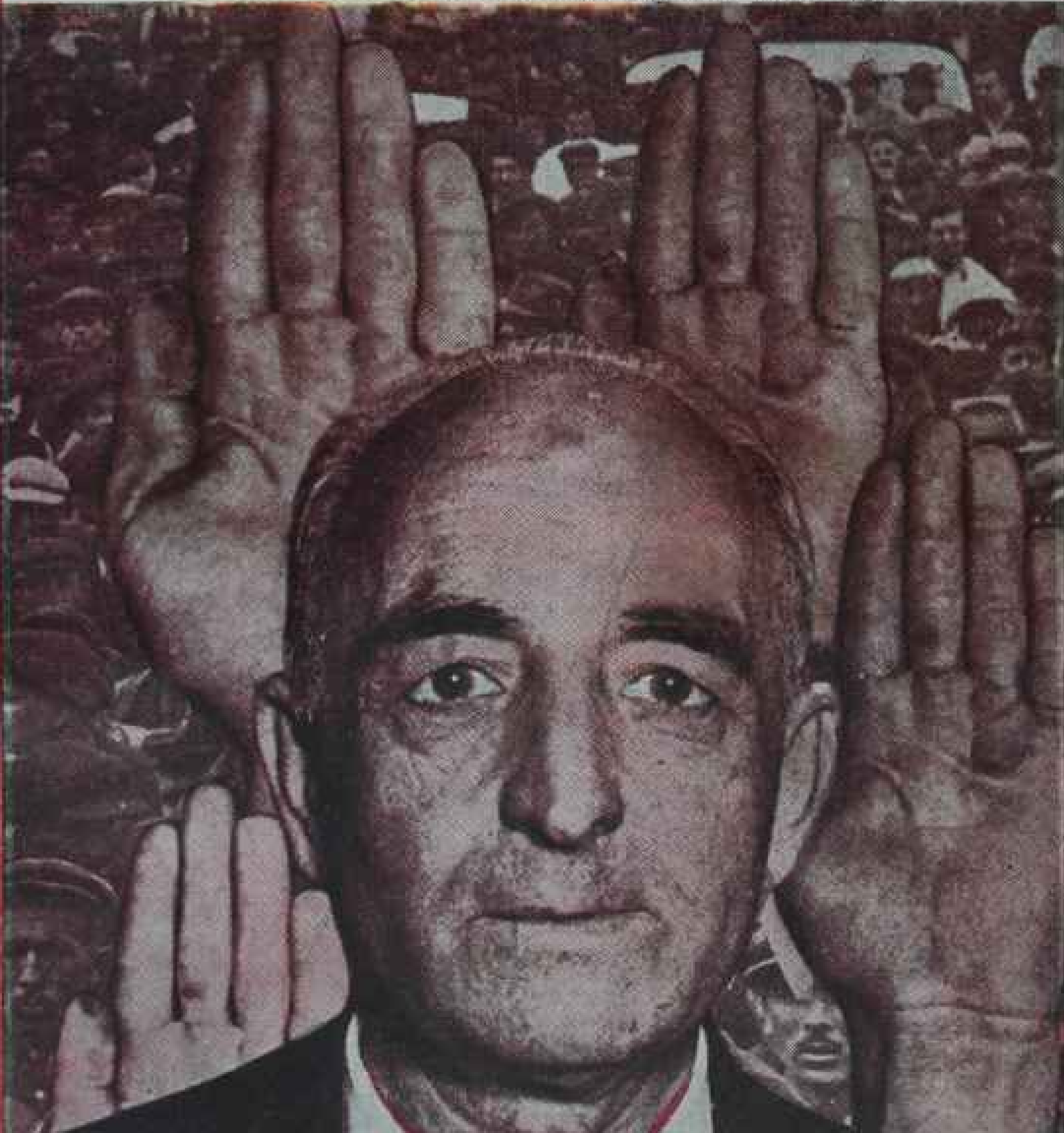
26 Mayıs 1956 Sene : 2, Cilt : VII, Sayı : 107

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 3, Cilt: VII, Sayı: 197

Rüzgârlı Sok. Ovehan

Kat: 3 Daire: 7

P. K. 582 — Ankara

Tel: 16321 (Başyazar)

*18992 (Yazı İş*leri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :

Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü :

Hamdi AVCIOĞLU

Bu *nüshada yazı islerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :*

Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

ASSOCIATED PRESS

TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık (18 nüsha) : 6 lira
6 aylık (26 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlan Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Yeni Matbaa — Ankara

Kapak resmimiz:

Cemal Köprülü

"Söz milletindir"

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Son günlerde Egede cereyan eden siyasi mücadelenin bütün tafsilâtını iç sayfalarımızda bulacaksınız. AKİS o mücadeleyi yerinde takip etmek fırsatını eline geçirmiştir. Ancak okuyacaklarınızın, gündelik gazetelerde okuduklarınızdan farklı olması sizleri şaşırtmamalıdır. Bu mücadelenin iki aksettirilip tarzı olmuştur. Tarafsız ve muhalif basında Hür. P. bir zafer kazanmış, büyük halk kütlelerini harekete geçirmiş gibi gösterilmiştir. Buna mukabil iktidarı tutan organlar yeni muhalif partinin toplantılarının fiyaskoyla neticelendiğini yazmışlar, ispatçılara hiç kimsenin iltifat etmediğini söylemişler, aynı yerlerde yapılan D.P. mitinglerinin methiyesine sütunlar ayırmışlardır. Hakikat ikisinin de aksettirdiği gibi olmaktan uzaktır. Fakat şurada üzerinde durmak istediğimiz nokta, mitinglerin ve hadiselerin cereyan tarzından ziyade onların umumî efkâra duyuruluş şeklidir. Zira, meselâ Egede nelerin vuku bulduğu hususunda meraklıların zihinlerinde bir tereddüt hasıl olmuştur. Bu, basının vazifesini lâyıkiyle yapamamakta olduğunun bir delilidir.

Taraf tutan, hakikatleri kasden tahrif eden organları bir kenara bırakmak lâzımdır. O organların mensup bulundukları siyasi teşekkülleri idare eden politikacılar politikayı "hakikatleri tahrif" mânasında anladıklarına göre ortada şaşılacak bir şey yoktur. Bunun düzelmesi, memlekette hakikaten mevcut siyasi ahlâk buhranının halline bağlıdır. Politikacılar batılı ölçüleri benimsediklerinde meselâ bir Zafer'in veya bir Ulus'un kendi partileri mevzuundaki yazıları onlara dahi gülünç gelecek ve propagandanın bir aklı selim işi olduğu anlaşılacaktır. Fakat tarafsız basında hadiselerin gerektiği gibi aksettirilemeyişi bir teknik yetersizliğin ifadesidir.

İçerdeki sayfalarda Hür. P. nin Nazillide tertiplediği mitingde yedi sekiz yüz kişinin bulunduğunu öğreneceksiniz. Bu, mitingin parlak bir şekilde cereyan etmediğini gösterir. Buna mukabil gazetelerimizin en ağır başlısı ve en inanılırı olan Cumhuriyet toplantıya yedi, sekiz bin kişinin katıldığını ve mitingin muhteşem geçtiğini yazmıştır. istanbulun başka bazı gazetelerinde ise halk kalabalığı on bine kadar çıkarılmıştır. Bu hatanın sebebi nedir?

İktidara kalırsa, suiniyeti Meselâ, Cumhuriyet için bunu söylemek insanı sadece güldürür. Fakat meselenin üzerinde durup düşünmek de şarttır. Eğer bahis mevzuu olan suiniyet olsaydı - parti organlarının yaptığı gibi - bir teşhis koymak kolaylaşırdı. Bahis mevzun olan suiniyet olmadığı içindir ki hastalığı anlamak güçleşmektedir. Hadisenin umumî efkâra yanlış duyurulması, muhabirlerin "maddi hata" sı da değildir. Yedi, sekiz yüz kişilik bir kalabalık yanlışlıkla bir, iki bin kişi olarak tahmin edilebilir. Ama *on* bina çıktı mı, sönüklük parlaklık diye gösterildi mi "maddi hata" ihtimali de ortadan kalkar. Bize kalırsa bunun sebebi, gazetelerimizin henüz tam mânasiyle teşkilâtlanamamış olmaları, bilhassa taşra istihbaratının yer yer emniyet vermeyen ellerde bulunmasıdır. Bununla kastedilen de, taşra muhabirlerinin hadiseleri suiniyetle tahrif ettikleri değildir. Fakat bunlar objektif şekilde takiple mükellef bulundukları toplantıların havasına kapılmakta ve haberlerini "gönlün arzu ettiği gibi" vermektedirler. Son zamanlarda muhalefet toplantılarının gazetelere müsbet zaviyeden aksetmesi ise bu muhabirlerin - tıpkı milletin heyeti umumiyesi gibi - muhalefete karşı sempati beslemelerinin neticesidir.

Ama buna bir çare aranması da lâzımdır. Çare hükümetten gelmemelidir. Çareyi biz gazeteciler kendi aramızda oturup bulmalıyız. Zira hükümet bu zaaftan istifade edip bir takım tahdit tedbirlerine başvurdu mu, zedelenecek olan basın hürriyetidir. Gazetelerle teması bulunanlar, onları idare edenlerin bilhassa taşra istihbaratının kifayetsizliği karşısında üzüldüklerini yakinen bilmektedirler. Madem ki misali Cumhuriyetten aldık, gene onunla devam edelim: Cumhuriyet Ege bölgesi istihbaratını bir hale yola koyabilmek için çok uğraşmış, ancak muvaffak olamamıştır. Ama ipin ucu bırakılmamalıdır. Bu, bir takım masrafı da gerektirse, gazetecilik vazifesinin lâyıkiyle yapılması ona bağlı olduğuna göre mutlaka halledilmelidir. Gazeteler - tarafsız büyük gazeteler - okuyucularını ve dolayısiyle umumi efkârı doğru şekilde tenvirle mükelleftirler, hakiki arzuları da budur. O halde, imkânlarını da temin etmelidirler. Gazete sahibinin aklından dahi geçmeyen bir taktiğin, gazete sütununda teknik kifayetsizlik yüzünden yer bulması doğru değildir.

Taşradaki tarafsız gazeteler muhabirlerine gelince, sempatilerini içlerinde saklamaları, refakat ettikleri heyetlerin havasına kendilerini kaptırmamaları hem d muhabirler, hem temsil ettikleri gazeteler, hem umumi efkâr ve inanınız, hem de bahis mevzuu heyetler için faydalı olacaktır.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

C. H. P.

Kurultay

Beş yüz kadar milletvekili bu haftanın ortasında çarşamba sabahı gazetelerini okuduklarında, hiç şüphesiz derin bir göğüs geçirmekten kendilerini alamamışlardır. O gün manşetlerde bir meslektaşlarının ismi vardı: Sırrı Atalay. Sırrı Atalay şöyle demişti, Sırrı Atalay böyle demişti. Sırrı Atalay şu tenkidi yapmıştı. Sırrı Atalay bu tenkidi yapmıştı. Sütunlar hakikaten Sırrı Atalaydan geçilmiyordu. Hele Zafer, Sırrı Atalayın hikâyesini ballandıra ballandıra anlatıyordu. Sırrı Atalayın şiddetli hücumları, Sırrı Atalayın yaylım ateşi...

Fakat ertesi gün, o beş yüz milletvekilinin gözünün gayrı ihtiyari aradığı havadis hiç bir yerde, hattâ Zafer'de bile çıkmadı. Partinin Genel İdare Kurutu toplanıp Sun Atalayı ihraç talebiyle Yüksek Haysiyet Divanına sevketmemişti. Sun Atalay afaroz edilmiyordu. Genel Başkan Sun Atalayı ne muhterislikle, ne siyasi ahlâksızlıkla, ne politika sapıklığı ile itham etmişti. Ulus ise, sessizdi. Her şey tabii karşılanmıştı.

O zaman beş yüz milletvekilinden pek çoğu, içten içe de olsa, Karstan milletvekili seçilmemiş bulunduklarına yandılar. Karsta seçimleri C. H. P. kazanmıştı.

Hele o beş yüz kişiden bir tanesi yardı ki yüreğinin yandığını büsbütün hissetti. Zira yarası tazeydi ve üzerine sanki biber ekilmişti. Bu, Edirne milletvekili Cemal Köprülüydü. Demek ki Türkiyede, gruba taksir verip sual sormak ne kelime, açık Kurultay toplantılarında liderleri şiddetle yeren, onlar hakkında söylemediğini bırakmayan milletvekillerini "fesad" damgası vurarak kovmayan partiler hâlâ mevcuttu.

C.H.P. nin XII. Kurultayının en büyük başarısı bu oldu.

Prestijle artan kalabalık

Kurultay pazartesi sabahı, görülmemiş bir delege kalabalığının ve O nisbette dinleyicinin huzuruyla açılmıştı. Ankaranın otelleri adam almıyordu. Ama bu otellerin içnde meşhur Ankara Palas yoktu. Ankara Palas, C.H.P. nin iktidar yılları kurultayları sırasında dolardı. Buna mukabil o devrin muhalefet partisi olan D.P. nin Büyük Kongreleri esnasında, pazartesi günü adam almayan diğer oteller rağbet görürdü. Sanki 1948 deydik. Sanki yeniir parti iktidara gelmenin hazırlığı i*çim*deydi. C.H.P. bundan evvel de bir muhalefet partisi olarak Kurultaylar yapmıştı. Ancak onlarda bir durgunluk, bir hayal kırıklığı, bir ümidsizlik havası vardı. Bu sefer ise, tefti de Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana birinci defadır ki eski parti küllerinden silkinmişe benziyordu. Haftanın sonlarına doğru, bu silkinişin neticesinde küllerin hepsinin düşmemiş olduğu kolaylıkla sezildi. G. H. P. liler henüz 1948 demokratlarının ateşine sahip değillerdi. Onların dinamizmine de erişmiş görünmüyorlardı. Ama memleketteki havanın 1948 havasının esi olması, milletin o günkü kadar iktidardan bezgin bulunması eski partiyi kurtarmıştı.

Düşününüz ki C.H.P. nin XII. Kurultayını takip edenlerin arasında Bayındırlık Bakanının cazip refikası Bayan Çavuşoğlu da vardı. Tıpkı 1948 bakanlarından bazılarının refikalarının, kocalarının partisini değil, muhalefeti tutması gibi o da her şeye rağmen Ulus sinemasının balkonunda müzakereleri dinliyordu. 1956 da 1948 in geri geldiğinin bundan i-

İsmet İnönü
Persona Grata

yi delili mi olurdu? Tarih tekerrür ediyordu.

Bir çok kimse bundan, 1958 de de 1950 nin tekrarlanacağı mânasını çıkardı ki, bunların yanıldığım söylemek hadiseleri bilenler için son derece zordur. Millet reyini her halde D. P. ye artık vermiyecekti. Peki, kime verecekti? Kurultayın bir çok delegesi " C H P . ye versin" diye gayret sarfetti.

Şak şaklar...

Pazartesi sabahı delegelerin bir alkış hastalığına tutulmuş oldukları görüldü. Rekor İsmet İnönüdeydi. Genel Başkan işiltimemeiş tezahüratla selamlandı. Sanki yer yerinden oynamıştı. İsmet İnönü bütün Kurultaylarda **aynı şekilde** alkışlanırdı, ama hiç birinde bu kadar coşkunluk ve hararete rastlanmamıştı. Buna mukabil Kasım Güleğin selâmlanması evvelki toplantılara rağmen sönük geçti. Halbuki Genel Sekreter, mutad veçhile sabahın erken saatinde Ulus Sinemasının kapısında yerini almış ve ilk delegeyi dahi bizzat karşılamıştı. Toka yapmaktan elinin nasır bağladığını, nitekim salı günü kendisini müdafaa ederken iftiharla gösterecekti. Ancak Kasım Güleğin ölçüsüz hareketleri Kurultay delegelerinin bir kısmını tereddüde düşürmüştü. Bunlar alkışlara katılmamayı tercih ettiler.

Delegelerin ismi okunurken bir hadise havayı canlandırdı. Bir delege Celâl Bayar adım taşıyordu. Eskiler bunu yadırgamadılar, bir çok Kurultayda aynı ismi delegeler arasında duymuşlardı. Buna mukabil yeniler alkış tuttular. Onlar, çift partili rejimin gençleriydi. Başkanlık seçimi de gürültü uyandırmadı. Şemseddin Günaltayın başkanlığa getirileceğini, kendisi dahil hemen herkes biliyordu. Nitekim sabık Başbakan delegelere cebinden çıkardığı bir kâğıtla teşekkür etti. Başkan vekillikleri için de Faik Ahmet Barutçu ve Lebib Yurdoğlu reylerin ekseriyetini kolaylıkla topladılar. Bundan sonra sıra Genel Başkandaydı. İsmet İnönü sahneye çıkarken, sahnede ve sahneden inerken yeniden tezahürata yol açtı. Delegelerin hepsi, ayakta alkışlıyorlardı. Genel Başkanın muhtelif cümleleri de aynı şekilde muamele gördü.

Ama doğrusu istenilirse Çankaya yokuşundaki pembe evde uzun emekle hazırlanan nutuk, son senelerin güzel nutuklarından biriydi.

Hadiselere bakış

İsmet İnönünün nutkunda, Cumhurbaşkanlığı yapmış bir muhalefet liderinin havası seziliyordu. İç ve dış politikanın bütün meselelerine temas edilmişti. Sanki bu bir, Türkiye Büyük Millet Meclisini açış nutkuydu. Ertesi gün bazı gazeteler İsmet İnönünün kendisini halâ Cumhurbaşkanı sandığı yolunda yarı müstehzi "Kurultay intibaları" yazdılar. Halbuki Genel Başkan kendisinden beklenileni yapmıştı. Hür, P. lideri Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun dediği gibi, pamuk tarlasından gelmeyen , bir devlet adamının Kurultayını başka türlü açmasına imkân yoktu. Böylece C.H.P. yarın millet reyiyle iktidara getirildiği takdirde hangi kıratta insanlar tarafından memleket mukadderatına el konulacağım gösteriyordu. Amatörlüğün zaaflarına son verilecekti.

İsmet İnönü geçen Kurultaydan bu yana cereyan eden hadiselerin kısa bir bilançosunu yaptı. İç politika, iktisadi meseleler ve dış politikayı dikkatle inceledi. Anlattıkları bilinmeyen şeyler değildi. Mühim olan konuşmaya nikbin bir havanın hakim

bulunmasıydı. Nikbinlik yarın iktidarın alınıvereceği yolunda budalaca bir nikbinlik değildi. Ümidli eda, daha ziyade, demokratik rejimin bir daha geri götürülemiyecek şekilde milletimize malolduğuna dair Genel Başkanın inancından ileri geliyordu.

İsmet İnönü sanki meseleleri takdim ediyordu. Kurultay bunları pişirecek, sonra kendisi kapanış nutkunda pişen yemekleri bir tabağa koyup yeniden ortaya çıkaracaktı. Malûm dâvalar teker teker ele alındı. Anayasa, adlî teminat, üniversite muhtariyeti, basın hürriyeti, macerasız bir dış politika, 6-7 eylül faciası.. İsmet İnönü 1954 ten bu yana iktidarın Ve muhalefetin tutumlarım da hülâsa etti, hadiseleri kısaca belirtti. Nutuk başladığı gibi nikbin bir havayla sona eriyordu.

Delegeler görülmemiş tezahürat yaptılar. Fakat İsmet İnönünün yayındaki oklar, bundan ibaret değildi. Şu satırların yazıldığı ana kadar Genel Başkan sık sık müdahalede bulundu ve eline fırsat geçtiğinde kürsüye çıkarak bazı meseleler hakkında fikrini söyledi. En az nutuk kadar ve hakikatte nutkun da üstünde ehemmiyet taşıyan kısım bunlardı.

Fakat evvelâ "Sırrı Atalay bombası" ndan bahsetmek lâzımdır.

Heyecanlı bir düello

Salı günü öğleye doğru Kars milletvekili genç Sırrı Atalay kürsüye çıktığında, Ulus sinemasının alt kat salonunu dolduran delegelerin bir çoğu içinden "Allah Kasım Güleğe kolaylık versin" diye düşünmekten kendini alamadı. Sırrı Atalayın. Genel Sekreteri hırpalıyacağını herkes biliyordu. Zira evvelden bir takım hazırlıklar yapılmıştı.

Sırrı Atalay partinin sevk ve idaresinden memnun olmadığım biç bir zaman saklamamıştı. Hattâ, Meclis Grubunda bizzat İsmet İnönüyle sert münakaşalara girişmişti. Özlediği idare tarzı, parti kademelerine bir türlü hakini olamıyordu. Genel Merkez hareketsiz, selâhiyetli organlar pasifti. Kars milletvekiline göre Kasım Gülek C.H.P. için iyi bir Genel Sekreter değildi. Sırrı Atalay Kurultaydan çok evvel partinin sevk ve idaresini tenkid edeceğini açıklamıştı.

Kars milletvekili bu fikirde yalnız değildi. Derece derece bir çok kimse Kasım Gülekten şikâyetçiydi ve onun değiştirilmesini istiyordu. Ancak bunların biç biri o makama kimin getirilmesi gerektiğini söyliyecek vaziyette değildi. Zira gayrı memnunlar partinin münevverleriydi. Bu sıfatla da münevver hastalığına, yani tembelliğe müptelâydılar. Yumurta kapıya gelince çalışırlar, hemen biç bir parti kongresine gitmez, hattâ sesini dahi işittirmez, sonra Kurultay gelince Genel Sekreterin değiştirilmesini ve daha lâyığının bulunmasını İsmet İnönüden ister, beklerdi.

Nitekim bunlar Kurultayın arefesinde aralarında görüşmeler yaptılar. En atılganları - ve şüphesiz en samimileri - Sırrı Atalaydı. Onun konuşmasına bir eskiz hazırladılar. Bir çok hususi toplantı tertip edildi müdavelei efkarda bulunuldu. Bombayı Sırrı Atalay patlacaktı. Böylece zemin yoklanmış olacaktı. Ondan sonra vasiyete göre, hücum kıtaları harekete geçecekti. Bu Ur plândı. Anut planın hususiyeti tamamiyle parti menfaatinin düşünülerek hazırlanmış bulunmasıydı. Yıkıcılık, fesad bahis mevzuu değildi. Nitekim Kurultay da bunu müşahededen geri katmadı. İşte Sırrı Atalay böyle bir hazırlığın sonunda, salı günü öğle üzeri kürsüye çıktı ve on dakikalık zaman tahdidine rağmen, delegelerin müsaadesiyle bir saate yakın müddet fikirlerini sert cümleler halinde ifade etti. Konuşmasının daha ilk kelimeleri, eğer toplantı bir D.P. toplantısı olsaydı Kars milletvekilinin, partiden derhal ihracını gerektirirdi. Zaten toplantı bir D.P. toplantısı olsaydı Sun Atalay kürsüye çıkmak fırsatını dahi bulamazdı ya.. Zira aleyhte ve şiddetli konuşacağını herkese duyurmuştu.

Kasım Gülek

Et mi, zerzavat mı?

Şemsettin Günaltay

Yuvaya dönüş

Bu C.H.P. lilerde hiç akıl yoktu! Kurultaydan evvel yaramaz çocuk hakkında ihraç kararım alıverirsin, sinemanın kapısından dahi içeri giremez. Böylece lider de memnun olur, delegeler de.. Ama C.H.P. bu şekilde davranmadı ve propagandaların en büyüğünü yaptı. Belki de ilk defa olarak tarafsız vatandaşta, eski partinin hakikaten değiştiğine dair kuvvetli zehap uyanmış oldu.

Taktik kurbanı

Sırrı Atalay en güzel fikirlerini, en kötü bir hatip gibi araladı. Tenkidlerinde tamamiyle olmasa bile pek çok, ama hakikaten pek çok bakımdan haklı bulunduğu ortadaydı. Son Kurultaydan bu yana Genel Merkez hemen hiç bir şey yapmamıştı. Lâf ebeliği. Çarık ve asa.. Kokteyl partiler.. Palyaçoluk.. Yapılan bunlardı. Çalışılmamıştı. Seçim neticeleri dahi tesbit olunamamıştı. Bir gazete uzun tereddütlerden sonra çıkarılmıştı. Plândan, programdan bahsediliyordu. Peki, C.H.P. nin plânı, programı neydi? Millet artık ehveni şeri değil, daha iyiyi seçecekti. Bu, kaale alınmış mıydı? Ama alınsa bile, Genel Sekreter bunu gerçekleştirmek için kifayetli değildi ki..

Bunlar ve bunun gibi tenkidler bir çok delegenin zihnini işgal eden meselelerdi. Ama Sırrı Atalay, fena konuştu. Tıpkı Mecliste yaptığı gibi taktik hataları işledi, haklı bulunduğu meseleleri sempatik hale koyamadı, zaman zaman ısırıcı oldu, politik sayılamıyacak gaflar yaptı. Konuşmasına "tenkid edeceğim" diye başlamıştı. Eğer Shakespeare okumuş olsaydı böyle demez, "methedeceğim" der, işe o yandan başlar, sonra sırayı "ancak" a getirirdi. Fakat Kars milletvekili acemilik etti ve böylece kötü bir hatip tarafından sıralanan en haklı, en güzel tenkidler en faydalı temenniler kendisinden sonra kürsüye çıkan haksız, ama ağzı kalabalık ve mugalâtacı Genel Sekreter tarafından adeta bir bir çürütüldü.

Kasım Gülek bir tek şey isbat etmişti: Adnan Menderesle mücadele

edecek silâhlara sahip olduğunu. Böylece, partiye faydalı olduğunu da ortaya koyuyordu.

Müftehir adam

Genel Sekreter öğleden sonra tenkidleri cevaplandırdı. Hemen her cümlesinde, bir fırsatım bulup "iftihar ettiği" ni söylüyordu. Üstelik bu iftihardan pay çıkarmasını da C. H. P. ye tavsiye ediyordu. Çarık giymişti; bununla iftihar ediyordu, parti de iftihar etmeliydi. Dört üniversitede okumuştu; bununla iftihar ediyordu, parti de iftihar etmeliydi. Sekiz lisan biliyordu; bununla iftihar ediyordu, parti de iftihar etmeliydi. Randall kendisine kitap vermişti; bununla iftihar ediyordu, parti de iftihar etmeliydi. Mahkemelerden eksik olmuyordu; bununla iftihar ediyordu, parti de iftihar etmeliydi. Kokteyller* den de eksik değildi ve eksik olmıyacaktı; bununla iftihar ediyordu, parti de iftihar etmeliydi. Kasım Güle--in konuşmasında o kadar çok "iftihar" lâfı geçti ki, "iftihar" kelimesi hakikaten iftihar edebilirdi. O kadar ki Randall'ı Hariciye Köşkünde bir jeep içinde ziyarete gittiğinde jeepte et veya sebze bulunduğunu sanarak polisler yolunu kesmemişlerdi. Gülek sadece bundan iftihar duyup duymadığını söylemedi.

Bunun yanında Genel Sekreter parti çalışmalarını alâkadar eden her husustaki tenkidleri hulûs ile kabul etti ve mazeretini de söyledi: İktidarın baskısı. Nasıl Adnan Menderesin bütün mazereti muhalefetin tahrikleriyse, Kasım Güleğinki de iktidarın baskısıydı. Halbuki iktidarın baskısına rağmen Genel Merkezin çok daha iyi çalışabileceğini görmemek için kör olmak lâzımdı. Buna rağmen haksız müdafaasını Kasım Gülek o kadar ustaca yaptı ki haklı Sırrı Atalay kenarda unutuldu. Müteakiben iki düellocu bir takrir üzerine sahneye çıkıp kucaklaştılar ve bu fasıl Manakyana yakışan bir hava içinde nihayete erdi. Genel Sekreter hakikaten mahirdi. Bravo doğrusu!

Nüvit Yetkin

Müstafi aday

Ciddî meseleler

Fakat fantezi, herkesten çok İsmet İnönü sayesinde Kurultaya hakim olmadı. Zaten hakiki değişiklik de o noktadaydı. Genel Başkan muhtelif vesilelerle kürsüye çıktı ve bir çok şey belirtti. Bir defa iktidara geçilirse Kırşehir derhal vilâyet yapılacak ama Nevşehire dokunulmıyacaktı. İsmet İnönü bunu bir Nevşehir delegesinin tereddüdünü izale için söylüyordu, ama daha da ileri gitti ve ortaya bir prensip koydu. C.H.P. iktidara geçerse, D.P. nin yaptığı iyi şeylerin hepsini muhafaza edecekti. Aksi şekilde hareket, "o yaptı, ben bozayım" demek, hırs ve kine kapılmak bir yüksek mektep mezunu olan İsmet İnönü için "iptidaî bir zihniyetin tezahürleri" ydi. Bahis mevzuu olan memleket menfaatleriydi. Yapılanlar, memleket için hayırlıysa, yapan kim olursa olsun dikkatle korunacaktı. Zaten başka türlüsü nasıl düşünülebilirdi ki? C.H.P. böylece, en salahiyetli şahsiyetinin ağzından taahhüde giriyordu.

Genel Başkan başka bir defa kürsüye çıktığında partiler arasında işbirliğinden bahsetti. Seçimlerde işbirliği! Bunu düşünmenin zamanı, henüz gelmemişti. Şimdi, elleri yakan mesele rejim meselesiydi: Anayasa, seçmen emniyeti, seçim kanunu, hâkim teminatı, üniversite muhtariyeti, basın hürriyeti, Bunları temin için muhalefet partileri beraber çalışacaklar, iktidara seslerini birlikte işittireceklerdi. Bu arada yapacakları, birbirlerini kötülemekten ibaretti. İsmet İnönü bunun misalini de verdi. Bir parti düşününüz ki rejim meselelerinin hallini istiyor. Aynı talebi ileri süren bir başka parti seçmene ilk partiye kanmamasını, onun samimi olmadığım söylerse bizatihi rejim meseleleri zarar görmez miydi?. Bir defa bu meseleler halledilsin, demokrasimiz teminata bağlansın; ondan sonra her parti, kendi programının en iyi program olduğunu dilinin döndüğü kadar anlatır ve seçmenden iktidara kendisini getirmesini isterdi. İşte, işbirliği mevzuunda C.H.P. nin düşüncesi buydu. Genel Başkanın sözlerini takip eden şiddetli alkışlar ve tasvip nidaları delegelerin ekseriyetinin "tek başına iktidar" heveslilerin yanında olmadığım gösteriyordu.

İsmet İnönü, asıl "vatandaş arasında düşmanlık" bahsinde tarihi sayılacak sözler söyledi. İsmet İnönü elbette ki bu sözlerin kendisini ve partisini bağladığım İdrak edecek kadar izana ve tecrübeye sahipti, iktidar-Muhalefet mücadelesi sert ce-

Sırrı Atalay

İyi lâf - kötü eda

reyan ediyordu. Ama bu, normal delildi. Vatandaşlar birbirlerine düşman edilmemeliydi. Halbuki iktidarın başındakiler demokraside en normal şey olan iktidardan ayrılmayı göze alamadıklarından taraftarlarım bu düşmanlık hikayeleriyle tesanüde sevketmek istiyorlardı. İktidar bilmeliydi ki bir gün düşecektir. Düştüğü gün de taraftarları biç bir şekilde vatandaşlık haklarından mahrum edilmiyeceklerdir. Düşmanlık bahis mevzuu değildir. İsmet İnönü Kurultayın delegelerine siyasî mücadelelerinde hiç bir haklarından asla feragat etmemelerini, fakat karşı tarafa karşı düşmanlık hislerine de kendilerini kaptırmamalarını açıkça tavsiye etti. D.P. içinde izan sahiplerinin bulunduğunu ve bunların bir gün hakikatleri görecekleri muhakaktı. Böylece kurultay, bir "Husumed andı" kabul etmiyordu; bilâkis iktidar liderlerinin iktidarda kalabilmek için âlet yaptıkları muhayyel husumeti zihinlerden Biliyordu. Zaten C.H.P. nin içini bilenler, İsmet tnönünün bu partide itidal unsuru olduğunu çoktan görüp anlamışlardı. İntikam almak! Bu, iktidar liderlerinin evde çocuklarına söylemeleri gereken bir masaldan başka şey değildi.

Zaten Türkiye, iktidara geçenin muhalefetten intikam aldığı bir cengel olmaktan çoktan çıkmıştı. Böyle bir teşebbüs, adamın derhal elini yakardı.

Muhtemel gelişme

Bu şartlar yazıldığı sırada Ulus sinemasında konuşmalar devam e-

diyordu. C.H.P. nin itimad verici simalar? partileri iktidara getirilirse memleketin nasıl idare edileceği hususunda seçmene bir fikir vermeye çalışıyorlardı. Kurultay, ideal toplantı olmamakla beraber, seviyeli geçmişti ve C.H.P. de büyük bir terakkinin gerçekleşme yolunda olduğunu ortaya koymuştu. Şimdi iki şey bekleniyordu: Secimler ve kapanış nutku.

Seçimler bahsinde Genel Başkanlık ve Genel Sekreterlik makamları ciddi mücadele mevzuu olmıyacaktı. İnönü ittifakla, Gülek ise ekseriyetle mevkilerini muhafaza edeceklerdi. Müzakerelerin gösterdiği buydu. Genel Başkan Vekilliği ihdasını ise komisyon reddetmişti. İhtimal ki Genel Kurul da reddedecekti. Geriye Parti Meclisi kalıyordu. C.H.P. nin tanınmış ve sevilmiş bir çok siması buraya girmeyi kabul etmişti. İçlerinde Genel Sekreterin devirilememiş olma - sı karsısında nevmidiye kapılanlar yok değildi; ama ne yapmışlar, ne gayret sarfetmişlerdi ki Kasım Gülek yenilsin? Bunlar Parti Meclisine girmeliydiler, orada çalışmalıydılar, Parti Meclisi organını seviyeli ve faal bir organ haline getirmeliydiler. Bir parti Meclisi ki bütün azalarının ağzı lâf yapar, bütün azaları diyar diyar dolaşır, Partinin fikirlerini yayar, propaganda yapar, üstelik hepsi de şahsiyet sahibidir; bu takdirde Genel Sekreterin "ikinci lider" mevkiine çıkması meselesi kendiliğinden halledilmez miydi? Haftanın sonlarına doğru, istikamet buydu. Genel Sekreterin Parti Meclisi için "muti" lerden müteşekkil bir listesi vardı. Ama İsmet İnönünün öteki listeyi, şahsiyet sahiplerinden müteşekkil listeyi tuttuğu herkes tarafından biliniyordu. Kurultay ise Kasım Güleği tekrar Genel Sekreterliğe getirmekle ona karşı vefasını ve şükranım ispat edecekti; onun yanına, Genel Başkanın da istediği gibi kuvvetli bir parti Meclisi vermek delegeler için vazife haline geliyordu. Bir "Gölge Kabine" mutlaka kurulmalıydı.

Nitekim seçim bir kararla ileri alınıp da reyler kullanıldığında görüldü ki gerek Genel Başkanlık ve gerekse Genel Sekreterlik mselelerinde tahminler tamamiyle yerindedir. İsmet İnönü Genel Başkanlık için ittifakın bir eksiğini aldı. Bu bir rey ise kendisinin Şemsettin Günaltay lehinde kullandığı reydi. Kasım Gülek Genel Sekreterlikte büyük ekseriyetle kaldı; muhtemel karşı aday Nüvit Yetkin son dakikada adaylıktan feragat etmişti. Parti meclisine gelince ona ait secimler perşembe sabahı tamamlandığında görüldü ki temenniler gerçekleşmiştir. Şemsettin Günaltaylar, Faik Ahmet Barutçular, ismail Rüştü Aksallar ve onların çapındaki adamlar bu mecliste rey almışlardır. C.H.P. böylece, meselelerimizi vukufla inceliyecek, millet itimat ettiği takdirde memleketin mukadderatını güven verecek şekilde ele alacak bir kadroya sahip bulunduğunu ortaya koyuyordu. İnönü Genel Başkanlık vazifesini yapmış, partinin kıymetlerini bir araya toplamıştır. Şimdi kendilerini göstermek sırası onlarındı.

Kapanış nutkuna gelince, bu âdeta bir seçim beyannamesi yerine geçecek ve Kurultayın verdiği istikametler, koyduğu prensipler bizzat İnönü tarafından ifade edilecekti. Ta ki seçmen, 1958 de C.H.P. yi iş başına getirdiği takdirde sürprizle karşılaşmaktan korunsun.

Zira sürprizden, milletin pek ağzı yanmıştı. Ama ya 1958 de de iktidarı alan bütün taahhütlerine rağmen sürprize kalkarsa? Bunun cevabı basitti: 1950 de C.H.P. yi, 1958 de D.P. yi deviren elbette ki 1962 de veya 1966 da da onun hesabım görürdü. İş, seçmen elindeki kudreti bilsin ve onu kullanmayı kendisi için "geri alınmaz bir hak" saysın!

D. P

Ümit ışığı ihtiyacı

Hadise, salı günü İstanbulda Üniversitenin önünde geçti. Vakit akşam üstüydü. Beyazıdın kalabalık olduğu görülüyordu. Büyük Üniversite binasının önü, âdeta adam almıyordu. Sanki gençlik orada toplanmıştı. İşte o sırada, büyük bir tezahürat oldu. Gençler kısa boylu, eğik başlı, şaşırmış bir adamı omuzlarına aldılar ve onu hararetle alkışladılar. Halk:

"Seni hiç olmazsa 1958 e kadar Başbakan olarak görmek istiyoruz" diye bağırıyordu.

Omuzlarda taşınan adam, Prof. Fuad Köprülüydü. O gün İran Şahına Üniversitede Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın da huzuruyla tertiplenen bir törende fahri profesörlük payesi

İzzet Akçal
Vazife mukaddestir.

veriliyordu. Fakat gençlik her şeyi ve herkesi unutmuştu. Onu alâkadar eden, Prof. Fuad Köprülüydü. Bu, tamamiyle içten gelen ve çok samimî bir gösteriydi. Öteki tören, uzun uzun tertiplenmişti. Ama gençlerin Kurucu profesörü omuzlarına alması ve ona karşı muhabbetini izhar etmesi ani olmuştu; bunu, başta Fuad Köprülü, hiç kimse beklemiyordu. Ortalık anide karıştı. Dışişleri Bakanı otomobiline kadar omuzların üstünde taşındı.

Herkes, Şah dahil, bu manzarayı ibretle seyrediyordu. Millet, hakiki arzusunu izhar etmişti. Son hadiseler Fuad Köprülüyü bir ümid ışığı haline getirmişti ve pek çok kimse ondan bir şeyler bekliyordu. Kurucu profesörün kabiliyetlerinin mahdut olduğu bilinmeyen hakikatlerden değildi. Zira eğer o vaktiyle biraz azim, biraz cesaret ve aklı selim göstermiş olsaydı işler bu noktaya gelmezdi. Onun çekingenliği, anlaşamaz mantığıdır ki D.P. yi "tek şef" parolasının revaç bulduğu bir teşekkül haline sokmuştu. Ama artık, kurucu sıfatiyle hakkı olan sözü söylemesi zamanı gelmişti. Niçin mı? Çünkü millet böyle istiyordu. Bu nereden mi anlaşılıyordu? Sadece Üniversitenin önünde cereyan eden sahne, bunu isbata kâfiydi. İşte, hiç kimsenin tahrik edemiyeceği bir sevgi gösterisi.. Bunun mânasını görmemeğe imkân mı vardı?

D. P. içinde en azından Adnan Menderes kadar söz sahibi, hak sahibi bulunanların bu haklarını istimal etmeleri lüzumu millet tarafından olduğu kadar parti mensupları tarafından da nihayet görülüyordu. Herkes nereye gidildiğini soruyordu. D. P. 1948 senesinin C.H.P. sinden geride kalmıştı. Seçimlere ise, ancak iki yıl vardı. İktidarda seçimlerden başka türlü kalabilmeyi aklı henüz başında bir tek fert dahi düşünemiyeceğine göre mutlaka tedbir alınması lâzımdı. Üniversitenin önündeki hareketiyle millet bunun yolunu alâkalı yüksek şahsiyetlere de gösteriyordu. Parlak üniformalar, parlak törenler, alâka uyandırıcı bir misafir... Bunların hepsi bir anda unutulmuştu. Zira yüreklerde hissedilen, bambaşka bir şeydi. Bambaşka bir noktanın hal yoluna bağlanması, iktidarın başındakilerden talep ediliyordu. Demokrasi yolunda geri gidilmesine muhalefet ettikleri, kendileri tarafından açıkça ifade olunmamasına rağmen duyulan hissedilen insanlar sırf bu sebepten dolayı ümid ışığı haline geliyorlardı. Bunların, milleti bir defa daha hayal sukutuna uğratmamaları lâzımdı. Bu, onlar için vazife halindeydi Zira aynı salı günü, Ankarada da bir başka hadise cereyan ediyordu. Bir hadise ki akis uyandırmaması imkânsızdı.

O gün tıpkı iki hafta evvelki san günü olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisinde heyecan hakimdi. Gene milletvekilleri salona giriyor, salondan çıkıyor, sıralara oturuyor, sıralardan kalkıyordu.

Ama D.P. grubu gene ekseriyet bulamadı ve toplantı gene yapılamadı. Hayrettir; grubun asaları bindikleri dalın kesilmekte olduğunu halâ farketmiyorlardı. Halbuki kullanılmaya kullanılmaya bir takım organların atrofie oldukları, hareketsiz kaldıkları ve lüzumsuz hale geldikleri herkesin malûmuydu. Hayat, yaşayan varlıkların hakkıydı.

D.P. nin yüksek çevrelerinde Meclis grubu toplantısının her hafta yapılmasının ve kabinenin her hafta bu topluluk önünde sigaya çekilmek, hattâ düşürülmek tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmasının aleyhinde cereyan vardı. "İnce demokrasi" yi beğenmiyen ve devlet idaresinde mürakabeden ziyade rahatlık arayan bu çevreler bir plânın tahakkuku peşindeydiler. Meclis grubunun toplantıları azaltılacaktı. Meclis grubunun önüne hükümet her Allanın haftası çıkmıyacaktı. Zaten, doğrusu istenilirse, bu topluluk karşısında geçen senenin sonunda geçirilen rahatsız saatler henüz unutulmamıştı. Bunu önlemek lâzımdı. Üstelik şu sıralarda milletvekillerinin coşkun halde bulundukları da gözden kaçmıyordu. Bilhassa Cemal Köprülü meselesinin bir takım ihtilâtlar doğuracağından zerrece şüphe yoktu.

Bir meydan okuma

Cemal Köprülü geçen haftanın sonunda, D.P. den gürültüyle atılmıştı. D.P. den şimdiye kadar bir çok milletvekili ihraç olunmuştu; fakat ihraç sebebi diye gösterilen hiç bir sebep Prof. Fuat Köprülünün kardeş çocuğu olan Edirne milletvekiline yüklenen suç kadar sudan değildi. Cemal Köprülü ne yapmıştı? Sadece Meclis Grubuna iki takrir vermişti. Gerçi bu takrirler hükümeti zor duruma düşürecek takrirlerdi. Ama nihayet her milletvekilinin hükümeti mürakabe hakkı vardı. Hem doğrusu istenilirse Edirne milletvekili mevcut bir meseleyi bahis mevzuu etmekle yetiniyordu. Hükümeti zor dununa düşüren meselenin ta kendisiydi. O meseleyi ise bizzat hükümet tahrik ettiğine göre, suçlu - eğer ortada bir suç varsa - her halde Cemal Köprülü olmuyordu. Ancak, gaye başkaydı!

Geçen hafta D.P. milletvekilleri Cemal Köprülünün atılıp atılamıyacağının münakaşası ile vakit geçirmişlerdi. Edirne milletvekili Kurucu Profesörün en yakınıydı. Böyle bir insanın lidere kurban edilmesine Fuat Köprülü ne de olsa müsaade edemezdi Nitekim etmiyeceği yolunda bazı İhtarlarda bulunduğu kulaktan kulağa duyulmuştu. Fakat böyle hesaplayanlar Dışişleri bakanının ne kadar pasif bir insan olduğunu göz önünde tutmayanlardı. Adnan Menderes arkadaşını herkesten daha iyi tanıyordu: bu darbeye, gerekli şekilde ses çıkarmıyacaktı. Zaten Başbakan, Fuad Köprülüyü çoktan gönden çıkarmıştı.

Buna mukabil liderin prestiji Cemal Köprülüyü partiden mutlaka atmayı gerektiriyordu. Cemal Köprülü grupta başlayan homurtulara karşı göz dağı olarak kullanılacaktı. Düşününüz, Genel Başkan Kurucu Profesörün amcazadesini bile partiden ihraç ettiriyordu! Sıra milletvekillerine ise kimbilir ne yapmazdı? Cemal Köprülü işte en çok zihinlerde hu mütalaanın doğması için feda edildi.

Fakat bunu yapanlar D.P. Meclis Grubunda bir aksülâmeli bekliyorlardı. Şiddetli tartışmalara, bazı milletvekilleri çoktan hazırlanmışlardı. Hükümetten hesap soracaklardı aynı şekilde partiden ihraç kararlarının da grupta bahis mevzuu edilmesi imkânsız değildi. Hattâ iş, Cemal Köprülünün takrirlerinin benimsenmesine kadar götürülebilirdi. Bunun ise, sırası değildi, İran hüküm-

Kapaktaki politikacı

Cemal Köprülü.

Bu hafta salı günü Dışişleri Bakanı Prof. Fuad Köprülü, İstanbulda ziyaret şenliklerinden bir ara baş alıp da oğlu Orhan Köprülüyle konuştuğunda "Cemal amca meselesi" bahis mevzua edildi. Cemal amca, fesadkarane hareketlerden dolayı ihraç edilmişti! Köprülü ailesi içinde bir tek fert yoktu ki böyle bir itham karşısında dehşete düşmesin ve vicdanının sesini susturabilsin. Her halde Orhan Köprülü bu kabiliyetten mahrumdu, Ama asıl mesele, Kurucu Profesörün vicdanının ne halde bulunduğuydu.

Cemal Köprülü, Köprülülerin en iyilerinden biriydi ve insanların en temizlerindendi. Fesad, fitne, kulis faaliyeti.. Bunlar orta boylu, gözlüklü, sevimli adamın tabiatları arasında değildi ve bunun böyle olduğunu da herkes bilirdi. Cemal Köprülü Edirneyi temsilen Büyük Millet Meclisine girdiği günden beri sadece dost toplamış, sadece hürmet telkin etmişti. Fikirlerini her zaman açık açık söylemişti. En buhranlı günlerde başına ispat hakkı tanınması gerektiğini bir makale yazarak belirtmekten geri kalmamıştı. Politikacılığı insanlığından önce gelmiyenlerdi. İnsanlık ise şeref, namus ve prensiplere sadakatti. D.P. içindeki gidişi beğenmiyordu. Bu, onun hakkıydı. Beğenmediği gidişin murakabesini yapmak ise kendisi için milletvekilliği vazifesiydi. D.P. grubuna meşhur takrirlerini verirken aklından geçen bunlardan başka bir şey değildi. Elbette ki bir milletvekili olarak hakimlerin durup dururken emekliye sevkedilmeleri hadisesinin hesabını soracaktı. Elbette ki resmen taahhüt edilen bir vaadin, Menderes IV. kabinesi programının niçin tahakkuk ettirilmediğini öğrenmek isteyecekti. Ama parti içinde fesat karıştırmak, fitne yapmak, tertiplere katılmak... Bunlar Cemal Köprülü tipinde bir insanın kullandığı, kullanmaya alışık olduğu silâhlar değildi. Tıpkı yeğeni Orhan Köprülü gibi o da insanların ve partilerin muhalefette neyseler iktidarda da öyle kalmaları gerektiğine inanıyordu. İktidar partisinin nimetleri, bir takım fedakârlığa değmezdi. Atılmak tehlikesi bulunsa dahi fikirler söylenmeliydi. Hem Cemal Köprülü buna yaparken kardeş çocuğu Fuadin aynı parti içinde S numaralı mevkii platonik şekilde dahi olsa işgal etmesine güvenmiş değildi. Yani onun himayesine mazhar olacağı, o bakımdan şımarıklık edebileceği hatırına dahi gelmemişti. Doğrusu istenilirse Cemal Köprülü akılsız bir adam olmaktan ozaliti ve Fuad Köprülüyü uzun yıllardan beri tanırdı. Onan ne yapabilip ne yapamıyacağını, ne kadar güvenilip ne kadar güvenilemiyeceğini mükemmelen biliyordu. Nitekim yanılmamıştı da..

Cemal Köprülü 1893 de İstanbulda doğmuşta. Tahsilini İstanbul Edebiyat Fakültesinde yapmış, müteakiben edebi bayata atılmış, gazete ve mecmualarda yazılar yazmış, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlularla arkadaşlık etmiş, mücadeleler yapmıştı. Edirneden milletvekili adayı gösterildiği sırada Gazi Terbiye Enstitüsünde hoca olarak bulunuyordu. D.P. nin sabık milletvekili okumasını seven bir insandır. İhtimal ki hareketlerinde de bonon tesiri büyüktür. Zira iptidailik, kültür sahibi insanların kolay kolay katlanacakları bir şey değildir.

Uzan lâfa hacet yok. Balanız Cemal Köprülü kimdir. Kurultay münasebetiyle Ankarada bulunan C.H.P. li Edirneliler, gidip kendisini ziyaret ediyorlar. Niçin olduğu aşikâr: tebrik kisvesi altında, onu partilerine aktarmak. Cemal Köprülü elbette ki buna hissediyor. Onları evine kabul ediyor, görüşüyor da. Ama sıra resim çektirmeğe gelince, banan nerede kullanılacağım anladığından kibarca özür diliyor. Zira kendisi, atılmış dahi olsa kalben D.P. lidir ve öyle kalacaktır. Onun siyasi ahlâk telâkkisi işte budur ve D.P. kendi saflarından bu adamı atmıştır. Şimdi, kime yazık, lütfen söyler misiniz? Cemal Köprülüye mi, yoksa D.P. ye mi ?

darının memleketimizde bulunması normal politika faaliyetini sekteye uğratmıştı. Kalkınma senliklerinden sonra ziyaret genlikleri büyüklerimizin vaktini alıyordu. Daha evvelce yapılma toplantılarda ise kesin bir karara varılamamıştı. Adnan Menderes bu karar alınmadan Grubun önüne çıkmak istemiyordu. Çare grupta ekseriyetin bulunamamasıydı. Bulunamadı.

Kaynayan kazan

Salı günü, başta Rize milletvekili İzzet Akçal olduğu halde D.P. nin bir çok ileri fikirli milletvekili grubun toplanamamasını şiddetle protesto ediyorlardı. Grup başkanlığı kürsüsünde bir zamanlar ümid veren, fakat sonradan bu ümidlerin hepsini yerle bir eden meşhur Halûk Şaman vardı. Halûk Şaman, görünüşe aldanmamak gerektiği yolundaki darbımeselinin sanki dünyada mevcut 1 numaralı misaliydi. Simdi liderin çok yalan icracıları arasında yer almışa. Milletvekilleri bilhassa ona çıkışıyor, ekseriyet temin etmesini istiyorlardı. Fakat kulaktan kulağa fısıltılar, gene vaziyete hakim olmuştu.

Bu sefer grubun toplanmasını isteyenler itiraz eden milletvekillerine Ur tertiple karşı karşıya olmadıklarım zannettirmek için ellerinden geleni yapmışlardı. Bir çok bakan koridorda, çantaları veya dosyaları koltukta dolaşıyordu. Fakat hemen hepsi ekseriyetin sağlanamıyacağından emindi. Koridorlarda söylenenler, milletvekillerinin çoğunun ziyaret şenliklerinde bulunmak üzere Ankaradan ayrılmış olduklarıydı. Halbuki Meclis, pek âlâ toplanıyordu. Zaten Mecliste de ekseriyet bulunamazsa halimiz nice olurdu?

Ancak bu haftaki hadiseden sonra D.P. grubunun bir çok azasını derin düşünce aldı. Nereye gidiliyordu ? Mürakabeden kaçmak için böyle yollar seçilmesi doğru değildi. Bu, muhakkaktı. Fakat D.P. Meclis Grubunun hangi sebep tahtında olursa olsun kendi fonksiyonunu hiçe indirmek gayesini güden bu usullere bizzat alet hale gelmesi işin en acıklı ve şayanı dikkat tarafıydı. Grup, D. P. içinde fiili ve hakiki tek mürakabe organıydı. Haysiyet divanı doğrudan doğruya Genel Başkana bağlı bulunduğundan partinin başka kademelerinde ses çıkarmak imkânı kalmamıştı. Bir defa grup da sessizliğe boğuldu mu her şey tamam hale gelirdi. Bunu önlemek lâzımdı. Milletvekillerinin parti dahilinde kuvvetli ve nüfuzlu bulunmalarının, sayılmalarının sebebi Meclis grubunda rey sahibi olmalarından dolayıydı. Halbuki şimdi, bu reylerin istimalini önlemek isteyenlerin oyununa geliniyor, grup kendi kendisinin prestijine halel getirme yoluna giriyordu. Ekseriyet bulamama hadisesinin mütemadiyen tekerrürü umumi efkâr karsısında grubu ne vasiyete sokuyordu, bu düşünülüyor muydu ? Hele ekseriyet bulamamanın Adnan Menderesin Ankarada bulunmadığı anlarda vukua gelmesi insanın hatırına şöyle bir sual getiriyordu: Acaba D. P. nin içinde ekseriyetin adı Adnan Menderes midir? Milletvekilleri grubun behemehal perşembe günü toplanmasını istediler. O gün grup değil ama idare heyeti toplandı.

Hesaplaşma ihtiyacı

Fakat vaziyetin böyle devam etmesi imkânsızdı. Hükümetten sual sormak şansı fiilen ortadan kalkmıştı. En ziyade Muhalefet partilerinin miskinlikleri yüzünden Mecliste sözlü sorular mütemadiyen feriye bırakılıyordu. Halbuki muhalif milletvekilleri böyle takrirler geldiğinde mutlaka re her seferinde usul hakkında söz istemeli, teklifi protesto etmeliydiler. Arka arkaya beş defa bu yapıldı mı, başkanlık divanının kendisini rahatsız hissetmemesinin imkânı yoktu. Fakat nerede bizde, öyle muhalefet? Bu bakımdan vazifenin çetini gene D.P. Grubunun omuzlarına yükleniyordu. İktidar milletvekilim zamanı gelip çatan hesaplaşmayı kendilerine bambaşka vaadlerde bulunup rey isteyen, fakat bir kere reyleri alınca vaadlerinin hepsini unutan Menderes IV. kabinesinin program hatisiyle yapmak mecburiyetindeydiler. Bunun önümüzdeki salı günü nihayet yapılabileceği anlaşılıyordu. Daha doğrusu ümid ediliyordu.

Ege

Hortlayan usuller

Geçen haftanın sonunda pazar günü, Bergamada, ağızdan ağıza dolaşan tek laf şuydu:

"— Bunu Halkçılar bile yapmamışlardı!"

O gün kasabada gene Hür. P. nin mitingi yardı. Hürriyetçiler günlerce evvel resmi makamlara müracaat etmişler ve toplantı için izin almışlardı. Fakat Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluların. Fethi Çelikbaşların ve arkadaşlarının dolaşmaları iktidarı hiç memnun etmiyordu. Bunun üzerine Genel Merkezden teşkilâta derhal bir emir verilmişti: D.P. de aynı gün bir mukabil miting tertipleyecek ve gövde gösterisi yapacaktı. Hakikaten iktidar partisi de müracaat etmiş ve aynı gün aynı meydanda. Hür. P. den birkaç saat sonra toplanılabilmesi için izin almıştı.

İdare âmirlerinin bu hafifliği nasıl yaptıkları meraka değerdi. Hür. P. nin mitingi saat 18 de bitecek, D. P. ninki 14 te başlıyacaktı. İki partinin taraftarlarım bu suretle karşı karşıya getirmek ve bir çatışma ihtimali hazırlamak hangi aklın icabıydı, anlaşılması son derece güçtü. Nitekim sabahın saat 10 undan 13 üne kadar Bergama bir hadisenin çıkması tehlikesiyle karşı karşıya bırakıldı. Hele D.P. böyle bir tehlikeyi âdeta körüklüyordu. Fakat bilhassa Hür. P. liderlerinin olgunluğu ve Bergamalıların aklı selimi karışıklık ihtimalini bertaraf etti. Ne var ki bir gövde gösterisi yapan D.P. büyük kütleleri harekete geçirmeğe muvaffak olduğu kaide Bergamada prestijinden biraz daha kaybetti. Evet, onların yaptıklarım iktidardayken Halkçılar bile yapmamışlardı!

Hür. P. nin zaafı

Hür. P. büyük liderlerinin iştirakiyle Egede geçen haftanın sonunda başlamak üzere bir miting kampanyası açmıştı. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, Fethi Çelikbaş, Ziya Termen ve Ragıp Karaosmanoğlu Nazillide, Bergamada, Manisada konuşacaklar, vatandaşa görüşlerini anlatacaklardı. Hür. P. liler partiler arasında işbirliği mevzuunda halkın da nabzım yoklamak arzusundaydılar. İşin o tarafı müsbet netice verdi. Ancak turne, Hür. P. nin bazı zaaflarını ortaya koymak bakımından bilhassa faydalı oldu.

Daha Nazilliye varıldığında Hür. P. liderlerini karşılayan davul sur-

Hür. P. nin dört hatibi

V. L. Karaosmanoğlu F. Çelikbaş A. Karaosmanoğlu Z. Termen

nalı küçük kalabalık eski İçişleri Bakanı Dr. Namık Gediğin toplantıyı zedelemek için sarfettiği gayretlerden bahsetti. Sanki eski günler avdet etmişti. Zira, meselâ 1948 de de D.P. kurucuları miting maksadiyle bir yere gittiklerinde karşılayıcı çıkanlar filan veya falan C.H.P. milletvekilinin Ankaradan hususi vazifeyle gönderildiğini ve toplantının sabote edilmesine çalışıldığım bildirirlerdi. Anlaşılan hiç bir şey değişmemişti. Hakikaten bir kaç saat sonra tertiplenen miting son derece sönük geçti. Zaten Hür. P. 19 Mayıs günü için toplantı müsaadesi istemiş, öyle haber yaymıştı. Kaymakamlık eski bir C.H.P. devri kararım ileri sürerek o gün müsaade vermemişti. Bildirildiğine göre milli bayram günleri toplantı yapılamazdı. 'Hür. P. nin ekserisi D.P. saflarından gelmiş Nazillili idarecileri saçlarım başlarını yolacak haldeydiler. Nazillide D. P. bir 19 Mayıs günü kurulmuştu ve kendileri bu günü 1949 dan itibaren her yıl merasimle kutlamışlardı. 19 mayıs, o zaman milli bayram değil miydi? Fakat hayır! Kaymakama - ki kulağı bükülmüştü - dert anlatmanın imkânı yoktu. Üstelik Namık Gedik de fabrika isçilerinin mitinge katılmamasını sağlamıştı. Bu şartlar altında Belediye meydanına bin kişi dahi toplanamadı.

Bergamada daha iyi hazırlanılmıştı. Otobüslerle ve otomobillerle civar teşkilâtın da mitinge katılması temin edilmişti. Fakat en mühimi, bizzat Bergamalılar Hür. P. ne alâka göstermişlerdi. Mevdanda iki bin kişi kadar vardı. Ancak konuşmaların başlamasından kısa bir müddet sonra bando sesi duyuldu. D.P. liler miting meydanının içinden geçit yapıyorlardı. Bando sesi bir ara hatibin sesim bastırdı. D.P. lilerin elinde bayraklar, flamalar vardı. Çalgıcılar sünnet çocukları gibi giydirilmişti. Kafilenin geçişi uzun sürdü. Bunlar yarım saat kadar sonra, başka vilâyetlerden veya kazalardan getirdikleri D.P. kafilelerini alarak meydandan tekrar geçtiler. Bandolar bu sefer daha da çoğalmıştı. İçlerinden bazıları kürsüde bulunan Fethi Çelikbaşa yumruk sallamaktan kendilerini alamadılar. Soğukkanlı Fethi Çelikbaş ise, onlara gülerek el salladı. Bandolar kürsüye on metre kadar yaklaşınca duruyor, on metre uzaklaşınca yeniden başlıyordu. Dönüş gidişten daha da uzun sürdü. Bu, bir gövde gösterisiydi ve doğrusu **istenilirse** muvaffak oldu. D.P. liler **Hür.** P. lilerden çok daha kalabalıktı. Başlarında da İzmirin Cadillac'lı milletvekili 1950 den sonra almıştır - Muzaffer Balaban vardı.

Fakat o ne? D.P. nin miting zurnam geldiğinde meydanda bin kişi dahi yoktu. Peki o kalabalık nereye gitmişti? Hariçten bunca insan getirtilmişti; onlar kaybolmamıştı ya.. Gelenlerin seyran için geldiği o zaman anlaşıldı. D.P. liler "Bedava otobüs - Bedava yemek" demişlerdi. Halk da göğsüne rozeti iliştirmiş, otobüse binmiş, yemeği yemiş, içkiyi içmişti. Sonradan mitinge gelmek! İşte ona yanaşmamıştı. Hakkaten 1948 hortluyordu. O zaman da kalabalık kütleler C.H.P. silâhşörlerinin arabasına biner, fakat düdüğünü çalmazdı.

Hür. P. ni Bergamada da D.P. kurtardı.

Mücadelenin yerini seçme

Hür. P. mücadele usulü olarak mitingi seçmekte hata etmişti. Parti henüz büyük kütleleri seferber etmek imkânını kazanmadığı gibi mahallî idarecileri de kısmen acemi ve amatör politikacılardı. D.P. gövde gösterilerinde daima yem partiyi ezecek vaziyetteydi. Halbuki bu hadiseler Egede cereyan ederken Hür. P. nin Meclis grubu da Mecliste D. P. yi bir silindir gibi eziyordu. İspatçılar yerden iyi oynadığı halde topu havalandıran ve dolayısiyle rakiplerine kaptıran bir futbol takımı vaziyetindeydi. Mücadele sahası olarak kendisinin kuvvetli olduğu sahayı seçmemesi ve başka usullere müracaat etmesi hataydı. Her gidilen yerde açıkça görülüyordu ki halk Demokrat ve Halkçı olarak ikiye ayrılmıştır. Bu balomdan açık hava toplantıları Hür. P. ne - eğer D.P. nin Nazilli ve Bergamadaki yardımları nevinden yardımları olmazsa büyük bir fayda sağlamıyacaktır. Bunun yerine Meclis çalışmalarına ehemmiyet vermek, miting tertiplenmek istendiği zaman da bunun mütehassıslarını toplantı yerine günlerce evvel gönderip esaslı hazırlık yapmak, oradaki idarecilere vol göstermek istifadeli olacaktır., Mecliste en kuvvetli grubun Hür. P. grubu olduğu ortadadır. Parti onun çalışmasiyle gelişme imkânını bulacaktır. Onun faaliyeti dikkatleri Hür. P. nin üzerine çekecek, kütleler ondan sonra ispatçılara daha çok alâka besliyecektir. Partinin aşağıdan yukarıya doğru gelişmesi güçtür; gelişme yukardan aşağıya doğru olacaktır.

Ama bereket versin D.P. ye.. C. H. P. nin zaaflarını örttüğü gibi şimdi de Hür P. ni himayesine almıştı. Genç partiye karşı yapılanlar, D. P. nin "1946 C.H.P. si" olduğunu milletin gözlerinin önüne seriyordu. Hiç bir şey muhalefet lebinde bu kadar güzel propaganda olamazdı.

A K İ S
Bu hafta 30.500 adet basılmıştır.

PİYASADA *GÖZLÜK* CAMI BUHRANI VAR *(Gazetelerden)*

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Milli Korunma

"Canavar tohumu"

Son aylarda **iktidar** ayaklarının altında bir **toprak kayması** hissetmekteydi. Memleket sathında, pahalılığın yarattığı memnuniyetsizlik gittikçe yayılıyordu. Ankara ve **İstan**bulda, gazeteciler 32 liraya balık satıldığını gösteren fotoğraflar çekmişlerdi. Seyhan barajı şenliklerinde çekilen ziyafetlere gönderilen neviden balıklar... Piyasada, fiyat etiketleri müstehlikin nefesini tıkayacak rakamlarla süslenmişti. Sanki bütün fiyatlar kanad takmış, yükselme rekorunu kırmak üzere birbirleriyle yarışa başlamışlardı.

Karşılaştığımız umumi pahalılık cereyanı, sebepsiz değildi. Altı senelik iktisad siyasetinin ektiği tohum, nihayet mahsul vermişti. Demokrat **Parti,**refah tohumları ektiğini iddia ediyordu. Ama Meclis müzakerelerinde, Burhanettin Onat'ın adı üzerinde durduğu meşhur Amerikalı muharrire Pearl Buck'in tabiriyle, bunların "canavar tohumu" oldukları anlaşılmıştı. Pahalılığın bir ejderha gibi müstehliki tehdid ettiğini gören ideal arkadaşları, elbet iktisadî mevzulardan pek anlamayan Adnan Menderes'i bu müşkül mevkiden kurtarmak üzere bir formül ortaya atmakta gecikmiyeceklerdi. Bu formülün tatbikatta muvaffak olması şart değildi. Umumî efkârı birkaç ay oyalıyacak bir mahiyet arzetmesi, kâfi idi. Nitekim iki hafta evvel Milli Korunma kanununu tâdil eden lâyiha Meclise getirildi.

Bir suçlu aranıyor

Alelâcele hazırlanan **kanun** tasarısı heyeti umumiyede **müzakere olunurken,** Urfa milletvekili Feridun Ergin, Çinlilerin pahalılığa karşı tatbik ettikleri usullerden bahsetti. Demokrat mebuslar, Hürriyet Partisi sözcüsünün tüccar ve esnafı **dükkân** kapısında ipe çeken **Çan Kay** Şek rejiminin birkaç aydan fazla şiddete dayanamadığını söylemesine pek fena alındılar. Fakat yirmi yıl her türlü badireye göğüs geren otoriter bir rejimin ani olarak çökmesini bir falı hayır telâkki etmiyenler, hikâyenin asıl felsefesini gözden kaçırdılar.

Çin, uzun asırlardanberi, pahalılığa karşı her türlü tedbiri denemiş bir **memleketti.** Ancak bu şark ülkesinin zihniyetinde, bir hususiyet vardı. Eskiden, milletin başına gelen felâketler ya tanrılara, yahud kullara atfedilirdi. Kimse çıkıp da "şu sıkıntı acaba müstebid bir saltanatın hatâsından değil midir?" diye sormazdı. Eğer felâket kulların eseri sayılırsa, derhal **zavallılar** cezaya **çarptırılırdı.** Meselâ bir zamanlar yumurtanın tanesini bir liraya satan esnaf falakaya çekilmişti. Dayak rejimi, yumurtanın pahalılanmasına ve iki liraya çıkmasına sebebiyet vermişti. O vakit esnaf "bir lira yumurtanın, bir lira da dayağın bedeli" diye izah etmişti. Dayakla esnafı yola getiremiyen raptiyeler, arz ve talep kanunu mucibince halk alış veriş yapmazsa fiyatların düşeceğini düşünerek pazara gelen müşterileri de pataklamağa koyulmuşlardı.

Menderesin yeni fevkalâde hükümleri de pahalıya satan tüccar ve esnafı cezalandırmak üzere hazırlanmıştı. Tabiî Çinde olduğu gibi, alıcı ve satıcıların sıra dayağına çekilmeleri bizde düşünülemezdi. Onun yerine, satıcılar hakkında 6 aydan otuz seneye kadar hapis cezası konulmuştu. Müzakereler sırasında iktidarın ekseriyeti yalnız satıcıları suçlu bulmakla beraber, müstehlik aleyhinde konuşan milletvekilleri de oldu. Adnan Menderes **de, yokluk sıkıntısı çekenlere hiddetlendiğini saklamadı. Dükkânlar önünde kuyruk yapan halkı** kastederek "Hay **kopsun o** kuyruk!" **diye bağırdı.**

Bravo Menderes!

Uzun zamandan beri sıkıntısı çekilen ve bir türlü gelmeyen **dış** yardım meselesinin artık halledilmiş olduğu muhakkak. **Eee,** yeni Ticaret ve Ekonomi Bakanımız kim? Ziyad Mandalinci!

Ha, şu Ziyad Mandalinci... Hani Avrupa Konseyine giden delegelerimizin bile yol **masrafını** yabancı delegelerin hamiyetinden çıkarmak isteyen adam! Böyle mütehassısı bulduktan sonra tartımız hiç yere **gelir mi ?**

Adnan Menderes
Hiddetli adam

Demokles'in kılıcı

Yeni kanun, memlekette istikrarlı bir fiyat nizamı kurmağa yarayacak her hangi bir tedbir getirmemektedir. Eğer tatbik edilirse bilâkis bir hayli karışıklığa sebebiyet verecektir. Yeni hükümler sayesinde fiyatların ucuzlaması ve ihtikârın önlenmesi bahis mevzuu değildir. Fakat hükümet, fevkalâde salâhiyetlerle piyasaya müdahale imkânlarını kazanmaktadır. Ahmed. Gürkan'ın memnuniyetle belirttiği gibi, babayı evlâda ihbar ettirecek ve herkesi birbirine düşürecek bir ihbar müessesesi kurulacaktır. İhbar veya şüphe üzerine, hakim kararı olmaksızın evler ve iş yerleri basılabilecektir. Bir iş adamının suçlu olmaksızın tevkif edilebilmesi, mallarına el konulması, bu malların resmi makamlarca sattırılması ve ticarethanenin kapatılması mümkündür. Bir tezgâhtar veya muhasebecinin hatası veya yolsuzluğu yüzünden, tüccar otuz seneye kadar hapis cezası giyebilecektir.

Bu kadar ağır hükümleri, eli titremeden tatbik edebilecek pek az vazife sahibi çıkabilecektir. Bir iktidar mensubunun başka bir vesile ile dediği gibi, salâhiyet sahipleri vazife askı ile memleket sevgisi arasında tercih yapmak zaruretinde kalacaklardır.

Muhtekiri himaye mi ?

cabında tek bir adlî hatânın tashihi veya tek bir ferdin mağduriyetten korunması için bütün bir milletin galeyana gelmesi, hukuk devletine teminat teşkil eden bir zihniyet tezahürüdür. Feridun Erginin Başbakanla münakaşaya tutuştuğu gün söylediği gibi, Dreyfus hâdisesile Fransa tarihi bunun bir misalini vermiştir. Muhakkak olan bir şey varsa "ilk günahın islenmesini önlemek", iş işten geçtikten sonra günahkârları ateşte yakmaktan daha hayırlıdır. Bu itibarla , mesuliyeti iktisad siyasetine ait olan pahalılıktan dolayı piyasayı, ceza tehdidi altına sokan bir projeye karşı dikilmek, muhalefetin vazifesi idi. Tek bir ferd dahi, müfrid hükümlerden zarar görmemeli idi. Fakat bu vazife anında C.H.P saflarından grup adına bir ses yükselmedi. Hürriyet Partililer ise, cesaretle ortaya atılmaktan çekinmediler. Feridun Ergin, Ekrem Alican, Emrullah Nutku, Muhlis Ete ve Selâhattin Toker söz aldılar. D. P. lilerin "Muhtekiri himaye etmek istiyorlar' diye isnadda bulunmaları, onları durdurmadı.

İktidar-Muhalefet düellosu

Hürriyet Partisi adına konuşan Feridun Ergin, pahalılıktan kalkın-

ma hatâlarının mesul tutulması gerektiğini ilmi delillerle isbat etti. Memur, işçi ve köylülerin çektikleri sıkıntıları birer birer ortaya döktü. İstatistik araştırmalarına dayanarak, pahalılık ve ihtikârın enflâsyon devrelerinde rastlanan birer hadise olduğunu belirtti. "Nasıl loş ve rütubetli yerlerde kendiliğinden mantar bitERSE, pahalılık ve ihtikârın da enflâsyon içinde aynı kolaylıkla umumileşeceğini" anlattı. Hükümetin ilk vazifesini "ihtikâr ve nüfuz ticaretini teşvik edecek bir piyasa ikilini yaratmamak" olarak vasıflandırdı. Pahalılığa karşı ceza kuvveti ve tedhiş tedbirlerde mücadele edilemiyeceğini izah etti. Para, kredi ve bütçe mevzularında gereken tedbirler alınmadan ağır cezalar tatbik edilirse, pahalılığın azalacağı yerde büsbütün artacağım diğer memleketlerden alınan misallerle anlattı. Tasarının iktisadi ve hukukî bakımlardan kifayetsizliğini bütün çıplaklığı ile ortaya koydu.

Denilebilir ki şimdiye kadar hiçbir kanun teklifi Mecliste bu kadar esaslı bir tenkide uğramamıştı. Varlık Vergisini, Toprak Kanununu ve D.P. nin muhalefet yıllarını hatırlayanlar, eski şartların değiştiğini âdeta hissettiler. Dört yüz kişilik bir ekseriyete kargı, gözünü budaktan sakınmadan hakikatleri müdafaa eden bir muhalefet doğuyordu. D.P. safları, derhal mukabil taarruz için muharebe nizamına girdi. Silâhşörler, lâf atmak üzere müsaid gördükleri mevzileri işgal ettiler. Hatipler, birbiri ardından söz istediler.

Fakat D.P. grubu, cephanesiz muharebeye girmiş bir ordu gibi idi. Karşı tarafın esaslı delillerine cevap vermeğe yetecek ilmî bilgi stokları mevcut değildi. D.P. li hatiplerden bazıları, niçin kanunu komisyonda tenkid etmediler de umumi heyette

Feridun Ergin
Çetin mücadeleci

iddia ortaya' attılar. Komisyon Reisi Ercüment Damalı - başka söz bulamadığından olacak - hükümet takdirine milletvekillerinin hürmet etmeleri ve tenkid etmemeleri gerektiğini söyledi. Ticaret Bakanı Mandalinci kanunu unutarak uzun uzadıya Almanyadan bahsetti. Zeyyad Mandalina Almanyayı iyi tanımaz ve Almanca bilmez. İyi tanımadığı bu memleket hakkında, bir şeyler bulup söylemek gereken o sıkışık anda, yanında oturan Mahmud Şeydadan aldığı malûmatla kürsüye çıktığını anlamak kolaydı.

Hürriyet Partisi sözcüsü Feridun Ergin, iktidarın mukabil taarruzuna zahmetsizce karşıladı. Pahalılığın muhalefet tarafından yapılan telkinlerden olduğunu söyliyen bir milletvekilini şöyle cevaplandırdı: "Muhalefetin tenkidlerine karşı, iktidar her türlü vasıta ile mukabil propagandaya girigimiş bulunmaktadır. İktidarın kesif propagandasına rağmen halkın muhalefete inandığını söylemek, iktidara karşı halkın itimadını kaybettiğini itiraftan başka bir şey değildir."

Türkiyenin iktisadî vaziyetini bir Amerikalının methettiğine dair Zafer gazetesinden bir pasaj okuyan mebus da şu cevabı aldı : "Hayat pahalılığının bu memlekette 24 milyon şahidi vardır. 24 milyon şahidi olan bir dâvada, Amerikadan bir şahid aramağa lüzum yoktur."

Başbakanın boşalan koltuğu

İlk iki celse, Hürriyet Partisinin zaferiyle kapanmıştı. Agâh Erozan, ikinci celsede, vaziyetin iktidar aleyhine inkişaf ettiğini görerek Meclisi erkenden tatil etmeğe zaruret duymuştu. Artık bu muhalefet şok oluyordu. Başkanın önünde bekliyen kifayet takrirlerini reye koymadan, vaziyeti behemehal düzeltmek lâzımdı. Hazırlanmak üzere, bayram tatilinden istifade edilebilirdi. Bayram günleri. Ticaret Bakanlığında yapılan toplantılarla geçti. Bu toplantılara D.P. li milletvekilleri de katıldılar. Bayram ertesi ise, iktidar tam kadro ile harp nizamını almış bulunuyordu. Hürriyet Partisinin tek sözcüsüne karşı Başbakan Adnan Menderes, Grup Başkanı Burhanettin Onat ve Ticaret Bakanı Zeyyad Mândalinci sıra ile kürsüye gelerek gövde gösterisi yapmak istediler.

Başbakan, klasik nutuklarından birini daha söyledi. Bermutad, C.H. P. ye çattı. Celâl Bayar iktisad bakanı iken memleketin daha iyi vaziyette olmadığını söyledi. Kalkınma politikasını müdafaa etti. Fakat Bütçe Encümeninde Feridun Erginle yaptığı münakaşaları hatırlamış olacak ki, bu istikamette fazla ileri gitmiyerek lâfı değiştirdi. Hacı Bekirin bayram şekerlerinden ve kahve kuyruklarından bahse koyuldu. Hattâ Paris borsasındaki altın fiyatlarına kadar mevzuu genişletti. O da Ticaret Bakanı gibi, seyahati esnasında "iki kere iki dört eder" ceva-

Burhanettin **Onat**
Büyük iktisatçı !

biyle karşılaştığı Almanyaya takılmaktan kendini alamadı.

Feridun Ergin, Başbakanı da cevaplandırmakta hiç, güçlük çekmedi. Adnan Menderesin sözlerini ve fikirlerini teker teker ele alarak sağlam tek bir nokta bırakmayıncaya kadar hırpaladı. Muhtelif tarihlerde Başbakanın konuşmalarındaki tenakuzları gösterdi. Hataların sebeplerini ve neticelerini tafsilâtiyle anlattı. Hükümetin iktisadî mevzularda vahilerini yerine getirmediğini ve menfi icraata rağmen halkı yeni vaidlerle oyalamak yolunu tuttuğunu anlattı. Başbakanın yekdiğerine zıt iki iktisadi

görüsünü ele alarak "Bu iki fikrin birbirini cerhettigini görüyorsunuz. Sizler bu fikirlerden hangisine itimad reyi vermiştiniz ?' diye D.P. grubuna sordu, Fakat grup sessizdi. Bu defa ne cevap verildi ve ne de protesto edildi.

Hürriyet Partisi sözcüsü, kürsüden inerken hükümet sıralarına bir göz attı. Başbakanın koltuğu boştu. Bakanlar da birer ikişer kaybolmuşlardı. Başbakanın bos kalan koltuğu, müteakip celsede de işgal edilmiyecekti.

Fevkalâde haller

Dördüncü celsede, maddelere geçildi. İlk madde, hararetli münakaşalara sebebiyet verdi. Urfa Milletvekili Feridun Ergin, Millî Korunma Kanununun fevkalâde haller esnasında tatbik edilebileceğini, mevzuata göre fevkalâde hallerin harp, seferberlik, harp tehlikesi ve yabancı memleketler arasında Türkiyeyi de ilgilendiren harp vaziyetleri olduğunu belirtti. Şimdi, kanunun tarif ettiği mânada bir fevkalâde hal bulunmadığını anlattı. On altı seneden beri sanki fevkalâde hal mevcutmuş gibi hükümetin istisnaî selâhiyetlerini elde tutmasını yanlış bir hareket olarak belirtti. Fransız hukukçusu Prof. Ripert'in "Hukukun inhitatı" adlı eserinden pasajlar okudu. Kanun vazunın realitelere aykırı faraziyeler üzerine hüküm bina etmesinin hukuk felsefesine uymadığını söyledi.

Ticaret Bakanı Zeyyad Mandalinci, bu mütalâaları harp ekonomisinin devam ettiği tarzında bir cevapla karşılamağa çalıştı. Bakan Türkiye, Avrupa ve Amerikanın sulh ekonomisine uzun senelerden beri intibak etmiş olduklarını unutmuş gözüküyordu. Bakanın beyanatı, aynı zamanda harp ve sulh ekonomilerinin tariflerine de uymuyordu. Anlaşılan yalnız piyasada mâl darlığı değil, iktidar saflarında da cevap kıtlığı başgöstermişti.

Bu kıtlık, Encümen reisi kürsüye geldikten sonra daha şiddetli hissedildi. Sivas Milletvekili Ercüment Damalı sinirli bir halde idi. Bu mevzuun ancak hükümet tarafından takdir edilebileceğim, bir milletvekilinin fikir izhar edemiyeceğini söyledi. Bunları söyliyen milletvekili, arkasında asılı kocaman "Hâkimiyet milletindir" levhasını okumadan kürsüye çıkmıştı.

Feridun Ergin, esas teşkilât hukuku ve parlamento ananesi bakımlarından bir milletvekilinin vazife ve selâhiyetlerinin neler olduğunu encümen reisine izah etmeğe mecbur kaldı.

Teşkilâtsız kontrol

Milli Korunma Kanununa konulmak istenen yeni hükümler, bütün piyasada şümullü bir kontrol teşkilâtı kurulmasını icap ettirmektedir. Bu teşkilâtın aynı Samanda fiyat, maliyet ve muhasebe işlerinde ihtisas **sahibi** unsurlardan terekküp etmesi lazımdır. İktisadi devlet teşekküllerinde dahi, maliyet hesaplarının zaman zaman aksadığı müşahede edilmektedir. Memleketin mümtaz bir çok elemanlarını bünyelerinde toplayan iktisadî devlet teşekküllerinin bile hesap güçlüklerine rastladıkları bir mevzuda, valilik ve belediyelere geniş selâhiyetler tanıyan bu kanun hangi teşkilâtla yürütülecekti?

Muhlis Ete'nin sorduğu bu sual, kanunun iyi bir tetkik mahsulü bulunmadığım ortaya kqydu. Mandalincinin ifadesine göre, henüz teşkilât hususunda bir tertip mevcut değilmiş. 260 milyon liralık bir tahsisat alınacakmış. Bu para ile kadro maaşları ödenebilirmiş. Her halde Bakanlar Kurulu, bu hususu dikkate alırmış.

Tekerlek ve kızak

Kanunun ilk maddesi, aynı zamanda tatbikatı ilk adımdan itibaren aksatacak bir tenakuz ihtiva etmektedir. Bir memlekette, fiyat murakabesinin iki usulden birini kabul ve tatbik etmesine mecburiyet vardır. Ya kar hadleri tayin edilecektir, yahud da azamî fiyatlar... Bu iki sistemden ikisini birden tatbika imkân yoktur. Zira kâr hadleri aynı kaldığı halde fiyatlar devamlı olarak değişebilir, yahud azamî fiyatlar dondurulduğu vakit, kâr hadleri mütemadi dalgalanmalara maruz kalır. Bir nakil vasıtasının kızaklı veya tekerlekli olması kabildir. Fakat vasıtanın bir tarafına kızak ve öbür tarafına tekerlek koyarak o arabayı yürütebilmek kabil değildir. Yeni kanun ise, her iki sistemi birden tatbik etmek iddiasiyle, piyasada içinden çıkılmaz bir vaziyet yaratmak istidadındadır.

Kanun projesinin, fiyat murakabe tekniğini bilmiyen bir kalemden çıktığına artık şüphe kalmamıştır.

Defter ve fatura

Yeni kanunda, defter ve fatura sistemine büyük ehemmiyet atfedilmektedir. Alâkalılar, normal ticaret muhasebesinin gerektirdiklerine ilâveten, munzam defterler tutmak mecburiyetine bağlanmaktadır. Daha evvel aynı usul ve vecibeleri ticari işletmelere tatbik eden bir totaliter devletin muvaffak okumadığı ve bizim tüccarın normal defterleri dahi tutmakta güçlük çektiği unutulmaktadır. Rejim itibariyle asla benimseyemiyeceğimiz bir iktisadî sisteme ait usullerin bize getirilmesinden ve oradaki gibi ağır cezalar tatbik edilmesinden fayda çıkmıyacağı muhakkaktır.

Korkmamak hürriyeti

Hükümlerin ağırlığı ve zan altına düşecek bir tacirin beraat kararı alıncaya kadar maruz kalacağı manevi azap ve maddi zarar, hazırlanan sistemi piyasa hesabına ürkütücü bir hale getirmektedir. Dürüst olmayan kimseler defter oyunları yapmak, paravana müesseseler kurmak, fedai adamlar kullanmak suretiyle kendiherini tamamen emniyete çıkarabileceklerdir. Fakat buna mukabil işinin bizzat başında olan namuslu tüccar ve esnaf, her an bir ihbar neticesinde baskına uğramak ve dert anlatıncaya kadar tevkifhaneyi boylamak korkusu içinde yaşıyacaklardır.

Hürriyet Partisinin bu nokta üzerinde gayet sarih bir görüşü olduğu anlaşılmaktadır. Parti sözcüsü, konuşmalarında kanunun pahalılığa çare teşkil etmiyeceğini, fakat piyasada huzuru kaçıracağını, hükümetin mesul olduğu istikrarsızlıktan namuslu tüccarın da zarara uğrıyacağını belirtmiştir. Aynı zamanda iktisadi hayatta, itimad havası menevişli devam ettiği müddetçe terakki hamlelerinin duracağı da belirtilmiştir. Feridun Ergin, iktisadi sebeplerden husule gelen pahalılığı ceza ve tehdidle önlemeğe imkân bulunamıyacağını belirtirken tamamen yapıcı bir zihniyet göstermiş, mevzuatın el birliğiyle ıslahı için partisinin "teknik yardım" yapabileceğini söylemiştir. Bu teklif karsısında, D.P. saflarında haykırışmalar duyulmuştur: "İdam, idam!"

İthalât

Cadillaclar

Basın-Yayın Ve Turizm Umum Müdürünün İngiltereden gelen bir gazeteciler heyeti şerefine verdiği kokteylde İngiliz gazetecilerinden biri intibalarını şöyle anlatıyordu : "Ankarada en çok dikkatimi çeken şey, lüks otomobil bolluğu oldu. Emin olun Avrupada, hiç bir memleketin hiç bir şehrinde bu kadar çok pahalı araba göremezsiniz. Mübalâğa ediyor demeyin, hatta Amerikada dahi. Tabii **Amerika derken** Ankara çapında ufak bir şehri kastediyorum. Aklınıza New York, San Francisco gibi büyük şehirler, yahut Texas'taki milyoner şehirleri gelmesin. Başşehrinizde adım başında bir Cadillac'a raslamak mümkün. Halbuki Londrada bir Cadillac görmek için saatlerce dolaşmayı göze almalısınız."

Bir Cadillac

Büfesi de var

Bu İngiliz gazetecisi bu sözleri Adanayı, İskenderunu, İzmiri, İstanbulu görmeden ve üç sene önce söylüyordu. Otomobil lüksü, siyasi adıyla "otomobil saltanatı" bizim pahalı meraklarımızdan biriydi. Mecliste sık sık makam arabalarından şikâyet edilir, lüks otomobiller yüzünden her yıl milyonlarca liralık döviz sarfedildiği söylenir, hükümetin kesin tedbirler alması istenirdi. Nitekim geçenlerde bir sözlü soru ile bir defa daha Meclise getirilmişti. Bu münasebetle o zaman Ticaret Bakan Vekili olan Hadi Hüsmen 22.9.1952 den beri otomobil ithaline müsaade edilmediğini, hiç bir suretle tahsis verilmediğini söyledi. Sual sahibi, sırası gelmişken Bakanlar için getirtilen yeni Cadillac'lardan, Buick'lerden bahsetti.. Başbakan Menderes "bundan sonra makam arabası da getirtmiyecegiz" dedi. Hadi Hüsmen de bu taahhüdü kürsüden tekrarladı. Ama resmi istatistikler başka türlü konuşuyordu. Tahsislerin durdurulduğu tarihten bu yana, 1956 sonuna kadar 43 milyon liralık otomobil ithal edilmişti. Bu nasıl oluyordu? Bilinen bir ithal şekli vardı: Memleketimizde vazifeli Amerikalılar otomobillerini satabiliyorlardı. .43 milyonluk ithal bu satışlarla izah edilemezdi. Kaldı ki hükümet 1955 yazında, bu memleket içi ithalâtı da tahdit etmişti. Memleketimize 1953 yılı içinde 621 adet otomobil ithal edilmiş ve 3 milyon 710.963 lira ödenmiştir. Yabancılar memleketimize getirdikleri otomobillerini burada iki sene kullandıktan sonra satabileceklerdi. Bu tahdit, yabancıların otomobil satmalarını adeta imkânsızlaştırıyordu. Çünkü Amerikalılar Türkiyeye iki yıl müddetle geliyorlardı. Otomobillerini deniz yoluyla getirttikleri için bir iki ay kaybediyorlar, bu yüzden otomobillerini satamadan memleketlerine dönmek mecburiyetinde kalıyorlardı. Bütün bu tahdit ve tedbirlere rağmen, belli başlı şehirlerimizde her gün yeni yeni Cadillaclar, Buick'ler piyasaya çıkıyordu. Bu vaziyet, ithalâta hâlâ devam edildiğini açıkça gösteriyordu. İstatistiklerde görülen otomobillerin hepsi resmi makamlar için mi getirilmişti? Yoksa bunların arasında hususi muamele görmüş kimseler de var mıydı? Bunu istatistiklerden anlamak mümkün değildi. En iyisi Başbakan Menderesin dediğini yapmak, resmi hususi bütün ithalâtı durdurmak olacaktı.

Gizli yollar

Gazete meraklılarının gözünden elbette kaçmamıştır: Geçenlerde bir İstanbul gazetesi birinci sayfasında büyük bir otomobil kaçakçılığının meydana çıkarıldığını bildiriyordu. Moiz isminde biri gümrükten kaçırdığı Cadillac'lara plâka da temin ettikten sonra Cadillacların rağbette olduğu vilâyetlere gönderip her birini 100.000 liradan sattırıyordu. Hattâ iddia edildiğine göre içinde amerikan büfesi olan bir Cadiliac'ı 150 bin liraya satmıştı. Moiz bu kaçakçılığı uzun zamandır devam ettiriyordu. Yapılan ilk tahkikattan anlaşıldığına göre, şimdiye kadar beş milyon liralık otomobil kaçırmıştı. Bu beş milyon 50 Cadillac demekti. Bir Cadillac'ı, koskocaman bir otomobili gümrükten kaçırmak, kolay kolay akıl erdirilecek bir iş değildi ama olmuştu bir kere. Geçenlerde de Ankarada bir kaçak Cadillac yakalanmış, resmi gazetelerde çıkmıştı. Bu iki hadise Cadillac'ların çoğalışını kısmen izah edebilirdi. Gümrüklerde daha dikkatli olmak bu gibi kaçakçılık olaylarım ne yapıp yapıp önlemek lâzımdı.

Time
Zafer'in küfrü: AKİS

Gazeteler

"Böyle bir şey yok"

D. P. iktidarı **basın** hakkında ne düşündüğünü geçen hafta içinde gayrı mesul bir şahıs ağzından artık biç kimseye şüphe vermiyecek şekilde ifade etti. Hipodromda İran Şahı Rıza Pehlevi ve Kraliçe Süreyya şerefine bir resmi geçit tertiplenmişti. **Gazeteciler İran** hükümdarlarının ziyaretlerini başından beri yakından **takip etmek** için çırpınıyorlar, türlü zorluklara, itilip kakılmalara göğüs geriyorlardı. O gün de Hipodroma giden gazetecilerin gözleri basına ayrılan yeri gösteren tabelâyı boşuna aradı. Tabelâ yerinden kaldırılmamıştı ama üzerine bir beyaz kâğıt yapıştırılmıştı. Gazeteciler nereye gideceklerini, töreni nereden takip edeceklerini bilmiyorlardı. Vazifeli memurlardan birisine **sordular:**

*'— Basının **yeri** neresi?" Memur gazetecilerin yüzüne **tuhaf tuhaf** baktı, onları yukardan aşağı **bir** süzdü, **sonra:**

"— Basın **mı?"** dedi, "böyle bir şey yoktur." Gazeteciler şaşırdılar, birbirlerine bakıştılar. Ne cevap verebilirlerdi. Şimdiye kadar o rütbede bir memurun ağzından böyle **bir** söz işitmemişlerdi. Demek ki, bunların başındakiler de böyle düşünüyor. bu ufak memurlar da cesareti onlardan alıyorlardı. İktidara göre "basın diye bir şey yok" tu.

Tahditler

İran Şah ve Kraliçesinin gelmesine bir iki gün vardı. Gazeteciler arasında türlü söylentiler dolaşıyordu: hava alanına hususi kartla girilecek, foto muhabirlerine müsaade edilmiyecek, hususi kart almayan gazeteciler misafirlerin gelişini meydan binasının terasından seyredebileceklerdi. Ziyaretten bir gün evvel vaziyet belli oldu. Resmi makamlar hava meydanına beş foto muhabirinin girmesine müsaade etmişlerdi. Muhabirlerin yeri ise terastaydı. Foto muhabiri meydana alınmayan gazetelere Anadolu Ajansı fotoğraf temin edecekti. Halbuki Anadolu Ajansının fotoğraf servisi senelerce önce lağvedilmişti. Ajansın işi Zafer gazetesi ile Basın-Yayın fotoğrafçılarının çektiği resimlerden alıp onları gazetelere dağıtmaktan ibaret olacaktı. Dört beş muhalefet gazetesini temsil eden foto muhabirlerinden biri resmi makamların bu kararına itiraz etti. Hiç, bir makamın böyle bir karar almağa yetkisi yoktu. Bu foto muhabirinin elinde hükümetin verdiği "sarı kart" vardı. Kendisini gazetecilik vazifesini yapmaktan kimse alakoyamazdı. Ne için Ahmet, Mehmet meydana girebiliyorlardı da ona müsaade edilmiyordu. Bu tefrikin sebebi neydi? Zaman zaman iktidar büyüklerinin hoşuna gitmeyen bazı resimleri çekmiş olmak mı? Vaziyet Devlet Bakam Emin Kalafat'a duyurulmuştu. Bu kararın saçmalığını o da kabul ediyor, tasvip etmediğini söylüyor, hiç alâkası olmadığım da ilâve ediyordu. Mesul şahıslar olarak Basın Yayın Umum Müdürü Muammer Baykan'la Anadolu Ajansı Umum Müdürü Şerif Arzık görünüyorlardı. Kendilerine sorulunca, onlar da "protokol" u gösteriyorlardı. Mesulü kim olursa olsun, ortada ne basın hürriyeti, ne de demokrasi anlayışı ile izah edilemiyecek bir vasiyet vardı. Bazı gazeteciler en tabii haklarından mahrum ediliyorlardı. Bu kararı alanlar için ortada mühimsenecek bir şey yoktu. .Bütün gazetelere bol bol fotoğraf gönderilecek, hiç biri atlamış olmıyacaktı. Bu acaip kararı alanların unuttukları bir şey vardı: gazeteler arasındaki rekabet.. Devlet büyüklerinin karşılıklı yaptıkları ziyaretlerde - hele Kraliçe Süreyya gibi güzelliği dillere destan olan bir imparatoriçe bahis mevzuur ise - gazeteler en güzel fotoğrafları, en ilgi çekici haberleri yermek için yarış ederlerdi. Anadolu Ajansı gibi resmî ajansların ağır bir protokol havası içinde verdikleri haberlere hiç bir, gazete - iktidar gazeteleri müstesna iltifat etmezdi. Basın işlerini tedvir edenlerden bu kadar anlayış göstermelerini beklemeğe gazetecilerin kakları yok muydu. Sonra böyle bir kararla ilk defa karşılaşıyorlardı. Türkiyeye daha önce de cumhurbaşkanları, krallar, kraliçeler gelmiş, gazetecilerin hürriyeti hiç tahdit edilmemişti. Bütün bunlar basına karşı duyulan bir infialin neticesiydi. Bu küçük eziyetlerden fayda umanlar, zevk duyanlar vardı.

Yabancı basın

Bu infial yalnız yerli basına karşı değil, iktidarın tutumunu tenkid eden yabancı gazetelere karşı da gösteriliyordu. Gazetelerin dünya çapındaki şöhretleri, tarafsızlıkları iktidar ve sözcüleri için hiç bir değer ifade etmiyordu. Onlar için mühim olan sadece tenkid edilmiş olmak veya olmamaktı. Tenkid etmiyenler "muteber", tenkid edenler ise, "ne idüğü belirsiz", "sermayesinin nasıl teşekkül edip temayülleri itibariyle

New York Times'in başlığı
Şeytan

hangi menfaatleri ön plânda tuttuğu bizce malûm bulunan" gazetelerdi. İktidar sözcüleri ve yazarları ağızlarını açtıkları, yahut kalemi ellerine aldıkları zaman hiç düşünmezlerdi. Randall'ın Türkiye hakkındaki sitayişkâr makalesini yayınlayan "LIFE" dergisi ne kadar sözüne itimad edilir, muteber bir dergi ise, Türkiyenin kalkınma politikasına dair görüşlerini açıklayan "TIME" dergisi de o kadar itimada lâyık olmayan bir dergidir. İktidar organı Zafer'e göre: "Rahat koltuğunda sigarasını tellendirdikten ve viski bardağını memleketin hakiki hayatı ile irtibatı meşkûk bir yarı münevver muhalif kırmasiyle tokuşturduktan sonra bu yazıyı kaleme alan muharrir Türkiyeyi dolaşmış olsaydı yazdıklarından başka şeyler yazmağa kendisini vicdanen mecbur hissederdi." İktidar organına göre, bu yazı maksatlı olarak kaleme alınmıştır. Zafer başyazarı biraz düşünseydi "Life" ile "Time" ın aynı şirket tarafından yayınlanan dergiler olduğunu, dergilerin sahiplerinden Mr. Henry Luce'un Türkiyeyi ziyaret ettiğini, Bayan Clair Booth Luce'un Roma'da Büyük Elçi olduğunu hatırlardı. Son günlerde yabancı basında Türkiye hakkında mühim makaleler yayınlanması iktidarı kuşkulandırıyordu. Acaba New York Times'da, London Times'da çıkan makaleleri muhalefet mi yazdırıyordu ? Bundan hiç şüphesi olmıyanlar bile vardı. Meselâ bunların başında Zafer başyazarları geliyordu. Onlara göre New York Times iki dost memleketin arasını açmağa çalışan "sermayesinin nasıl teşekkül ettiği" onlarca malûm bir gazeteydi. Sonra "D.P. iktidarı aleyhinde sistemli neşriyat yapmak bahsinde yalnız da değildi. Yanında Akis'in mübeşşir ve prototipi olan Time mecmuası hem de malûm A.P. ajansı vardı." İktidar organına göre bunlar yalnız Türkiyeyi dışarıya kötü tanıtmakla kalmıyor, Türkiyenin iç politikasına da müdahale ediyorlardı. "Bunlar Amerikada da muayyen bir görüşün senkronize neşriyatını yapan üç ahbap çavuşlardı."

"Muhalefetin sevinci"

Yabancı basında D.P. iktidarını tenkid eden yazılar çıkması, normal düşünen kimseler için gayet tabii bir şeydi. Dünyanın her tarafında hür basın beğendiği, tasvip ettiği icraatı över, beğenmediği, tasvip etmediği icraatı tenkid ederdi. Tenkide bu kadar tahammülsüzlük ancak geri kalmış memleketlerde görülebilirdi. İktidarın iddialarına göre, 10 Mayıs tarihli New York Times gazetesinde çıkan makale ve benzerleri Türkiyede muhalefeti sevindiren , yazılardı. Halbuki bunlar, "bir müttefik devlet gazetesinin diğer bir müttefik devlet hükümetine karşı kullanacağı ağız değildi. Bu, Türkiyeye dışardan bir iç politika tevcih edilebileceğini zannetmeğe kadar varan mütecavizane bir tavırdı. Bu sebepledir ki Zafer başta New York Times olmak üzere, bizzat Amerikada dahi bir müşterek menfaat cephesi teşkil eden bu basın ve neşriyat kombinezonunu yani Time, A.P. ve saireyi, iki dost ve müttefik memleketin ne dünya politikalarına, ne de birbiriyle olan sıkı dostluk ve karşılıklı anlayış zihniyetine zerre kadar taraftar ve zahir görmemekteydi. Bilâkis bunlar, bu mühim münasebetlerimize her gün daha fazla zarar vermekteydiler."

İki dost ve müttefik memleketin mühim münasebetlerini her gün biraz daha. zedelediği iddia edilen? hu yazılardan birinde şöyle deniliyordu:

"Bu politika mücadelesinin nasıl sona ereceğini kimse kestiremez. Fakat Türkiyede hakiki bir demokrasi kurulması için Mecliste ve hasında mücadele "edenlerin gösterdikleri azim ve cesaret hayırlı alâmetlerdir."

Türkiyedeki muhalif gazeteler gibi New York Times'da Türkiyeyi öven nice yazılar çıkmıştı. D.P. iktidarı ve onun organı Zafer bunların hepsini bir anda unutuvermişti. Tıpkı muhalefet yıllarında kendisini tutan Türk gazetelerini bugün unuttuğu gibi..

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İngiltere

Kurbağa adamın esrarı

Portsmouth'da bir otele giren emniyet memurları alelacele **bir** araştırmaya koyulmuşlardı. Otelin müşteri kayıd defterini karıştıran bir **polis nihayet** aradığını buldu: Sayfayı **koparıp** aldı. Otelciye **ağzını** sıkı tutması, gafletle ağzından kaçıracağı tek kelimenin **kendisine pek, pahalıya mal** olabileceği- **ihtar** edildi. Bu hadisenin **ertesi** günü İngiliz Bahriye Nezareti bir tebliğ neşrederek meşhur "kurbağa adam" Lionel **Crabb'ın su altında** giriştiği **bir** tecrübe esnasında bir kazaya **kurban** giderek öldüğünü bildiriyordu.

Bahriye Nezaretinin tebliği Kruçef, ile Bulganin'in Londrayı ziyaretlerini tamamlayıp İngiltereyi terk etmelerinden **sonra yayınlanmıştı.**

Millî kahramanlara **karşı** aşırı **bir** sevgi ve hayranlık duyan İngiliz halkı Binbaşı Crabb'ı pek iyi tanıyordu. Binbaşı Crabb da Albay- Townsend ve tecrübe pilotu Cunigham gibi İngilizlerin İkinci Dünya Harbi efsanesinde yeri olan bir şahsiyetti. Harbi takip eden günlerde de mesleği **ile** rabıtasını kesmemişti. Mütemadiyen çalışıyor, "Kurbağa adam" tekniğinde yenilikler, ilerlemeler teminine çalışıyordu. Bahriyeden istifa etmişti, fakat vatanı hizmete çağırdığı vakit de asla vazifesinden kaçmıyordu. Nitekim Kraliçe **Elizabeth'in** taç giyme merasimi sırasında , İngiltereye gelen Rus Sverdlov zırhlısı **Londra**da bulunduğu müddetçe Amirallik Crabb'ı vatan hizmetine çağırmış ve kahraman Binbaşı Tamise nehrinde su altı tecrübelerine girişmişti, paha sonra, bundan altı ay kadar evvel, Rus gemilerinin İngiltereyi ziyaretleri esnasında gene Crabb'ın hizmetlerine ihtiyaç duyulmuş ve Amirallik kendisinden su altı tecrübelerinde bulunmasını rica etmişti. Vatanını seven her fert gibi Crabb da vazifeye çağrılınca bunu reddedememiş ve kurbağa adam tecrübelerine girişmişti. Kurbağa adamlar İkinci Cihan Savaşında ortaya çıkmıştır. Vazifeleri denizaltıların, hücum botlarının girmesine imkân olmayan deniz üslerini basmak, gizlice karaya çıkarak düşman topraklarında faaliyette bulunmaktır. Bunlar hususi teçhizatı haizdirler ve deniz altında gitmeğe ehildirler. Sulh zamanında "kurbağa adam" lık daha ziyade bir spor mahiyetini taşır. Teçhizatım alan herkes yazın plaj şehirlerine koşarak denizin dibinde zıpkınla, balık avlayabilir. Crabb da, vatanı kendisini hizmete çağırmadığı vakitler böyle eğlencelerle vakit geçiriyordu.

Anthony **Eden**

Millî menfaatler konuşturmuyor

Rus gemileri gittikten sonra- İngiliz binbaşısı istirahate çekilmişti. Bir gün evinde sakin sakin otururken kapı çalındı ve bir adam eline Amirallikten gelen resmî bir tebliğ tutuşturdu. Kurbağa adam. gene hizmete çağrılıyordu. 15 - 18 nisan arasında Portsmouth limanında bazı tecrübelere girişmesi isteniyordu. Tam o tarihlerde Rus liderlerini İngiltereye getiren Ordjonikidze zırhlısı Portsmouth limanına demir atacaktı. Vazifesini seven bir insan olan Crabb yanına bir arkadaşını alarak Portsmouth'a gitti ve daima tecrübelerine başladı. Fakat iki gün sonra arkadaşı otele yalnız döndü. Alelacele eşyalarını hazırlıyarak Portsmouth'u terketti. Ertesi gün polisler otele geldiler ve Scotland-Yardın adamları otelciye Crabb'ın yanındaki adamın hüviyetini açıklamamalarını tekrar tekrar tenbih ettiler. Aksi halde masum otelci millî menfaatlere aykırı hareket etmiş olacaktı. Bunun da cezası pek hafif değildi,

Eğer kulağı delik bir gazeteci olmasaydı mesele bu şekilde örtbas edilecek ve halk hiç bir şey duymayacaktı. Sansasyon peşinde koşan bir gazetenin muhabiri yayınlanan tebliğ üzerine meraklanarak Portsmouth'a gitmiş ve Crabb'ın indiği oteli bularak otelcinin ağzından lâf almaya çalışmıştı. Otelci ise polisin emri ile ağzını açmıyacağını söyleyince burnu iyi koku alan muhabir iz üzerinde olduğunu anlamakta gecikmedi. Ertesi gün gazetesi en büyük puntularla Binbaşı Crabb'ın Rus zırhlısı Ordjonikidze'nin etrafında araştırmalar yaparken Sovyet askerleri tarafından öldürüldüğünü yazmış ve kıyamet de bundan sonra kopmuştu. Normal olarak böyle ağır bir itham altında bırakılan Amirallik dairesinin bir tebliğ neşrederek Crabb'ın hakiki vazifesini bildirmesi

Binbaşı **Crabb**

Dert açan "kurbağa"

beklenirdi. Fakat Bahriye Nezaretinde hiç bir reaksiyon görülmemişti. Bu sükûtu ikrar olarak kabul eden gazeteler de her gün yeni yeni faraziyeler ortaya atılıyordu. Kimi Crabb'ın Ruslar tarafından yakalanarak götürüldüğünü, kimi Sovyet askerlerinin suç üstü yakaladıkları Binbaşıyı öldürdüklerini, kimi kurbağa adamın Ordjonikidze zırhlısı altında iken tellere takılarak kazara öldüğünü söylüyordu. Mesele gazetelerin yazdıkları ile de bitmemişti. Rus liderlerinin ziyaretleri esnasında onlarla bir ziyafette kavga ederek İngiliz efkârı umumiyesi önünde nezaketsizlikle itham edilmiş bulunan İşçi Partisi liderleri bu yeni meseleyi fırsat bilerek asıl nezaketsizliği muhafazakâr liderlerin yaptığını göstermeğe çalıştılar. Doğrusu memleketi resmen ziyaret etmek üzere gelmiş kimselerin gemileri altında araştırmaya girmek, casusluk yapmaya çalışmak ne misafirperverliğe ne de milletlerarası kaidelere sığardı. Muhafazakâr Parti liderleri böyle yapın alda İngiliz misafirperverliğine, millî şerefe büyük bir darbe indirmişlerdi, bu meselede güven oyuna gidilmeliydi. Binbaşı Crabb'ın ölümü böylelikle meclise intikal etmiş ve Başbakan Eden'in uykusunu kaçırmaya başlamıştı. Zira kurbağa adamın vazifesi hakikaten açıklanacak mahiyette değildi. Aksi halde millî menfaatlere aykırı hareket edilmiş olunurdu. Ama şurası muhakkak ki Crabb ölmüştü. Eden mecliste böyle diyordu. Bu pek tatminkâr olmayan

cevap üzerine hükümetin böyle bir şeye nasıl müsaade ettiği sualine Başbakan hiçbir şey bilmediğini, Amirallik istihbarat servislerinin kendisine danışmadan hareket ettiğini söylemişti. Bundan sonra söz alan milletvekilleri İngilizlerin efsanevî şöhreti haiz, milletin medarı iftiharı "Intelligence Service" e çatmaya başlamışlar, bu teşkilâtın artık devlet içinde devlet olduğunu belirtmişler ve bütçesinde bir kısıntı yapılmasını teklif etmişlerdir. Teklif oya konmuş ve red edilerek hükümete güven tekrar bildirilmiştir. Nihayet Başbakan tekrar kürsüye gelerek suçlular hakkında disiplin cezaları verileceğini vaad etmiştir. Bu suretle İngiliz ve dünya efkârı umumiyesini bir haftadan beri meşgul eden kurbağa adam hikâyesi sona ermiştir.

Bu gibi hadiseler dünyanın her tarafında hemen her gün cereyan e* der, casuslar arasında harp bitti diye bir mefhum yoktur. Fakat böyle hadiseler hiç duyulmaz da. İşte İngilizlerin en büyük gafı, istihbarat servisinin en büyük zaafı bu olmuştur. Bir zamanlar dünyanın en kudretli istihbarat servisi diye tanınan "Intelligence Service" Burgess ve MacLean hâdisesinden beri ikinci büyük gafını yapmıştır. Bu yüzden yakında girişilecek bir reform hareketinin sürpriz olarak karşılanmaması icap edecektir.

Avusturya

Yeni seçimler

Başbakan Raab sevincini saklıyamıyordu. Başkanı olduğu Halkçı Parti seçimlerden muzaffer çıkmış ve seçmenler tuttuğu yolda devam etmesi için ona yeniden selâhiyet vermişti.

Avusturya meclisinde geniş bir ekseriyete sahip olan Halkçı ve Sosyalits Koalisyon Nisan ayında, aralarında iktisadi alanda bir görüş ayrılığı belirdiği için, seçimlerin yenilenmesine karar vermiş ve bu ihtilâfı, demokratik yollara uyarak milletin hal etmesini istemişti.

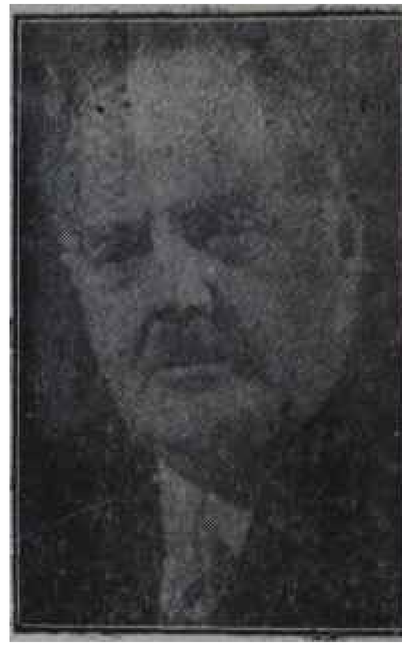
Bunun üzerine alınan karara göre geçen hafta yeni seçimler yapılmış ve milletvekillikleri partiler arasında şöyle paylaşılmıştır:

Partiler	M. Vekili Sayısı	Eski M. Vekili Sayısı
Halkçı	82	74
Sosyalist	75	73
Müstakiller	5	14
Komünistler	S	4

Avusturyada İkinci Dünya harbini takip eden günlerde yapılan seçimlerde iki mühim kuvvet belirmişti, bunlardan biri liberal görüşe sahip Halkçı Parti diğeri daha fazla Devletçiliğe mütemayil Sosyal Demokrat Parti idi. Bu iki topluluk arasında mühim doktrin farkları vardı. Fakat memleketin İçinde bulunduğu şartlar her şeyden önce.-millî birliğin aynası olabilecek, istikrarlı bir hükümetin kurulmasını icap ettiriyordu. Harp yeni bitmişti. Avusturya İşgal altında idi, Müttefik Devletleri (Amerika, İngiltere, Rusya, Fransa) memleketi dörde bölmüşler ve bölgelerine askeri kuvvetlerini yerleştirmişlerdi. Rusya Beşinci Kolunu faaliyete geçirerek Avusturyayı da Peykleri arasına katmaya çalışıyordu. İşte bu sırada iki kuvvetli Partinin Doktrin ihtilâflarına düşerek memleketi istikrarlı bir hükümetten mahrum bırakması Avusturyanın menfaatlarına uygun düşmiyecekti. İşte bunu idrak eden liderler de birleşmeye karar verdiler. İlk gayeleri işgalin son bulması ve Avusturyanın tam egemenliğim elde etmesi idi. Bu ise kolay birşey değildi. Nitekim gayelerinin ger-

Valsler diyarı Viyana
Şimdi hürriyetler diyarı da.

Julius Raab
Doğru yolu seçti

çekleşebilmesi için tam on sene beklediler.

Batılı Devletler bu on sene zarfında hüsnüniyetle hareket etmişlerdi, her an için Avusturya ile bir sulh andlaşması imzalamaya amade idiler. Bütün zorluk Ruslardan çıkıyordu. Stalin devrinde Avusturya sulhu soğuk harbin silâhlarından biri olmuştu. Yapılan müzakereler daima sürüncemede bırakılıyor ve bu esnada Rus beşinci kolu hâla Avusturyayı Demir Perde gerisine çekmek için gayret gösteriyordu. Fakat bütün bu gayretler boşa idi. Valsler memleketi Avusturyanın Demir Perdenin beri tarafına geçebileceğini düşünmek hayal kurmaktan başka bir şey değildi. Nitekim yapılan bütün seçimlerde Komünistler 4 milletvekilliğinden yukarı çıkamamışlardı.

Durum böyle devam ederken Stalin öldü, beynelmilel hava yumuşadı. Sulh taarruzuna geçen Kollektif liderler hüsnüniyetlerine bir karine olmak üzere 1955 yılında Avusturyayla, tarafsız kalması şartıyla, bir sulh andlaşması imzaladılar. Bunu Batılı Devletler takip ettiler. Batılılar imzalanan andlaşmalarda Avusturyanın tarafsızlığına hürmet göstereceklerini beyan ediyorlardı. Sulhu müteakip işgal kuvvetlerinin çekilmesi ile Halkçı ve Sosyal Demokrat koalisyon ana gayesine ulaşmıştı. Bundan sonra doktrin ihtilâflarının belirmesi beklenilebilirdi.

Liberalizmin zaferi

Sosyal Demokrat Parti Petrol tasfiyehanelerinin, Tunada bulunan seyrüsefer vasıtalarının, **sivil havacılık** teşkilâtının ve Rusların giderken bıraktıkları fabrikaların devletleştirilmesini istiyordu. **Liberal** bir görü-

şe sahip Halkçılar ise Devlete bu gibi teşebbüslerde bir kontrol hakkı tanımalarına rağmen idari bir yetki vermeye yanaşmıyorlardı. Hususî teşebbüsün bu işleri daha iyi hal edebileceğine kani idiler. Böyle ana dâvalardaki fikir ihtilâflarım hal edebilecek en yetkili unsur demokrasilerde halk efkârıdır. Parti liderleri de bunu bildikleri için en doğru yol olarak yeni seçimlere gitmeyi kararlaştırdılar.

Seçimlerden devletçilik aleyhtarı Halkçılar muzaffer çıktılar. Eskisine nazaran fazla olarak daha 8 milletvekili çıkaran Halkçıların tanı çoğunluğu elde edebilmeleri için iki milletvekilliği daha kazanmalarına ihtiyaç vardır. Bu duruma- göre hükümet teşkili için Sosyal Demokratlarla birleşmeleri icab etmektedir. Fakat hiç şüphesiz ki, yeni kurula - cak hükümet memleketi liberal görüşe uyarak idare edecektir.

Seçimlerin enteresan neticelerinden biri de aşırı görüşleri temsil eden Komünistlerle Müstakillerin gerilemeleridir. Avusturyada zâten zayıf olan Komünist Partisi bu seçimlerde bir sandal ya daha kaybederek Meclise ancak üç milletvekili sokabilmiştir. Eskiden 14 milletvekili çıkaran müstakiller ise bu sefer ağır bir hezimete uğrayarak ancak 5 milletvekilliği kazanabilmişlerdir. Müstakiller eski Naziler ve Katoliklerden müteşekkildir. Bu durum göz önünde tutulursa Avusturya seçmeninin aşırı görüşleri benimsemediği kolaylıkla anlaşılabilir. Bu ise memlekette bir istikrar havasının estiğine delildir. Seçimler neticesinde başa geçen hükümetin halkın ihtiyaçlarına gene halkın arzusuna uygun yollarla cevap vermesi beklenilebilir.

Sovyet Rusya

Mollet Moskovada

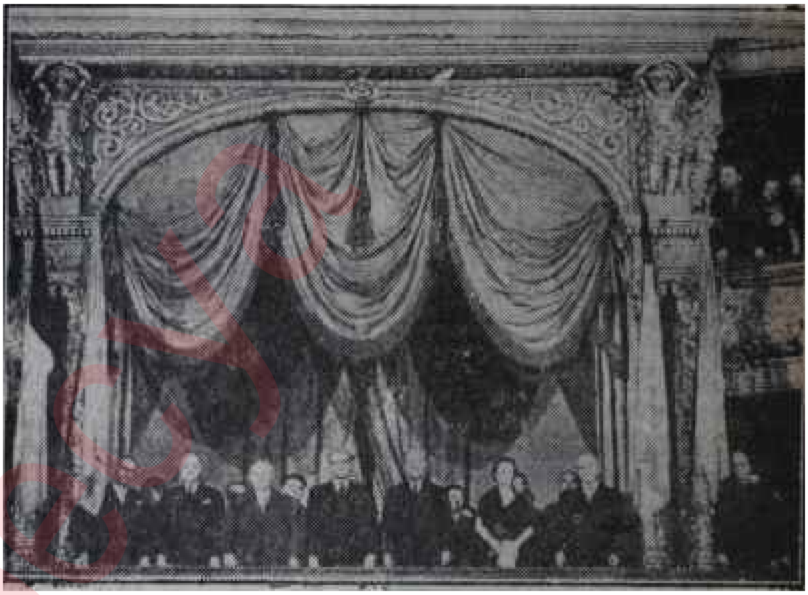
Fransız Başbakanı Guy Mollet ile Dışişleri Bakanı Pineau'nun Moskova seyahatleri sona ermiştir.

Neşredilen tebliğden anlaşılacağı gibi, Rusya ve Fransız liderleri beynelmilel münasebetler alanında hiç bir kesin anlaşmaya varamamışlar, fakat iktisadî mevzularda ve kültür alanında bir görüş birliğine varmak üzere tali iki komite kurmayı kararlaştırmışlardır.

Zaten Fransızlar daha seyahate çıkarken dünya siyasetlerinde bir değişiklik yapmaları beklenmiyordu. Ne olursa olsun Fransa esas olarak Batı Dünyasına bağlıdır ve bu onun menfaati icabıdır. Ruslar silâhsızlanma konusunda Fransızları kendi görüşlerine yaklaştırabileceklerini ummuşlar fakat bunda da muvaffak olamamışlardır. Rus liderleri Guy Mollet'nin seyahati arefesinde, tek taraflı olarak askeri kuvvetlerinde geniş bir indirme yaptıklarını ilân etmişlerdir. Buna göre 1.000.000 Rus askeri terhis edilecektir. Liderler bilhassa Doğu Almanyadaki askerlerini geri çekeceklerim bildirmişlerdir.

Sovyetlerin bu tutumdan bekledikleri çeşitli menfaatler var. Bunların bir kısmı dış meselelere diğerleri ise iç meselelere aittir. Ruslar böyle yapmakla bir kere NATO'nun belim kırmak istiyorlar. Bilindiği gibi NATO'da mevcut cereyanlar bu teşkilâtın gayesinin sırf askeri olmamasıdır. Bu görüşün liderliğim halen Fransa yapmaktadır. NATO'nun askeri bir teşekkül olduğuna inanan Amerika ise bir reform kararına dış tazyiklerle varmış ve son yapılan NATO konferansında NATO'nun iktisadi alanda genişleme meselesini, bunu incelemek üzere bir komisyon kurulması karariyle ileri atmıştır. Ruslar şimdi silahlarında ve ordularında giriştikleri tensikatla Fransa görüşünün doğruluğunu ispata çalışmakta ve Amerikanın askeri bir teşkilât fikrini çürütmeye gayret etmektedirler. Diğer taraftan Almanyadaki askerî effectif'teki indirme Batı Almanya halkını Almanyanın silâhlanması hakkında düşündürmek ve efkârı umumiyeyi tazyiki ile Bonn hükümetini Sovyetlerle iki taraflı müzakereye icbar etmek gayesini güdebilir. Rusların yaptıkları bu indirmeler Asya - Afrika grubunun sempatisini kazanmaya ve onlara samimiyetini isbata bir vesile olabilir. Halbuki, bilindiği gibi Batı Devletleri İkinci Dünya Harbini takip eden günlerde umumî silâhsızlanma yoluna gitmişler, fakat Rusların aynı şekilde hareket etmediğim görünce, ancak 1950 den sonra askeri kuvvetlerim arttırmaya başlamışlar ve gene o zaman müdafaa gayesiyle NATO'yu kurmuşlardı. Rusya bugün Batı-lıların da kendisi gibi hareket etmelerini ve kuvvetlerini azaltmalarını istemekte ve bu yolda propaganda yaparak Bitaraf Blokun gözünü kamaştırmaya bakmaktadır. Halbuki hakikat şu merkezdedir ki, Ruslar yaptıkları indirmelere rağmen sayıca hâlâ Amerikanınkinden kuvvetli bir ordu beslemektedirler. Diğer taraftan ordudaki bir indirme Rusların sıkıntısını çektikleri el emeği ve insan gücünü istihsal sektörlerine kazandıracaktır.

Fransız - Sovyet görüşmeleri neticesinde yayınlanan tebliğ Rusların, Fransızlar cephesinden, bu manevralarında muvaffak olamadıklarını ve Fransa ile bir görüş birliğine yarılamadığını açıkça gösteriyor. Fakat diğer hususlarda yâni ekonomik ve kültürel alanda bir anlaşma hazırlamak üzere komisyonlar kurulduğu gene aynı tebliğde bildiriliyor.

G. Mollet ve C. Pineau Moskova'da

Görüşmeler meyva vermedi

Şimdiye kadar Rusya kendi isteği ve Demirperde gerisi memleketlere stratejik maddeler hususunda konan ambargo ile Batılılara pazar olamamıştır. Stalinin ölümünden sonra başa geçen kollektif liderler bilhasa İngiltere ve Fransayı tazyik ederek stratejik denen maddeleri satmalarını istemiştir. Buna her ne kadr Üç Büyük Batılının ikisi yanaşmak ta iseler de Amerika muhalefet etmektedir. Şimdi Fransanın bu şekil de hareket etmesi Amerikanın muhalefetine rağmen kendi iktisadi menfaallerini *göz* önünde tutarak Ruslarla ticari münasebetlere girişme arzusu olarak tefsir edilebilir. Şurası muhakkaktır ki, Amerika ne yapar sa yapsın bu durumu önliyemiyecektir.

Filmler

Bir tuzakta 4 kadın

Gök gürültülü ve şimşekli bir gecede, Pariste Champs-Eliysee'ye bakan büyük binalardan birinin terasında dört kadın ve bir erkeklik bir ziyafet sofrası hazırlanmıştır. Bu dekorlar içinde belki Fransız sinemasının en kötü cinayet melodramlarından biri oynanır. Henri Decoin filmini doldurmak için aklına ne gelmişse, eklemiş. Sonunda ortaya çıkan zevksiz, yamalı bir film olmuş. Teferruatla uğraşılmaktan filmin bir ağırlık merkezi, bir dönüm noktası olacağı unutulmuş. Belirtilmesi gereken, Larry'yi kötü yola sürükleyen sebepler gibi önemli noktalar arada kaybolmuş, bunun yanında filmin gidisinde hiçbir rolü olmayan bir çinli uşak üzerinde durulmuş, esrarengiz tipler yaratılmış, seyircinin dikkati boşuboşuna ziyafet misafirlerinden biri olan sevgiliden kahvede telefon bekleyen erkek üzerine çekilmiş.

Decoin zaman zaman Larry'nin kötü bir adası olmasının sebeplerini söylemeye çalışmıyor değil. Fakat her seferinde başka bir sebep bulması durumu açıklıyacağına büsbütün karıştırıyor. Bir bakıyorsunuz Larry Charles Chaplin'in "Monsieur Verdoux" da çizdiği harikulade karakterin çok acemice bir taslağıdır. Kendisini mahveden cemiyete düşmandır, hayatını kendi çizdiği yolda yaRamak sorandadır. Verdoux'yu hatırlatan fikirler ve jigololuk, kadın katilliği gibi davranışlar yanında, sahneden sahneye geçişlerde lokomotif tekerlekleri sembolünün kullanılması Chaplin tesirlerini daha belirtili olarak meydana çıkarır.

Corinne Calvet
Güzelliği para etmedi

Yer yer Marcel Carne'nin kara - filmlerinin kokuları gelir. Zaten filmin mimarisi, "Le Jour se leve - Gün Doğarken" den beri, birçok rejisörün pek severek kullandıkları, geriye dönüş (flash-back), yani kahramanların geçmişi hatırlamaları şeklinde tertiplenmiş. Geçişlerin şimşeklerle olması gibi basit ve zevksiz bir düşünce tabii Decoin'ı Carne'deki incelikten mahrum bırakır. Larry'nin kara-filmlerdeki kapıldığı akıntıdan kurtulamıyan ümitsiz kişilerden biri olarak gösterilmeye çalışılması da netice vermez.

Bu durum karşısında Decoin, Fritz Lang ve Alfred Hitchcock'a baş vurunca Larry onların kahramanları gibi bir ruh hastası olur çıkar, işler artık büsbütün karışmış, misafir dört kadının ayrı ayrı garabetleriyle arap saçına dönmüştür. Constance heykeltraş ve Larry'nin ilk karısıdır. Vera artist, ikinci karısı ve öldürülmesi tasarlanan kadındır. Patronun kızı Cecile müstakbel eşi olacaktır. Maggie bu kalabalık, evlilik listesine girememişse de aşktan nasibini almıştır; ayrıca amatör bir koca katilidir. Seyircilerin içinden çıkamadığı bu beş bilinmiyenli problemden Decoin hiç çıkamaz, selâmeti Larry'nin terastan sokağa düşüp ölmesi ve filmin bitmesinde bulur.

Sevimli cana yakın bir katil olması gereken Larry rolüne Michel Auclair gibi donuk, durgun, cansız, üstelik yakışıklı bile olmayan bir aktör konunca Danielle Darieux, Corinne Calvet, Myriam Petacci ve Lyla Rocco gibi güzel ve durumu iyi bir sürü kadının hiçbir ilgi çekici tarafı olmayan bu adamın nesine âşık olduklarını büsbütün izaha muhtaç hale getiriyor.

Birbirini tutmayan anlaşılmaz sahnelere, üstelik aynada hikâye anlatarak bir takım stil gösterileri, Cecile-Larry dans sahnesinde olduğu gibi semi-sürrealist dekorlar da eklenince dağınıklık, karışıklık, kasvetten seyircinin bunalmasını pekleştirecek başka şeylerin de eklenmesi için artık ne yer ne de zaman kalır.

Seyircilere bir nefes alabilme imkânı sağlamak için iyi niyetli Corinne Calvet'nin film boyunca göğsünü yerli yersiz bacaklarını tehir etmesi "Bir Tuzakta 4 Kadın" felâketini kurtarmaya yetmez.

Kahraman Hokkabaz

Mayıs, Beyoğlunda bazı sinemaların yeni film göstermeye paydos ettikleri bazılarının da döküntü film-

Kirk Douglas
Neresi kahraman ,

leri aradan çıkardıkları bir aydır. Mamafih arada bir sürprizler de olmaz değil. Meselâ "Elmas Hırsızları-The Asphalt Jungle" ve "Perde Açılıyor - All About Eve" gibi çok güzel filmler döküntüler arasında Mayıs aylarında gösterilmişlerdi.

"Kahraman Hokkabaz - The Juggler" prodüktörünün Stanley Kra-

mer, rejisörünün de Edward Dmytryk olması dolayısiyle insanı ümitlendiriyor. Fakat filmin sonunda bilhassa Stanley Kramer hesabına hayrete düşmemek imkânsız. Kramer'in nasıl olup da böyle bir film çevirmeğe yanaşabileceği izah edilir gibi de-

Senaryo Michael Blankfort'un *"The* Juggler - Hokkabaz" adli eserinden bizzat muharrir tarafından hazırlanmış. Filme takılan "Kahraman Hokkabaz" ismine aldanılmamalıdır. Çünkü bu hokkabazcık kahramanlıkla ilgisi olmayan hatta mutlaka bir sıfat gerekiyorsa korkak denilmesi gereken bir zavallıdır. Yâhudi olmasından dolayı Alman toplama kamplarında gördüğü muamele onda polisten kaçma kompleksi ve kapalı yer fobisi yaratmıştır. Baş rold Kirk Douglas olduğuna göre, ihtimal ki filmin isim babası "The Juggîer" i seyretmeye lüzum görmeden "Kahraman Hokkabaz" diye vaftiz edivermiş. Filmlere, hattâ, romanlara isim takmadaki lâubalilikler "Othello" ya "Arabın Aşkı" denilen günden beri devam etmektedir.

"The Juggler" gayet sudan bir hikâye anlatıyor. Eski bir hokkabaz, Hans Müller, yeni bir hayata başlamak üzere İsrael'e gelmiştir. Yerleştirildikleri kamp ona bir zamanlar bulunduğu toplama kamplarım hatırlattığı için oradan kaçar. Yolda hüviyetini soran bir polisi ruhî bir buhran esnasında yaralaması bu kaçma duygusunu arttırır. Rastladığı bir çocuk ve daha sonra güzel bir İsraelli kızdan yakınlık görmesi, suçsuz olduğunun anlaşılması, onda hayata başka gözlerle bakabilme ümitlerini geliştirir.

Tabiî bu vesileyle İsraeldeki yerleştirme metodları. yeni İsrael milletinin çalışma azmi, doğruluğu fırsat düştükçe belirtilir. Filmi doldurmak için kamp ateşi başında danslar edilir, şarkı söylenir. Sık sık Amerika hakkında methiyeler, bu filmin Amerikada büyük nüfuzu olan yahudiler tarafından Stanley Kramer'a yaptırıldığı düşüncesini kuvvetlendirir. Film, her erkeği Milly Vitale gibi bir güzelin beklediği bu ülkeye dünya yahudilerini davet etmektedir. Yalnız Amerikan yahudilerine yerlerinin iyi olduğu boşu boşuna rahatlarım bozmamaları da ihtar edilir.

Tövbekar rejisör

öyle bir senaryoyu çekilmez hale getirmekten kurtaran muhakkak ki Edward Dmytryk'in mizanseni. Bu film Dmytryk'in dikkate değer eserlerinden biri sayılamaz. Fakat Dmytryk "Amerikan Aleyhtarı Faaliyetleri Araştırma Komisyonu" nun hakkında aldığı karardan beri filmlerindeki eski canlılığı kaybetmiş görünmektedir. Hatırlanacağı üzere Charles Chaplin, Orson Welles, Jules Dassin, Robert Rossen gibi tanınmış sinemacılar bu komisyonun hedefi olmuşlar bir kısmı' kendi istekleri, bir kısmı da iş bulamadıkları için Amerikayı terkedip Avrupaya yerleşmişlerdi. İtham olunanlar arasında Elia Kazan suçunu itiraf etmiş, solculukla ilgisi olan birkaç arkadaşının ismini ifşa edince temize çıkmışti. Dmytryk ise önce kongreye hakaret suçundan hapse girmiş sonra da arkadaşlarım ifşa etmeye karar) yermesi üzerine affedilmiş, film çevirme imkânlarını yeniden bulmuşta.

Bu olaylardan sonra filmlerinin İngilterede çevirdiği "So Well Remembered" ve "Give us This Day" ayarında olması kolay kolay beklenemez. Hele Amerikadaki yahudi aleyhtarlığını ele alan ve mimlenmesine sebep olan "Crossfire - Çapraz Ateş" artık Dmytryk'in yaklaşmaktan çekindiği konular arasındadır. 1946-48 yıllarının isyankâr, canlı Ed-ard Dmytryk'i artık bir tövbekar olup, cemiyet meseleleriyle uğraşacak yerde gözlerini kapayıp para kazanmayı hayatım devam ettirebilmek için daha uygun görmektedir.

Super
BALE
PERLON
Cocktail
PERLON
Butterfly
PERLON
Her üçü de
PERLON
ipliği ile imâl edilen
BU -nefes kadar ince- ÇORAPLAR
Bacaklarınıza
BAMBAŞKA bir güzellik katar

K A D I N

Aile

İyi bir baba mısınız?

Ahmet beyin iyi bir aile reisi olduğunda herkes müttefikti. Karısını ve çocuklarını rahat ettirmek, için geceyi gündüze katarak çalışır ve bütün kazancını evine harcardı. Hususi kaprisleri, hususi zevkleri hattâ hususi masrafları yoktu. Tatil günleri bile yazıhanesine kapanır hiç usanmadan çalışırdı. Bir mayıs sabahı, her zamandan değişik bir hisle uyandı. Cam kırlara gitmek, top oynamak istiyordu. Bir tatil günü idi. Fikrini evvelâ karısına açtı: çoluk çocuk hep beraber bir piknik yapabilirler miydi? Karısı çok şaşırmıştı fakat memnuniyetle kabul etti. Ahmet beyin ondört yaşında bir oğlu, oniki yaşında bir kızı vardı. Hep beraber yola çıktılar..

Akşam eve döndükleri zaman Ahmet bey yeniden hayata kavuşmuş bir insan gibi memnun ve şaşkındı.. Kır çiçekleri toplamışlar, top oynamışlardı. Fakat onu mesteden şey tabiat güzellikleri değil yaptığı yeni bir keşifti: O bu gezintide çocuklarını keşfetmişti. Onlarla ilk defa başbaşa kalıyor, ilk defa onlara tam mânası ile yaklaşıyordu. Çocuklar babalarının o kadar güzel top oynadığını görünce hayretlerini gizliyememişlerdi.. O zaman babaları, onlara vaktiyle mektepte bir voleybol şampiyonu olduğunu anlatmış, hatıralardan hatıralara geçilmişti. O kadar sessiz duran, adeta pısırık gibi görünen küçük Leylâ birden açılıvermiş, babasına şayanı hayret projelerinden bahsetmişti: O da iki senedir kendi kendine, yüzücüleri seyrederek, antrenman yapıyordu. Gayesi bir gün olimpiyatlara girmekti. Hale Savaş babasını büsbütün şaşırtmıştı: Bu çocuk şimdiden ne kadar derin düşünebiliyordu. Onlar konuşurken Ahmet bey mektep yıllarına dönüvermiş ve çocukları ile arasında örülü turan bir duvar, birden yıkılıvermişti. Ahmet bey o akşam yatarken karısına:

"... Meferse ben, bu sabaha kadar fena bir babaymışım" dedi.

Baba ile oğlu
Bu kadarı da fazla

Aileyi geçindirmek, aileye mümkün mertebe müreffeh bir hayat temil etmek için çırpınan erkek bugün, ekseriya ailedeki rolünü tam mânası ile oynıyamıyor. Bir babanın vazifesi çocuklarına yalnız iyi gıda ve güzel elbiseler temin etmek, bol cep harçlığı vermek, hattâ, yalnızca onları iyi bir mektepte okutmak değildir. Baba çocuklar için, kemikten ve etten yapılmış bir nümunedir. Onunla olan irtibatlarına ve münasebetlerine göre, ondan aldıkları prensiplerle çocuklar bütün şahsiyetlerini kurarlar. Kız Çocuk babasını iyice tetkik eder ve hayatta eş olarak seçeceği erkeği daima onunla kıyaslar, o süzgeçten geçirir. Oğlan çocuk da istikbalde nasıl bir erkek olması icap ettiğini hep babayı taklit ederek öğrenmeğe çalışır.

Bugün kendilerini hayat mücadelesine kaptıran erkekler çocukları ile biç meşgul olmayıp bu boşluğu para ile doldurmaya çalışıyorlar. Halbuki babanın alâkasızlığı çocukların ruhunda derin tesirler yapar. Çocuk kendisini, adeta emniyetsiz ve boşluğa terkedilmiş gibi hissedar. Hattâ bazan sevilmediği zehabına kapılabilir. Vakıa anne daima çocuğun yanında ve çok yakınındadır. Anne ne kadar meşgul olursa olsun çocuklarına kendisinden birşeyler vermesini

Erkekler Bize Yardım Edebilirler

Jale CANDAN

Oniki yadında bir erkek çocuk tanırım, gündelikleri ile küçük kıs kardeşine hediye almayı çok sever. Aldığı şeyler daima iğne, yüzük gibi takılacak şeylerdir. Tanıdığım büyük erkekler de ekseri kadınlara süs eşyası hediye etmesini severler. Zaten kadım ilk defa süslemeye başlayan Adem babamızdır ve efsanelere inanacak olanak o, Havvaya yemiş kabuklarından kolyeler yaparmış.

Erkek kadını süslü, şık ve hoş görmeyi sever, karısının güzel giyinmesi ile adeta iftihar adar. İtinasız bir kadın muhakkak ki erkeği utandırır.

Fakat muhakkak ki bazen "ölçü" yü kaçırıyoruz. Süs demek dalma şıklık ve boşluk demek değildir. Bir güzel kıyafet her yerde aynı şekilde güzel değildir. Sade giyinmek kadar samana ve zemine göre giyinmek de sattır. Çiçekli vualetli bir şapka bayram üzeri yaptırılmış olsa da, yağmur altında bir bayram ziyareti yapmak için giyilmemelidir. İnsan "cici" sini, göstermek için muhakkak münasip fırsat beklemek zorundadır.

Şunu da kabul etmek lâzımdır ki bugünkü "süs" anlayışı da tamamiyle mana ve şekil değiştirmiştir. Medeni kadın, bir çok vasıfları yanında sadeliği ile de nazarı dikkati celbetmektedir. Beyaz perdede alkışladığımız meşhur artistleri sokakta görsek belki tanımayla, o derece basit giyinmişlerdir. Meslek icabı veyahut yaşadıkları hayat icabı zengin elbiseler giyinen birçok kadın için de, bu yalnızca bir külfettir. Harici teklimiz ekseriya bizim zamana intibak kabiliyetimizi, kültür seviyemizi, zekâmızı ve içtimai mevkiimizi gösterir. Türk kadını, iptidai bir görünüş arzeden ve kadını mâna itibariyle küçülten "kara çarşaf" la mücadele ederken kadını bir biblo gibi süslü ve mânâsız şekle sokan süs merakım da terkedip zamana daha uygun, sade ve gösterişsiz bir giyim tarzını benimsemeğe çalışmalıdır. Bugün giyim bilgisi denilen bir bilgi mevcuttur ve bunu iyi giyinenlere dikkat ederek, çabucak öğrenmek mümkündür.

Bu hususta bizim bir yardımcımız da erkekler olabilir. Giyimden en anlamıyan erkek bile evden dışarı çıkar çıkmaz, sokakta veya bir toplantıda, yanındaki kadının münasebetsiz şekilde giyindiğini derhal sezer, keyfi kaçar, onun yanında bulunmaktan âdeta utanır ve saklanacak delik arar. Beğenilmediğini hisseden kadın haklı olarak üzülür, fakat yapılacak en iyi şey kusurları tashih etmektir, öfkelenmek değil. Çünkü erkek belki kadın giyiminden hiçbir şey anlamaz ama gene de iyi giyinmiş ve fena giyinmiş kadını bir bakışta derhal birbirinden ayırt eder. Onun bu görüşünden istifade etmek, onu samimiyetle konuşmaktan menetmemek ve onun umumi kanaat notunu giyimde bir ölçü olarak kullanmak pek âlâ mümkündür.

bilir ve elinden geldiği kadar çocuklarına sağlam prensipler aşılamağa gayret eder. Fakat çocuklar gene gözlerini babaya çevirir ve onun, birçok nazari öğütleri, ispat edecek şekilde daima yanlarında olmasını beklerler.

Çok çalışan bir baba bile muhakkak günde hiç olmazsa yarım saatini çocuklarına hasredip, bu zaman zarfında onlarla arkadaşlık etmesini, onları yakından tanımayı ve kendisini onlara tanıtmayı bir vazife edinmelidir. Çocuklarına uzak duran bir baba onlara arzu ettiği prensipleri kolayca aşılayamaz.. Alâka ve sevgi yolu kalbe ve kafaya en çabuk giden yoldur ve dünyâda hiç bir şey babanın aile yuvasından manen olsun, uzak yaşamasını telâfi edemez.

Cemiyet

Kendimizi tanıtalım

Geçen haftanın sonunda, Ankaraya tamamiyle gösterişsiz bir misafir hanım geliyordu. İstanbul da 12 gün kaldıktan sonra Ankaraya geçmişti, Ankaradan Konyaya, oradan paha ileriye, kasabalara, köylere gidecekti.

Bu sessiz ziyaretten sonra misafir, memleketi olan İngiltereye dönecek ve B.B.C. de, "Türkiyede hayat" ve "Türk kadını" hakkında konuşmalar yapacak, aynı mevzuda bir kitap yayınlıyacaktı. Adı Janet Dunbar idi. Bundan evvel Mr. Eden ve ailesi hakkında bir kitap yazmıştı. B.B.C. de mühim bir vazifesi vardı ve sekiz aydır da, Türkiye hakkında etüdler yapıyordu.

Dünyanın öbür ucu

Kadınlar Birliğinin lokaline girip de kendisini karşılayan Türk ve Amerikalı hanımlarla tanışır tanışmaz:

"— İşte, dedi, burada aranızdayım. Bu mucizeyi başardım ve nihayet Türkiyeye gelebildim."

Bu sözler **Türk hanımları çok şaşırtmıştı. Acaba zorluk mu çekmişti,** Türkiyeye **gelmek** neden **bir** mucize **oluyordu..** Hayır Janet **Dunbar hiçbir sıkıntıya maruz kalmamış, kolayca Türkiyeye** gelmişti **ama** asıl zorluk kendi memleketindekileri **ou** seyahate **ikna edebilmek olmuştu. Herkes İngilterden kolayca** Amerikaya **gidiyordu da, İngiltereden Türkiyeye gelmek** herkese **dünyanın öbür ucuna gitmek kadar zor, imkânsız bir şey gibi geliyordu.. Halbuki bu ne kadar basit** bir şeydi.

Demek henüz, bütün gayretlere rağmen bizi **pek** az tanıyorlardı. **Türk hanımları üzüntü** ile **birbirlerine baktılar, misafirle dertleştiler, aralarında bu derde çare aradılar.**

Janet Dunbar alâka ile etrafına bakmakta devam ediyordu.

"... Aranızda olduğuma memnunum diyordu. **Görüyorum ki, içinizde hiç çarşaflı** yok!"

Tabii bu bir şaka **idi,** çünkü İstanbulda **Türk kadınları ile yakından** temas etmiş, onları yakından tanımak fırsatını bulmuştu, Yalnız bu **çarş**af meselesinin kafasını kurcaladığı ve çalışmalarında ona mühim bir yer vereceği belli idi: Gene Delil bir, şeydi ki, o entellektüel **bir kadın** topluluğunda göremediği çarşafı Ankara dolaylarından itibaren, bol bol görmek fırsatını bulacaktı.

Kendisi gayet sade giyinmişti. İnce sivri bir yüzü, küçük fakat parlak ve zeki gözleri vardı. Saçlarını küçük bir topuzla ensesinde toplayıvermişti. Elinde kitaplar, broşürler, ve muhtemelen kâğıtla doldurulmuş bir "torba-çanta" vardı. Belliydi ki en çok kıymet verdiği şeyler bunlardı. Konuşmayı sevdiği de muhakkaktı. Bol bol, tatlı tatlı, sade bir anlaşma arzusu ile konuşuyordu. İngilteredeki sosyal çalışmalardan bahsettiği zaman memnundu.

Muharrir Anadoluda Türk köylü kadınını tanımaya çalışacaktı. Onu bugün, pek de parlak olmıyan dış kıyafetlerinden başka, bir de bütün ruhu ile tanıması lâzımdı. Kadınlar Birliğinde o gün, hazır bulunan hanımlar bu hususta endişeli idiler. İşten anlayan kimseler birleşerek, misafir hanıma, çalışmalarında zemin teşkil edecek bir bilgi vermeliydiler. Meselâ memlekette yeni bir teşkilât kurulmuştu. "Ev ekonomisi" ismi altında çalışan bu teşkilâta mensup ziraatçı hanımlar, yeni kurslar görerek, memleketin muhtelif köşelerine dağılmış, köylere kadar inmişlerdi. Bunlar Türk köylü kadınına yeni bilgiler vererek, onları medeni bir seviyeye ulaştırmaya gayret ediyorlardı. Bu "köy kalkınması" davasında mühim bir başlangıçtı. Misafirin bu hanımlarla tanışıp onlardan izahat alması, muhakkak ki, çok faydalı olacaktı.

Mrs. Janet Dunbar bir Türk büyük annesi ile de tanışacaktı. Bu büyük anne inkılâplardan evvel ve sonraki devirde yaşamıştı. Vaktiyle "yaşmak" giymişti. Şimdi sinemaya gitmek en çok sevdiği şeydi.

Kadınlar Birliği bizi tanımak için gelenlere, cidden başarıyla yardım ediyordu.

Ankara

Konya kaşıkları sergisi

Türk - Amerikan Derneğinin Mithatpaşa'daki binasında geçen cuma akşamı bir hayli insan vardı. Bir hayli insan ve bir hayli de kaşık!.. Çünkü kurdeleler kesilerek acılan sergi bir kaşık sergisi idi: Konya kaşıkları sergisi..

Fakat kaşık deyip de geçmeyin, bunlar renkleri, çeşitleri ve hikâyeleri ile bütün Konyayı adeta ayağımıza getirmiş, bize onu sevdirmiş, bizi oraya davet etmişti.

Kasık deyip geçmeyin, dağlık arazide oturan ve bir karış ekecek toprağı olmıyan birçok Konyalı meğer bu "kaşık" sayesinde yaşarlarmış. Baba, anne, çocuk hepsi ağacı oyar, bütün ruhları ile çalışarak, ona söylemek istedikleri nice şeyler söyleterek kaşık yaparlarmış.. Konyada, ta Onüçüncü asırdan, Selçuk devrinden kalma bir kaşık endüstrisi olduğu gibi bir de kaşık edebiyatı varmış.

Bir kaşığın hikâyesi

Salonun orta kısmında, duvarda bir kaşığın hikâyesini anlatan çok güzel canlı bir tablo vardı. Serginin

Sergiden bir görünüş

Herkesin parmağı ağzında kaldı

Türk-Amerikan Derneğinde sergi
Baş köşede Konya kaşığı

diğer kısımlarında seyredilen o nefis ince kaşıkların menşei doğrudan doğruya bildiğimiz bir odun parçası idi. Odun keserle münasip parçalara ayrıldıktan sonra, karşılık yalnız elde, bir bıçak ve küçük bir cam parçası ile çalışılarak meydana getiriliyordu. Tablonun yanıbaşındaki Vitrinde duran eski yazılı kaşıklar, seyircileri çok uzaklara, 150 sene öteye götürüyordu. Çünkü bu kaşıklar en aşağı 100 senelikti, saplarında ve içlerinde maniler, beyitler yazılı idi.

Serginin bir başka köşesi ise seyircileri adeta yemeğe davet ediyordu. Büyük bir bakır tepsinin etrafına minderler ve duvar yastıkları dizilmişti. Sinide 10 adet kaşık vardı. Her kaşık sapında bir şiirin bir mısraı yazılıydı ve hepsi birleşince on kaşıkta bir şiir meydana çıkıyordu. Zaten 10 kaşık bir takım teşkil ederdi ve Konya sofrası 10 kişilikti.

Çeşit çeşit kaşıklar

Cidden, insan kaşıklara bakmakla doyamıyordu. Her çeşidi vardı. Kimi cilâsızdı ve yalnız süs eşyası olarak kullanılabilirdi. Kimi cilâlı idi ve kaynatılsa dahi renklerine bir şey olmazdı. Kimi eski Türk motiflerinden, Konyadaki müzeden ilhamlar alınarak yapılmıştı. Kiminde Nasrettin Hoca, mevleviler ve modern motifler vardı. Gayet güzel bir şekilde modernize edilen tahta kaşıklardan, cidden lüzumlu ve kullanışlı servis "çatal-kaşığı" yapılmıştı. Bunlar hiç de pahalı değildi. Zaten sergideki bütün kaşıklar piyasadaki tahta kaşıklardan daha ucuzdu.

Bir zamanlar endüstri halinde olup sonradan ölen bu sanat birkaç senedir dirilmekte ve sanatkârının yüzünü güldürmektedir. Temenni edilecek şey, **bu kaşıklanıl** meselâ servis kaşıklarının piyasaya **bol miktarda sevkedilmesi ve mutedil fiyatlarla** sürümlerinin **temin edilmesidir.**

Moda

İdeal yaz gardrobu

Yazı gülerek karşılamak ve ona «maiyetle bakabilmek, bir kadın için, biraz da gardrop meselesidir. Geçen yazın serin akşamlarında veya bir tenezzühte titrediğini hatırlayan, şehire inmek için mazbut bir kıyafet bulamıyan kadın bu yas için biraz daha ihtiyatlı hareket edecektir. Mesele çok fazla elbise yapmakla halledilemez. Çok fazla düşünmek ve ihtiyaca göre elbise yapmak lâzımdır. Dava şudur ki, her fırsatta, her yere gidebilecek şekilde teçhiz edilmiş kadın kendisini rahat, mesut ve hafif hissedecektir ve bu kadının bavulunda yalnızca dört kıyafeti olacaktır.

1. *Mazbut bir takım:* Bu takım güzel bit pardösü, üstü çıplak dar etekli bir elbise ve gene bu çıplak bedenin üstüne giyilen Vücuda yapışık kısa bir ceketten müteşekkildir. Pardösü yerine bol bir kısa ceket de yapılabilir. Hepti aynı kumaştan yapılacak olan bu takım şehirde, sayfiyede parça halinde veya hep beraber mütemadiyen işe yarıyacaktır. öyle bir renk seçilmelidir ki ceket veya pardösü diğer elbiselerle de kullanılabilen.. Meselâ sarı, meselâ soluk bir pembe, soluk bir mavi, bej..

2. *Güzel bir elbise:* Tamamiyle sayfiye hayatı yaşıyacaklar için bu elbise gayet zengin etekli, çok açık yakalı, şirin bir hışırtılı, cici entari' olmalıdır. Şehirle daha çok münasebetleri olanlar bu elbiseyi ufak Japone kollu, açık yakalı yapıp onu, iki üç şekilde yiyebilmeyi düşünmelidirler. Meselâ yerine göre beyaz bir yaka veya bir çiçek ilâve ederek.

3. *Rahat bir elbise:* Hareketleri serbest bırakan, yıkanıp ütülendikçe daha güzel olan şirin bir pamuklu (zefir, poplin veya basma) entari her kadına muhakkak lâzımdır. Soluk renkler üzerine yapılan ufak kareliler, 'pied de poule' ler bu sene fevkalâde modadır. Meselâ, belden büzgülü pembe beyaz pöti -kareli, tek cepli bir elbise. Bu elbisenin üst kısmı tamamile çıplaktır; fakat çıplaklık çok büyük bir pelerin-yaka ile örtülmüştür. Bu pelerin-yaka istendiği anda geniş bir güneş şapkası olabilmektedir.

4. *Bir deniz kıyafeti:* Bu, herkesin tipine en çok yakışan ne ise ona göre seçilmelidir. Bazı kadın uzun pantâlon ve gömlekle güzel olur. Bazısı kısa bir balıkçı pantalonu veya çok bol, fistolu, zengin bir basma entari ile.. Her ne olursa olsun bu kıyafeti- seçerken renkleri, mayo ile plaj çantasına, plaj ayakkabılarına, uydurmak lâzımdır.

Şapka, çanta, ayakkabı

Aksesuar her şeyden mühimdir. Yaz tatiline girerken her kadının iki tane rahat ayakkabısı olmalıdır, bir de klasik biçimde şık bir iskarpin. Bu şık iskarpin, çantaya ve şapkaya uydurulur, bunlara bir de güzel eldiven ilâve edilirse bu birkaç parça elbise ile çok şık olmak mümkündür..

Son model bir mayo
En iyi yaz kıyafeti

K İ T A P L A R

ACI SU

(Teoman Karahun'un şiirleri — Varlık Yayınları. Yeni Türk Şiiri: 24, Varlık Yayınları 421 — İstanbul Ekin Basımevi, Nisan 1956, 80 safta, 1 Lira).

Teoman Karahun üç beş yıldır bilhassa Ankarada yayınlanan çeşitli sanat dergilerinde şiirlerini okuduğumuz pek genç bir sanatçı. İyi bir şair mi? Doğrusu şimdiden böyle bir hükme varmak zor. Elimizde bu hususta kesin bir hükme varacak kadar çok şiiri de yok. Gerçi Varlık Yayınları arasında çıkan "Acı Su" adlı kitabı 43 şiirini önümüze koyuyorsa da gerek bu kitaptaki şiirler, gerekse, kitabına alınmamış dergilerde dağınık kalmış şiirler bizce hüküm vermek için yeter değil, olsa olsa belki çağdaşları arasında bir mukayese imkânı verebilir. Kitabı yukardan aşağı dikkatli bir gözle okuduğumuz zaman Karahun'un şiirlerinde çağdaşlarına göre daha üstün bir yön, bulmak mümkün oluyor. Karahun'un hemen bütün şiirlerinde açıkça belli olan bir gayret var. Taklitler, tekrardan kurtulmak istiyor. Kişiliğini bulmağa uğraşıyor. Ama daha söyliyeceklerini tam olarak söyliyememiş. Arıyor...

Şiir dili de yer yer pürüzleniyor. Ne demek istediği anlaşılamıyor bazı mısralarda. Meselâ "Acı Su" nun ilk şiiri "Savrun" da "Öte yanda fakir, mahzun çocuklar, — Sular timsahlar gibi yutuyordu." diyor. Sonra bu benzetmeleri o kadar çok, o kadar sık kullanıyor ki, insan zaman zaman İllallah diyor.

Sonra beylik laflara da çok yer veriyor Teoman Karahun. Örnek mi istersiniz, şiirlerin yarısı örnek diye gösterilebilir. Ama biz birkaç mısra ile yetinelim "Korkunç zirvelerinde yalnızlığın..... Ey isli lâmbalar gibi üryan.... Ay ışığını döktü üstümüze... Sen memleketim, kaderim, çilem — Fakirliğinde bulduk saadeti — Güzel Türkiyem... Bu hançer yüreğimi bulacak — Belki seni düşünürken öleceğim... Sen fakirin, umut kapısı..." Sonra Karahun zaman zaman büyük lâflar etmek hastalığına da kapılıyor "Bu heykel Michelangelo'nun bu heykel — Kahraman ellerinin eseri — Erkekçe yonttuğun, korkusuz — Cihana bakıyor gözleri." Niye bu iri laflar?

Maamafih bütün bunlara rağmen Teoman Karahun'un şiirleri tüm olarak durgun edebiyatımızda bir ümit uyandırabilecek çapta. Edebiyatımızın yarını için *iyi* bir şair yetişiyor diye düşünmek pek yersiz değil. Mesela Tohum adlı şiir buna örnek olabilir.

İMLA KILAVUZU

(Dördüncü Baskı)

(Türk Dil Kurumu yayınları B. 1. 8. Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1956, 232 sayfa, 2 lira).

Türk dilinin yıllar yılıdır halledilemiyen meselelerinden birisi hiç şüphe yok ki imlâ kuralları meselesidir. İmlâ. bir dilin bel kemiğidir ve doğrusunu söylemek gerekirse bu gün kullandığımız, konuştuğumuz, yazdığımız dil, henüz belkemiği teşekkül etmemiş bir cenine benzemektedir. Bizim dilimiz, işlendiği, üstünde durulduğu takdirde dünyanın en zengin dillerinden birisi olmağa namzettir. Ama, tarih ve toplum bu dili elinden tutup öyle yerlere sokup çıkarmış ki, dil âdeta arap saçına dönmüş.

Denecek ki, bu arada işlenmemiş mi? İşlenmiş, işlenmiş ama, o arapsaçı haliyle işlenmiş. Arı bir dil bir milletin dili olarak işlenmemiş. Böylelikle Türk dili Orta Asyadan kopup

Teoman Karahun

Bir şair yetişiyor

gelen şeklinden ap ayrı yeni bir maya kazanmış, ortaya Osmanlıca denen bir garibe çıkmış.

Osmanlıca, kelimeleri bakımından Türkçeden çok arapça ve farsçaya rağbet etmiş. Bu arada İtalyancadan Rumcaya kadar başka dillerden de kelime kapmış bir dildir. Dik dursun diye belkemiği yerine içine sokulan deynekse biraz yaşlılarımızın hatırlıyacakları "sarf ve nahiv" kurallarıdır. Bunlar o kadar katılaşmış kurallardı ki, tarihimizde Tanzimat diye adlandırılan devreden biraz önce dilde arılaşma gayretleri başladığında kıyametler kopmuştu. Edebiyat tarihleri ile ilgisi olanlar hep hatırlarlar. Devrinin Şair-i Azamı diye adlandırılan Abdülhak Hâmit Tarhan, Cenap Sahabettin, Tevfik Fikret bu dilin kurallarım biraz zorlayınca "sarf ve nahiv" değneğine sıkıca sarılmış olanlar ne gürültüler etmişlerdi. Bırakın bunları da bu gün Osmanlıcanın öbür kelimelerinden hiç de ayırd edemediğimiz Ziya Gökalp'ın uydurduğu "mefkure" kelimesinin yarattığı şamatayı bir hatırlayıverin.

Sonra birden ortaya Atatürk çıkıyor. Padişahlık, saltanat, hilâfet, mecelle ile beraber Osmanlıca da ta temellerinden yıkılıyor. Arap harfleri gidiyor. 3.11.1928 tarih ve 1353 sayılı kanunla lâtin harfleri kabul ediliyor.

Osmanlıca çökmüş, arap harfleri gitmiştir ama geriye kalan Türkçenin kuralları ne olacak? Kelimelerle beraber Orta Asya Türklerinin dil kurallarına mı dönülecek?

İşte 28 yıldır sürüp giden dava bu. Dilin ilk zamanlarındaki imlâ kurallarına mı dönülsün yoksa dili ve alfabesi yıkıldığı halde "sarf ve nahiv" kuralları mı yerinde kalsın? Yıllardır iki tezi savunanlar da var. Ama bu arada dil bırakıldığı yerde durmuyor ki. O da kendine göre bir yol tutturmuş gidiyor. Gerçi bu gidiş başı boş bir gidiş, rastgele bir gidiş ama gene de bu arada kendi kendine bir imlâ doğuyor. Çelimsiz, bücür ve çoğu zaman yetersiz bir imlâ.

İşte şimdi elimizde dördüncü baskısı bulunan Türk Dil Kurumunun İmlâ Kılavuzu ilk baskısından bu yana çekimser de olsa, çeşitli tezleri savunanların etkisi altında da kalsa bu yeni yola sönük bir ışık tutuyor.

282 sayfalık 30.000 küsur kelimenin yazılışını gösteren kılavuzun başına 28 sayfalık bir ek konmuş. Burada da imlânın belli başlı kuralları sıralanıyor. Yetersiz ve boşluğu doldurmayan kurallar. Ama, gene de önemli.

İşte imlâ kuralları başlıklı kısmın esaslar başlıklı birinci bölümünden birinci kaide: "Türkçenin imlâsında esas, dilin her sesini bir harf ile yazmaktır. Bu esasa göre yapılmış olan Türk alfabesi genel kültür Türkçesiyle konuşmada kullanılan bütün sesleri birer harf ile göstermektedir." İkinci madde genel kültür Türkçesini tanımlıyor. Üçüncü madde eklerde sesleri kendi harfleriyle yazma zaruretini söylüyor. Dördüncü madde ise kural dışı kelimelerin durumunu açıklıyor.

Bundan sonra sesler ve harfler, sesli ve sessiz harfler, büyük harflerin kullanılışı, heceler, ses benzeşmeleri, ekler, sesli benzeşme, sessiz benzeşme, ayrı ve bitişik yazılan ekler, bileşik kelimeler, özel adların yazılışı, özel imlâ kuralları, eski metinlerin yazılış özellikleri, noktalama işaretleri teker teker sayılıp dökülüyor.

İmlâ Kılavuzunun önsözünde de belirtildiği gibi "imlâ kılavuzunun yeniden düzenlenmesi gerekiyorsa da" bu kitap bunun üstünde durmuyor ve şimdilik kaydiyle alelusul bir takım kaideler vaz ediyor. Ne kadar yetersiz olursa olsun Türkçeyi doğruya en yakın tarzda yazmamızı sağlıyacak olan bu kitabın el altında bulundurulmasında fayda vardır.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

100 kiloyu aşanların eğlencesi
İkisi 310 kilo

Fransa'da şişmanlar birleşerek bir cemiyet kurmuşlardır. Kadın erkek, her şişman bu cemiyete üye olabilir. Yalnız bu şahısların 100 kilodan az olmamaları gerekmektedir. Bunlar, her sene muayyen bir günde toplanıp eğlenmekte ve aralarında en ağır olanlar arasında secim yapılıp yılın şişmanlar kral ve kraliçesini seçmektedirler.

İzmirde İkinci Karantinada oturan isim ve adresinin gazetede neşrini istemiyen bir vatandaş Demokrat İzmir gazetesine gayet hazin bir mektup göndermiştir.

Mektubunda, ameliyatlı olduğundan, her türlü muamelâttan anladığı ve seri daktilo yazdığı halde bir türlü iş bulamadığı için gayet müşkül duruma düştüğünden bahseden bu vatandaş, çoluk çocuğunun nafakasını kettin edebilmek maksadiyle gözlerinden birini ve vücudunda taşımakta olduğu kanın bir kısmını satmağa hazır olduğunu bildirmektedir.

Aynı mektupta satılığa çıkarılmış olan bu gözle kana talip çıkanların, Demokrat İzmir Gazetesi vasıtasiyla kendisine müracaat etmeleri rica olunmaktadır.

(Ateş - Balıkesir)

Şehrimizde Köprübaşı mıntakasında komik bir hadise cereyan etmiştir.

1945 yılında Romanyadaa gelmiş Kırmızıtoprak mahallesinde oturan ve Şeker Fabrikası atölyesinde çalışan 30 yaşlarında. Mehmet Ali Bilginler adında bir *genç,* ansızın çıldırarak nutuk atmıya başlamıştır. Etrafını saran kalabalık ortasında soyunmıya başlayan genç halka saldırınca kalabalık korkudan dağılmış ve bu sırada koşmaya başlamış, koşun kısım soyunarak anadan doğma çıplak bir halde çarşı içinde koşmaya devam etmiştir.

(Sakarya - Eskişehir)

Erdek'te bağ ve bahçesi **bulunan** akrabalarına bayram hediyesi olarak arı götüren **Bandırma** doktor**larından birinin sepet içerisindeki arıları, Mamun köyü civarında sepetten çıkarak otobüsteki yolcuları sokmağa başlamışlardır.**

Az zamanda yüzlerce arının hücumuna uğrayan yolcular otobüsü durdurmuşlar ve arıların sahibi olan doktor tarafından tedavi edilmişlerse de, arıların daha fasla hücumu karşısında otobüsü terkedip yollarına yaya olarak devam etmek zorunda kalmışlardır.

(Karagöz)

G. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek İzmirde kadın partililerin sevgi tezahürleri arasında kalmış ve bir kadın gelerek öpmek istediğini bildirince "Hayır oruçluyum, orucum bozulur" demiş ve bir kaç saat isteriyle meşgul olduktan sonra yine aynı tezahüratla ayrılmıştır.

(Ülke - Sivas)

Konyada merkeze bağlı Sarayönü nahiyesinde çalışan vekil öğretmenlere ayrılan altı aylık tahsisat Nisan- ayında bittiği için Mayıs ayında bu Öğretmenlere aylık verilmedi imkânı bulunamamıştır. Bir aylık ücretlerini alamıyacak olan vekil öğretmenler, ayın 26 sına kadar devam edecek süre içinde derelere devam edemiyeceklerini bildirdiklerinden talebe velileri bir araya, gelerek toplantı yapmışlar, bu toplantıda çocuklarının ders okuyabilmeleri için Sarayönünde vazife görmekte bulunan vekil öğretmenlerin Mayıs ayı maaşlarım aralarında toplamaya karar vermişlerdir.

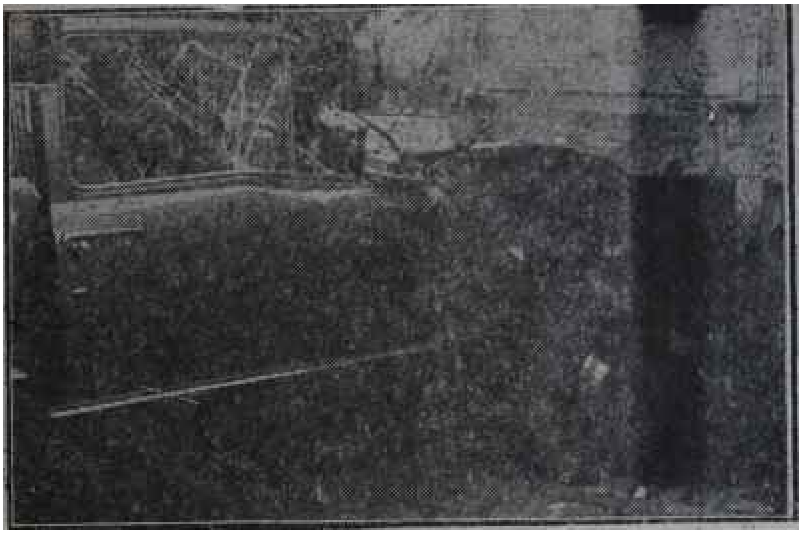
(Sakarya - Eskişehir)

Arefe günü İstiklâl caddesinde üç katlı olan bir apartmanın üst katından pencereden bakmakta olan bir buçuk yaşlarında bir erkek çocuğunun caddeye beton üzerine üştüğünü öğrenen herkes telâş ve çocuğun durumunun vahim olacağı endişesi içerisinde idi.

Halbuki çocuk mucize kabilinden en ufak bir yara dahi almadan kazayı atlatmıştır.

(Azim • İzmit)

T I B

Bir otomobil kazası
Sebebi muhtelif

Tedavi

Bir kaza ve sonrası

Gece, Kartal yolunda bir hususi araba son süratle ilerlemektedir. teinde bir doktor, bir eczacı, iki de bayan var. Yolun bir dönemecinde karşılarına ant olarak bir kamyon çıkıyor. Kimbilir kaç tonluktur! Dağlar gibi de yüklenmiştir. Sandıkların veya denklerin üzerinde muhakkak kaçak müşteri de vardır. Frenleri bozuktur. Direksiyonunu üç devirden sonra istikameti bulmaktadır. Farlarından biri yukarıya, biri aşağıya bakmaktadır. Yolun ortasını bırakmaz. O kadar havaleli ve lüzumundan fazla yüklüdür ki, zaten yol kenarlarına kaçamaz. Projektörünü karşıdan gelenin üzerine çevirir, İçerde kadın varsa keyif için de taksiye yönelmiş olabilir. Her ne ise, hususi arabanın dikkatsizliği, kamyonun beceriksizliği gece karanlığında korkunç bir kaza halinde tecelli eder. Doktorla eczacı derhal ölürler. Genç bir bayan, Türkân Akkuş, etraftan yetişenlerin yardımiyle ağır yaralı olarak, koma halinde Haydarpaşa Numune Hastahanesine kaldırılır. Orada kendisine bir çok tedaviler tatbik edilir. Bu arada ibernasyon yapılır. Bu kelimenin anlamım birazdan söyliyeceğiz. Nihayet bu yaralı da kötü bır takdire boyun eğer. On bir gün kadar ölümle pençeleştikten sonra 5 Mayıs 1956 da gece saat 21.04 de vefat eder.

Gazeteler ölümle başbaşa on bir gün yaşatılan bu zavallı bayana tatbik edilen ibernasyon metodundan bahsederken "Suni olarak yaşatılan" diye bir cümle kullandılar. Hakikatte ibernasyon kelimesi, bir kimsenin suni olarak yaşatılması mânâsını ifade etmez. İbernasyon bir hastanın soğukkanlı hayvanlarda olduğu gibi kış uykusu haline getirilmesi, uyuşturulması, beden faaliyetlerinin azaltılması demektir. **Bir** kimsenin uyuşturulabilmesi, ağrı hissetmez hale gelebilmesi, çabuk veya geç anesteziye edilebilmesi onun bazal metabolizmasına tabidir. Bazal metabolizma dediğimiz vücudda yanış işi, ne kadar yüksek olursa, anestezi o kadar **zor** olur. Bazal metabolizma ne kadar düşük bulunursa veya kasden düşürülürse, narkoz da o kadar kolay olur. Şu halde metabolizmayı yeteri kadar azaltabilirsek az kuvvetli, bundan ötürü de az toksik olan anesteziklerle veya toksik bir anestezigin az miktariyle müessir bir cerrahî anestezi sağlıyabiliriz. Bazal metabolizma bir çok faktörlere tabidir. Bunların arasında içsalgı bezeleri ve vejetatif sinir sistemi vardır.

Yeni bir metni

İşte yukarda söylediklerimizden yeni bir anestezi ve tedavi metoda ortaya çıkmaktadır. Bu yeni anestezi metoduna Anestezi potansiyalize, yeni tedavi tekniğine de ibernasyon diyoruz. Anestezi potansiyalize, metabolizmayı düşürmek suretiyle ameliyat risklerini azaltmak ve narkozu kolaylaştırmak anlamına geliyor. Metabolizmanın düşürülmesi, az miktarda kullanılan anestezik ilâçlarla şuur bulanıklığı ve uyku sağlıyor, ağrılar diniyor. Bu suretle her biri ayrı bir toksik madde olan anestezik ilâçların kötü tesirlerinden hasta korunmuş oluyor. Çünkü bu **usulde** kullanılan anestezik madde, klâsik usullerin icap ettirdiğinden çok az oluyor.

İbernasyona gelince, bunu açıklıyabilmemiz için bazı fizyoloji problemlerinin bilinmesine ihtiyaç vardır. Yüksek organizmaların karakteristik vasıflarından biri, harici tesirlerden müstakil olmalarıdır. Bu istiklâli, kompleks bir düzenleme mekanizmasiyle sağlarlar. Bu mekanizma, hormonlar ve nörovejetatif sinir sistemi sayesinde ayarlanır. Haricî veya dahili tecavüzlerle (strese veya agresyon) iç ortamın bütünlüğü sarsılırsa bu düzenleme mekanizması derhal faaliyete geçer. Bu faaliyet sayesinde organizmanın iç düzeni sağlanmış olur. Yalnız bu faaliyetler şahıs için bazan zararlı olur. Şok ve kollaps halleri ortaya çıkar. Laborit sok veya diğer genel reaksiyonlar (hararet yükselmesi, bazal metabolizma artması) şeklinde tecelli eden bu iç düzensizlikleri gidermek için bütün nörovejetatlf sinir sistemini bloke edecek prensipler ortaya konmuş bulunmaktadır. Ameliyat ve travmalardan sonra, intanların peşi sıra meydana gelen bu sok hallerinde blokaj metodlarına müracaat edilmektedir. Eskiden şokların tedavisi için analeptik ve vazotoniklerle organizmayı kamçılamak gribi klâsik usuller kullanılırdı. Bunlar da organizmadaki savunma vasıtalarının tesirini arttırarak vahim sonuçlar yaratırlardı. Laborit ise tersine bir düşünüşle, organizmanın savunma reaksiyonlarını ortadan kaldırmağı ve bunu sağlamak için de nörovejetatlf sinir sistemini bloke etmeği hedef tutmaktadır. Merkezde ve çeperde otonom sinir sisteminin uyuşturulması hararet tanzim faaliyetini azaltır. Vücudu haricin hararetine uydurur. Organizmanın soğumasını temin eder. Bir yandan da hasta dışardan hususi tertibatla soğutulur. Artık organizma agresyonlara karşı kendini savunamaz hale gelmiştir. Hararet düşer. Dokuların oksijen sarfı azalır. Hastayı uyutmak ve narkoz kolaylaşır. İşte buna ibernasyon denilmektedir. Şu halde şoklara ve ağır intanların doğurduğu stresslere ve travmalara karşı tedavide Laborit'in savunduğu yeni metod nörovejetatif

Kazadan sonra
İbernasgon tedavisi

sinir sistemini uyuşturacak, sükûnete koyacak, bloke edecek ilâçlar kullanmak, bir yandan da beden hararetini pasif ve aktif metodlarla düşürmekten ibarettir.

Kullanılan maddeler

Bu güne kadar otonom sinir sisteminin bütününü teskin edecek, uyuşturacak ve nörojen şokları köstekliyecek bir ilâç bulunamamıştır. Eldeki her ilaç sinir sisteminin muayyen bir yerine tesir etmekte ve o kısmı bloke etmektedir. Bunun içindir ki Cocktail lytique denilen bir takım ilâç karmaları kullanılmaktadır. Laborit'in klasik kokteyli M1 karması adiyle anılmaktadır. Piridosal, pethidir.e dolosal gribi bir analjezikle bir antihistaminikden (promethazine, phenergan) ve bir nöroplejikten (chloropromazine, largactil) müteşekkildir. Sonradan M2 karması adiyle anılan başka bir kokteyl kullanılmağa başlanmıştır. Bunun içinde hydergine piridosal, promethazine vardır. Bu kokteyl ile yapılan hayvan deneylerinde hararetin düştüğü, çeperde vazodilatasyon, nabızda bıradikardi görüldüğü, solunum sayısının azaldığı, hayat vetiresinin yavaşladığı ve uyuştuğu ve zorlamalara, tahriflere, stresslere karşı gelen mekanizmanın durakladığı görülmüştür.

Klinik

Yukarda da belirttiğimiz gibi iberrasyon klinikte üç safha arzeder. Nörovejetatif sinir sisteminin yatıştırılmasına nöropleji; bu işin narkozla tamamlanmasına narkoz potansiyelize; narkoz altında orgranizmanın soğutulmasına ve kontrollu bir ipotermi yapmağa ibernasyon artifisyel demek lâzımdır. Basit nöropleji ölçüsüz nörohormonal reaksiyonları önler. Ağır cerrahi müdahalelerden önce ve sonra tatbik edilir. Dimağ travmalarında, miyokard enfarktüsünde, yanıklarda, genel olarak ağrılarda, tetanozda müracaat edilmesi faydalı bir usuldür. Nöroplejinin narkozla iştirak ettirilmesi anlamına gelen narkoz potansiyalize ise genel durumu ağır olan hastalarda ve dimağ cerrahisinde tatbik yeri bulmaktadır. Nöropleji, narkoz, refrijerasyondan ibaret olan hipotermi kontrole veya ibernasyon ise hemorraji, kafa travmaları, göğüs cerrahisi, tireotoksikoz hallerinde kullanılmaktadır. İbernasyon için hastaya anestezi yapıldıktan sonra 30 ve 60 dakika aralıklarla iki defa M2 karmasından beşer cc. şırınga edilir. Yukarda söylediğimiz gibi M2 karması hydergine, pridosal, promethazine ihtiva etmektedir. Hastanın soğutulması, soğuk hava ensüflasyonu ile temin edilir. Caithmal'in 3000 hasta üzerinde tatbik ettiği metod ana hatlariyle yukarda söylediğimize benzemektedir. Bu zat ameliyattan üç gün önce basit nöropleji yaparak işe başlamaktadır. Bu suretle preoperatuvar bir bakım sağlamaktadır. Sonra narkoz potansiyalizeye baş vurmaktadır. Refrijerasyon yapmamaktadır. Postoperatuvar olarak da yine basit nöropleji ile tedaviye devam etmektedir. Bunun süresini hastadan hastaya değiştirmektedir.

Bu metodlarla tedavi edilen hastalarda ameliyat riskleri azalmakta, vejetatif sinir sistemi sükûnet bulduğu için şoklar görülmemekte, postoperatuvar durum emniyet kazanmaktadır. — *Dr. E. E.*

M U S İ K İ

Opera

Yılların getirdiği

On yıl kadar önce, bugünkü Devlet Operasının emekleme çağım temsil eden Tatbikat Sahnesi, Smetananın "Satılmış Nişanlı," sını oynamıştı. Elde eleman azdı; imkânlar mahduttu; fakat çalışmalar Carl Ebert gibi bir sanatkârın kontrolu- altında cereyan ediyordu. Daha da önemlisi, herkeste iyi niyet, herkeste şevk ve grayret vardı. Tatbikat Sahnesinin "Satılmış Nişanlı" sı, sahne tarihimizin iftihar levhasına geçmiştir.

Aradan akan zaman zarfında Devlet Operası gelişti, serpildi, olgunlaştı, profesyonel seviyeye erişti. Gecen hafta, ilk günlerin taze heyecanının ifadesine vasıta olan eser, yeni bir mizansenle halkın huzuruna çıkarıldı. Netice, opera sahnemiz için bir yüz karasıydı. Eser, bu defa Vedat Gürten tarafından sahneye konmuştu. Bir operanın hazırda sağlam bir mizanseni varken, bir yenisine lüzum görülmesi, eskisinden çok daha iyi, çok daha üstün bir gösteriyle ortaya çıkılacağına, söylenecek yeni sözlerin olduğuna işaret eder. Oysa ki operamızın yeni "Satılmış Nişanlı" sı, hazin bir fiyaskoydu. Böylece aynı rejisör, geçenlerde "La Traviata" da teşhir ettiği başarısızlık örneğini, pek kısa bir zaman sonra, daha da vahim bir şekilde, tekrarlıyordu. "La Traviata" da olduğu gibi, Gürten'in hezimetinde dekoratör Ulrich Damrau'nun rolü büyüktü. Bu durum karşısında, Vedat Gürten'in şayi istifasına üzülmemek gerekir. Fakat bu elde değildir. Zira onun eski başarılarının değil, şimdiki başarısızlıklarının tesadüf eseri olduğuna, şanssızlık neticesi olduğuna nihayet Devlet Operasındaki sistemsizliğin ve teşkilatsızlığın bir tecellisi olduğuna inanıyoruz.

Fakat ne de olsa Vedat Gürten, bir önceki acı tecrübeden ders almamış, hattâ yaptığım pek beğenmiş olacak ki, zevksizliği ve ehliyetsizliği çeşitli denemelerle sabit olan Ulrich Damrau'yu, sanki Türkiyede - hatta Devlet Tiyatrosu kadrosunda başka dekoratör kalmamış gibi, çalışma ortağı olarak seçmekte mahzur görmemişti. Neticede, "La Travinta" dakini aşan bir zevksizlik, "Satılmış Nişanlı" da Büyük Tiyatro sahnesine sinmişti.

Lâle ve şemsiye

Damrau'nun dekor ve kostümlerinin, bir Bohemya köyünü temsil edebileceğine inanmak için fazla iyimser olmak lâzımdı. Hattâ, şurada burada görülen lâle motiflerine bakarak, Smetana'nın komedisindeki vakanın, bir Hollanda köyüne nakledilmek istendiğine de hükmedilemezdi. O desenler o kadar Türk lalesine benziyordu ki.. Her halde Damrau, dekorlarına bir mahalli renk vermek istemiş. Yerini ve zamanını, şaşırmış bir mahalli renk..

Üç perdede karşımıza çıkan o çirkinlik, düşüncesizlik ve kötü işçilik timsali sahnenin içinde daha neler görmedik! Kibrit çöpü kalınlığında gövdesi olan şemsiyemsi ağaçlar deniz mavisi dağlar; bej bir gök; pembe bulutlar ve göğe sıvaşmış gibi duran sözde bir güneş ışığı eski Mısırı hatırlatan bir kapı ve duvar; Hind tapınaklarına benziyen saçaklar; yeşil setler; tavandan sallanan ve plastik gardropları andıran, ne olduğu meçhul bir cisim; üniforma gibi, aynı elbiseyi giymiş köylüler...

Vedat Gürten'in "La Traviata" daki sönüklüğü, komik operalarda kendini gösteren bir rejisörün, mizacına uygun olmayan bir vasatta çalışmasiyle izah edilebilir, dolayısiyle "Sevil Berberi" ni sahneye koyan bir sanatkârdan eğlendirici, güldürücü, sürükleyici bir "Satılmış Nişanlı" beklenirdi. Ne yazık ki ortaya soğuk bir nükte bile çıkamadı. Rejisör, Smetana'nın köylü mizahım dahi kavrıyamamıştı. Vedat Gürten'in mizansenden ve komedi unsurlarım iş-

D Ü Ş E N

Dünyanın başlıca opera merkezlerinde bugünlerde bir telâş var. Paris, Hamburg, New York, Stokholm, Şikago, Viyana gibi birbirlerine uzak şehirlerde, aynı zamanda bir fırtına kopmuştur. Bu şehirlerin operaları, sanki bir üst makamdan emir almış gibi, hep birden idarelerinde değişiklik yapmışlar, müdürlerini işten uzaklaştırıp, yerine yenilerini tayin etmişlerdir. Değişikliklerin aynı zamanda vaki olması, bir tesadüften ibarettir. İşler istendiği gibi iyi gitmeyince, memnuniyetsizlik artmaya başlayınca, akla ilk gelen tedbir başka idareciler seçmek ve yeni bir politika takip etmektir. Opera dünyası, en hafif gevşekliklere bile tahammül göstermeyen bir dünyadır.

İktidar değişikliklerine sahne olan opera kumpanyalarının arzettiği kurumlar arasında bilhassa ders alınması gerekenleri gözden geçirelim: Paris Operası bugün, geçmişe dayanan şöhreti ve şaşaalı binasiyle ancak bir turizm cazibesidir. Temsillerin sanat seviyesi çok düşüktür. Geçen-sonbahara kadar operanın müdürlüğünü deruhte eden Maurice Lehmann, "Oberon" ve "Les Indes Galantes" gibi masraflı, gösterişli, fakat öce ait yoksullukların her an sırıttığı temsillerle alâka toplamaya çalışmış, nihayet vazifesini ünlü bir bestekâra, Jacques Ibert'e devretmiş, fakat o da bir taraftan sıhhatinin bozukluğu, diğer taraftan da Komadaki öğretmenlik vazifesi dolay isiyle sık sık Paristen uzaklaşmak mecburiyetinde kaldığından Opera'yla yakından meşgul olamamış, temsiller gittikçe kötülemiş, repertuar fakirleşmiştir. Şimdi, bir zamanlar gene Opera'nın müdürlüğünü yapmış olan Coorges Hirsch. Ibert'in yerine müdür tayin edilmiştir. Hirsch, Paris Operasının durumunu düzelteceğini vaadetmektedir.

Viyanada olup bitenler de Parise az çok benzemektedir. Bu şeh**rin yeniden inşa edilen ve çeçen kasım ayında dünya çapında bir hadise teşkil ederek, açılan Devlet Operası önceleri pek büyük rağbet gören, milletlerarası yıldızların iştirak ettiği temsilleriyle bütün dünyanın bakışlarını üstüne çekmişti. Fakat, operanın sanat müdürü ve şefi Karl Böhm, birkaç hafta sonra, diğer memleketlerdeki angajmanları yüzünden, Viyanayı ihmal etmeye başladı. Bunun neticesi olarak temsiller kaliteden kaybetti. Operasına pek bağlı olan Viyana ahalisi, durumu İsyanla karşılattı. Karl Böhm tabiatiyle istifa etti. Viyana Operasının bu buhranı nasıl atlatacağını göreceğiz.**

Şikago'daki huzursuzluk, bu şehrin Lyric Theatre adını taşıyan opera kumpanyasının kurucuları Garol Fox ve Latorence Kelly ile, sanat müdürü vazifesini gören şef Nicola Rescigno arasındaki iktidar mücadelesinin neticesidir. Mücadelenin, operanın çalışmalarına bir zarar vermemesi temenni edilmektedir. Bunlardan başka, Stokholm Operasının sanat müdürü Joel Berglund istifa etmiş, yerini tanınmış tenorlardan Set Svanholm almıştır. New York'un City Center'inde de bir değişiklik olmuştur. Sanat Müdürü Joseph Rosenstock'un yerine bugünlerde orkestra şefi Erich Leinsdorf geçecektir. Metropolitan'da durum sağlam ve müstakar görünmektedir. Rudolf Bing, demir elli idaresiyle, dünyanın bu ünlü opera mabedini itibarını ayakta tutmaktadır. Fakat, birkaç yıl öncesine kadar, Metropolitan müşterilerinin de bir şikâyeti vardı. Bir operanın ilk temsillerindeid kalite, mevsim boyunca devam ettirilemiyordu. Bugün bu mahzur ortadan kalkmıştır. Hamburg operasının sıkıntısı ise, müdür Günther Rennert'in repertuar politikasiyle alâkalıdır. Herr Rennert halkı bir türlü memnun edememiş, nihayet istifa ederek Stuttgart operasınm müdürlüğünü almıştır.

temekten muradı, Ayhan Baran'a bir göbek takmak ve fırsat düştükçe sundan bundan yanak aldırmak, Esat Tamer'i yan merdivenlerden salona göndermek yahut sahne ışıklarının üstünden sallandırmak, Doğan Onat'ı sevgilisine sataştırmak, İspanyol dansözü Esmeralda rolündeki Rezan Avtot'u bir pigme dilberine benzetmek, Ayhan Aydan'ı sahnenin bir ucundan öbür ucuna sıçrata sıçrata dolaştırmak, nihayet Cevat Kurtuluşu - ve Savni Subaşı'yı - sahneye çıkartmaksa, bütün bunların ancak sevimsiz birer şaka olduğunu kendisine anlatan bulunmalıydı. Bundan başka, adım atmasını beceremez görünen bazı gençlerin koşuşması, ne ifade ettiği bilinmiyen ve birbirini tutmayan kol ve bacak hareketleri yapmaları, yerlere yatmaları bale sayılıyor, bu kargaşalığın sorumlularına - Molly Lake ile Travis Kemp-koregraf adı veriliyorsa, koskoca Devlet Operası, operacılık oynayan bir çocuk topluluğundan başka bir şey değildir.

Kulaklar da hırpalandı

İşin göze müteallik acıklı tarafları yanında, kulağı muhatap tutan cepheleri de hiç parlak değildi. **Dana** uvertürün ilk notaları, geçen pazar gecesinin müzikal bakımdan hiç de hoş bir gece olmıyacağını sezdiriyordu. Ferit Alnar'ın tempoları yavaş, atakları güvensizdi. Partisyonla mücadele halindeydi sanki... **Bütün** temsil boyunca "Satılmış Nişanlı", **canlı** havasından, o karnaval neşesinden mahrum kaldı. Alnar'ın tek başarısı sahne ile orkestra arasındaki muvazeneyi kurmağa, çalgıların sesleri bastırmasını önlemeğe münhasır **kaldı.** Sanki koro ile de arası bozuktu. Nadiren koro ile orkestra uyuşabildiler.

Başrollerdeki sanatkârlar arasında ancak Ayhan Aydan övülmeğe lâyıktı. Sesi, yeni bir hacim ve renk kazanmıştı. Entonasyonu doğru, ritmi sağlamdı. Kayboldu sanılan bir sopranoyu yeniden kazanmış olmakla sevinebiliriz. Ancak Ayhan Aydan'ın bu rolü canlandırışı itiraz çekebilir. Tegannisinde aşırı bir kuvvet ve irade vardı. Bu tarz bir teganni, Aida veya Tosca'ya yakışabilirdi. Fakat saf bir köylü kızı olan Marenka'ya değil..

Doğan Onat (Jenik) hakkında ancak "feci değildi" denebilir. Böyle bir icraya, meslek hayatının başlangıcında rastlasaydık, onu can ve gönülden teşvik ederdik. Fakat, temsil temsil üstüne, bu tenorda bir ilerleme görememek bütün ümitleri kırıyor. Pazar akşamı karşımızda gene, tekniği bir arpa boyu gelişmemiş, **zaman** zaman entonasyon buhranına düşen, sesini her zaman tınlatamayan bir tenor vardı. Doğan Onat'ın malzemesi, birçok tenorumuzdan daha kalitelidir. Acaba ne zaman imkânlarından hakkiyle faydalanacak?

Ayhan Baran, (Kecal) oyunundaki manasızlık yanında, tegannisine de bir kıvraklık ve hareket veremedi. Tempoları her zamanki gibi aksıyordu; icrasında ritm çevikliği yoktu. Olağanüstü bir sese sahip olmak, bir şarkıcıyı büyük bir ses sanatkârı yapmaya yetmiyor. Neyse ki Ayhan Baran'ın eksiklikleri, elde edilmesi imkânsız şeylerden değil.

Esat Tamer (Vasek), bu defa büyük bir fırsat kaçırdı. Bön ve keke me köy delikanlısı, iyi bir komedyene kendini gösterme fırsatım sağlayan bir roldür. Esat Tamer, hesapsız oyunu ve söylediklerinden çoğunun anlaşılmasını güçleştiren bozuk telâffuzu ile bir tesir yapamadı. Devlet Konservatuarının yeni mezunlarından Rezan Avtot (Esmeralda), gülünç kılığı ve makyajı bir yana, yumuşak sesli, net Ve berrak tegannisi olan bir sopranoydu. Diğer roller (Hikmet Sesar, Necdet Demir, İhsan Şenol v.s.) bozuk bir atmosferin içinde azamî donuklukla geçiştirildi.

Devlet Operasının yıkılmaya doğru gittiği kanaatine varmak istemeyenler, mevsimin sonuna vardığımız şu günlerde, "Satılmış Nişanlı" yı görmeğe gitmesinler.

B A Ş L A R

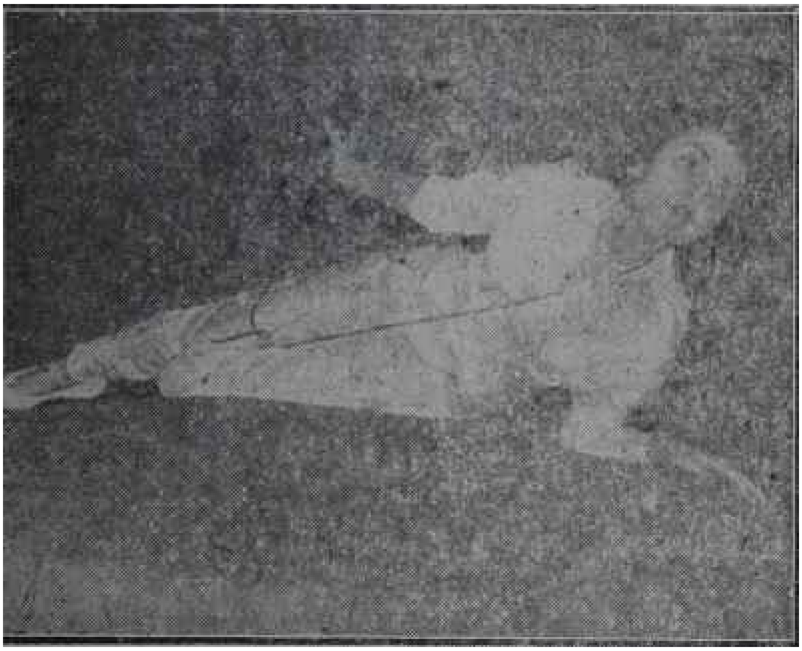
İlhan K. MİMAROĞLU

Sebepler ne olursa olsun, bir operanın gerek iş tutumunda, gerekse icra seviyesinde görülen aksama ve sallanmalar, müdürün en kısa zamanda işinden olmasına yol açmaktadır. Paris ve Viyana operalarının verdiği misal bilhassa dikkate değer. Gerek Ibert, gerekse Böhm bir yıl bile mevkilerinde tutunamamışlardır.

Bir de bizim operamıza bakalım. Dünyama sanat merkezlerinde, opera idarecilerinin düşmesiyle neticelenen münferit sebeplere benzer dorumlar, çok daha vahim ve hem de toplu olarak, Ankara operasının çalışma verimini kısmakta, icra kalitesini tepe aşağı götürmekte, buna rağmen idareciler, sihirli bir kuvvette himayesindeymişler gibi, dokunulmazlıklarını muhafaza etmektedirler. Sadece, içinde bulunduğumuz mevsimin son üç temsilinin Don Giovanni, La Traviata ve Satılmış Nişanlı) birbirlerinden kötü olmaları, Devlet Operası idare sisteminin ıslaha muhtaç bulunduğunu açıklamaktadır. Türkiyenin tek opera teşekkülünün henüz muayyen bir repertuar politikası yoktur; ağırlık, İtalyan operaları lehinedir ve diğer opera ekollerini sahnemizde temsil etmek tela belirli bir teşebbüs görülmemektedir; henüz bir Wagner, bir Weber, bir Gluck, bir Musorgski, çağımızı hakkiyle temsil eden bir opera, sahnemizde yer almamıştır. Türk opera bestekârlığı hiç bir teşvik görmemektedir; bu gidişte, Türk bestekârlarının opera yazmaya teşebbüs edeceklerini sanmayalım; hiç bir bestekâr, temsü edileceğinden emin olmadan, opera yazmak gibi zahmetti bir işe girişemez. Bir mevsimin sonu geldiğinde, müteakip mevsimde yapılacak işler bahsinde opera idaresi, halkı ve basını tam bir karanlık içinde bırakmaktadır. Soruyoruz: Gelecek mevsim Devlet Operası hangi eserleri sahneye koyacaktır? 1956-57 mvsiminin değişmez listesinin ilânı için zaman gelmiştir ve geçmek üzeredir.

Aksaklıklar bunlarla bitmemektedir: opera idaresinin sanatkârlarla olan münasebetleri, kırgınlıklara sebep olmaktadır. Kıymetler harcanmakta, opera kadrosundaki en değerli sanatkârlar bağlı bulundukları müesseseden soğutulmakta, hattâ kurtuluş çaresini başka memleketlerde aramaya sevkedilmektedirler. Ücret derecelerinin tayininde büyük haksızlıklar olmaktadır. Sanatkârların isimlerinin, rol tevziatınşn halka ilânı usulüne bir türlü gidilememektedir. İç disiplin zayıflamıştır. Opera bir sanat müdüründen mahrumdur. Sanat müdürü ile idare müdürü tefriki hâlâ yapılamamaktadır. Yabancı memleketlerden getirtilen orkestra şefi, rejisör, dekoratör, korepetitör gibi elemanların seçilmesinde ehliyet ve yetki aranmamakta, sıfat ve kabiliyeti olan sanatkârlar kazara angaje edildiği zaman bile iş görecek imkân onlara verilmemektedir. Heinz Arnold ve Kurt Eichhorn tecrübeleri, bunun hazin bir örneğini vermiştir. Temsillerde bir standard sağlanamamakta, zaten bu göz önünde tutulmamaktadır. Temsillerin seyredilebilir ve dinlenebilir hale gelmesi, ancak ferdi başarılara bağlı bulunmaktadır. Bir temsilin en kuvvetli ve en zayıf icrayı çıkaran sanatkârları arasında muazzam fark mevcuttur. Opera livrelerinin tercümeleri itinasız ve edebi değer endişesinden mahrum olarak yapılmakta, üstelik eserler musiki bakımından tahrif edilmektedir. Eskiden yapılmış zayıf tercümelerin yenilenmesi cihetine gidilmediği gibi yeni tercümeler de aynı yolu takip etmektedirler.

Bütün bunlar, Devlet Operası idare mekanizmasının gerek sistem, gerek şahıslar bakımından gözden geçirilmesini gerektirir. Herhalde yani tayinler, daha da önemlisl yeni bir teşkilat, Devlet Operasını bugün içinde bulunduğu vahim buhrandan kurtarmak için zaruridir.

Ozan Sungur "İnsan Sesi" nde

Rejisör gölgeledi

Ankara

Bileşim Tiyatrosu

Geçen hafta, perşembe gecesi, Bileşim Tiyatrosu adı altındaki genç amatör topluluk, Sanat Sevenler Kulübü sahnesinde, J. Giraudoux'nun "Bellac Apollonu" ve J. Cocteau'nun "İnsan Sesi" isimli birer perdelik eserleri ile seyirci karşısına ilk çıkışını yapıyordu. Gençler bu eserleri bilhassa seçmişlerdi. Giraudoux ve Cocteau'nun rejisörve aktörlerden sentez: oyunu anlayışı bekleyen yazarlar olduklarına inanıyorlardı. Bileşimciler, tiyatroda as olarak tiyatro yasarım kabul ediyor "Rejisör ve aktörler ortaya koyacakları oyunla yazarın demek istediğini anlatırlar, kendi initiative'lerine yer yoktur" fikrini ileri sürüyorlardı. Yalnız yazarın demek istediği, muhakkak kendi anladıkları mıdır, böyle kabul ettikleri takdirde grene kendi kafa ve duygularım katmış olmuyorlar mı diye düşünmüyorlardı. Organizatörsüz çalışmışlardı, reklâmları iyi yapılmamış, teknik ihtiyaçları etraflıca düşünülmemişti. Perdecileri olmadığından, selâma hayli karışık ve hiç şüphesiz hoş karşılanmayan bir şekilde çıktılar.

Birinci oyun "İnsan Sesi" idi. Cocteau'nun bu bir perdelik eseri hayli yüklü ve tecrübe isteyen bir piyestir. Rejisör "yazar, seven kadım her hali ile anlatmak istemiş" demiş, bunun kadının değişik hallerdeki haleti ruhiyesinin analizini yapmağa lüzum görmeden anlatılmasını sağlamağa çalışmış, böylelikle eserin ruhunu baltalamış, «sere şiirini kaybettirmiş, oyuncuya yaptırdığı mekanik hareketlerle "İnsan Sesi" ni bir modern bale eskizine çevirmişti. Yanıldığı nokta, tam bir senteze ancak etraflı bir analizden sonra birleştirdiklerini tek tek anlamış olarak varılabileceği idi. Seven kadın ilk defa parça parça alınıp, sonra birleştirilmen idi ki onların, düşünüp, demek istedikleri fakat tatbikinde, doğru metodu kullanamadıklarından muvaffak olamadıkları bütün güzelliği ile ortaya çıksın. Sahnede kullanılan renkler ise iyi idi.

Kırmızı fon, beyazlar içinde kadın, seyirciyi kavrıyabiliyordu. Eser, seven bir kadının, kendisini başka biriyle evlenmek üzere terketmiş erkekle son defa olarak telefon konuşmasıdır. Önce ona yalan söyler, telefonu ne büyük sabırsızlıkla beklediğini saklar, gündelik hayatına devam ettiğini, fazla bir sarsıntı geçilmemiş olduğunu, bunu yaşayışının herhangi bir hadisesi gibi aldığını düşündürmek ister; soruna erkeğin, onun içinde bulunduğu perişamlığa mukabil, dışarda bir gece kulübünden telefon ettiğim anlayınca bütün zavallılığını itiraf eder. Nihayette, her canimin kolayca elde edemediğine ulaşmış, plâtonik aşkın dinlendiriciliğine, huzuruna kavuşmuştur. Sevgisi birleşmenin, ölümün, maddenin üzerine yükselmiş, idealleşmiştir. Çeşitli karışıklıklarla kesilen bu telefon konuşması - ki Cocteau bunu kadının geçirdiği değişik devreleri belirtmek için yapmıştır - kolaylıkla monoton olmağa mahkûmdur. Ozan Sungur, oyunu başından sonuna kadar, imkânsızlıklar içinde, kurtulamadığı bir tutuklukla sürükledi. Oyuncu olarak tecrübesizliği, rejisörün insafsız sınırlandırması içinde ona fazla bir imkân bırakmıyordu. Yegâne avantaj, düzgün diksiyonu idi denilebilir.

İkinci oyun, "Bellac Apollon", kabul etmiş olduğumuz güzelin bir anlayışa göre nasıl yavaş yavaş çirkinleşip, buna mukabil çirkin dediğimizin nasıl yavaş yavaş güzelleşebileceği tezini güden bir eserdir. Bu oyun da plastik mükemmeliyet yolunda, fazla kalıplı ve fazla bale idi. En iyi oyuncu olarak Nihal Türkmen'i alabiliriz. Argun Sakol da diğerlerinden ayrılarak bir şeyler yapıyordu. Ozan Sungur küçük bir rolde, birinci oyunun yükünden kurtulmuş, çok daha rahattı. Şüphesiz ki bu çeşit topluluklar, sanat dünyamız ve dünya sanatına bir şeyler verebilme yolunda icabeden çalışmalarımız için elzemdir. Bunu takdir ve teşvikle karşılamamız icabeder. Bu gençlerin en büyük hatası, iddiacı oluşlarıydı.

SPOR

Futbol

Bitmeyen lig

Yelken, kürek, yüzme ve at yarışları gibi mevsim sporlarının bağlıyacağı şu günlerde lig maçları hâlâ sona erdirilemedi. Bu durumda meşin topta heyecan ariyan spor severler, sabah plaja, öğleden sonra da maça gitmek mecburiyetinde kalacaklar. Tatlı vaadler, parlak ve şatafatlı sözlerle iş basma gelen federasyonların söylediği sözler malûm: Bir memleketin futbolunun mihenk taşı olan lig maçlarım muntazam programla sona erdireceğiz. Hani nerede muntazam program? Bugüne kadar yani yirmi seneden bu tarafa lig maçları bu kadar sürüncemede kalmış mıdır? Daha büyük takımların beş maçı var. Geçen sene Ağustos ayında antrenmana başlayan futbolcular bu şartlarda ancak temmuzun ortasında topa veda edebilecekler. Bir sene! Dile kolay bu. Futbolcu da netice itibariyle bir insandır. Makine değildir. Ayni randımanı uzun müddet aynı şekilde vermesine imkân var mıdır? Yoktur. Yoktur ama, gelin bunu teşkilâtta vazife alan ve memleket sporunun kaderini elinde tutanlara anlatın. Geride bıraktığımız hafta dünya güreş şampiyonası karşılaşmaları sebebiyle gene lig maçları tehir edildi. Nasıl bir formül bulunacak ve mahalli maçlar sona erdirilecek?.. Bunu su anda Türkiye hududu içerisinde bilen bir tek şahıs yoktur.

Oynanan oyunlar

Cumartesi günü öğle yemeğinde Osman Kavrakoğlunun sert nutkunu dinleyen Fenerli futbolcular, öğleden sonra Beyoğlusporla yaptıkları karşılaşmayı 3-1 kazandılar. Vakıa hemen ilâve edelim ki, takımda yılın sporcusu ilân edilen ve bir gümüş kupa alan Lefter hariç Söz dolduran bir tek futbolcu yoktu. On oyuncu bir şey yapmış, çalışmış ve didinmiş olarak gözükmek için bir buçuk saat şuursuzca oradan oraya koştu. Müdafaa için uzun boylu bir şey söylemek doğru olmaz. Ama hücum hattı, gene kifayetsiz gözüktü. Antrenör Fikret Arıcanın top kontrolünden uzak elemanları yan yana koymaktaki ısrarının yersiz olduğu bu maçta bir kere daha bariz bir şekilde görüldü. Umumi kaptanın bu noktayı düzeltmesi her halde faydalı olacaktı. B. Spor macında tek başına Lefter takımı galibiyete götürdü. Ya Lefter olmasaydı? Bu suale idareciler, acaba "Fenerbahçe de olmazdı" seklinde mi cevap vereceklerdi. Cemi bir oyunda muvaffakiyeti bir tek şahsa bağlamanın ne kadar yanlış ve tehlikeli bir yol olduğunu uzun boylu izaha lüzum yoktur.

Galatasaray - Beykoz

Haftanın en çetin maçım pazar günü Mithatpaşa stadında Galatasaray ile Beykoz yaptı. Şampiyonluk ve dördüncülük mevkiinde iddiası bulunan iki rakip doksan dakikalık zaman İçerisinde bir asap mücadelesine giriştiler. Şarjlı ve favullü oyuna kendisini kaptıran maçın hakemi Faik Gökay o kadar fena bir idare gösterdi ki "saha içindeki seyirci" tâbiri Gökay için cömertçe kullanılabilirdi. Maçın kaderi uzun müddet ortada kalmıştı. Çünkü taraflar birbirlerine bariz bir üstünlük kuramadılar. Gol pozisyonu hazırlamak ba tonundan Galeta—ray rakibine faiktı. Ama hücum hattında Metin'in durgun, Kadrinin ise lüzumundan fazla geri çalışması elde ettikleri fırsatlardan faydalanmalarına mani oldu. 2-1 galip olarak oyunun seksen sekizinci dakikasına kadar vaziyeti idare eden Galatasaraylılar son dakikada Fahrettinin yirmi beş pastan salladığı sütle galibiyeti bir anda kaptırıverdiler. Turgay gafil avlanmıştı. Şüt güzeldi ve ümit edilmeyen bir anda ayaktan çıkmıştı. Ama her şeye rağmen tecrübeli kalecinin bunu takip etmesi lâzım gelirdi. Lig liderinden kopartılan bir puan Beşiktaş ve Fenerbahçeye ümit kapılarını aralamış oluyordu. İşte bu heyecan, her taraftan yediği darbelerle unutturulan lig maçlarına yeniden hız vermeğe kâfi gelmiştir.

Hususi maçlar

Yeni Fenerbahçe idare heyetinin Beşiktaşa karşı takındığı sert tavır nihayet İstanbulda bulunan Kampla Juniors (Uruguay) takımı ile Fenerbahçenin karşılaşmak istememesi suretiyle tam mânasiyle ortaya çıktı. Organizatör Beşiktaş bu durum karşısında hasılat temin etmek için misafirlerle birlikte evvelâ Ankaranın, sonradan da Adananın yolunu tutmaya mecbur kaldı. Ankarada geçen hafta yapılan iki maçtan temin edilen hasılat misafirlere verilecek kırk sekiz bin liradan on dört bin lira noksandı. Bu vaziyet seyirci kütlesi bakımından büyük bir çoğunluğa sahip Fenerbahçenin organizasyona 'girmemesinin yarattığı zararı açıkça gösteriyordu. Döviz .kıtlığında ve lig maçlarının sallantılı bir sırasında hariçten kalitesiz takım getirmenin lüzumsuzluğu ve manasızlığı bir kere daha anlaşılmış oldu. Bir de bunun yanında hariçteki iti-

Fenerbahçe BeyoğIuspru 3-1 yendi

Kaçana değil, girene bak

Dünya Güreş Şampiyonası Tertip Heyeti

Kararlar Hilton'da alındı

barımız bir takım nahoş hadiseler yüzünden - kabahat misafirlerde olsa dahi sarsılmakta idi. İşte Brezilya maçından sonra ikinci bir hadise: Nazminin sakatlanması, Coşkunun suratına Uruguaylı futbolcunun attığı yumruk, tribünlerden kafaya savrulan gazoz şişesi, şişenin tribüne iadesi, seyircinin sahaya atlaması ve idarecilerin kavgaya müdahaleleri... Bunlar mevzu itibariyle heyecanlı, fakat zaman zaman kopan bir filmi andırıyordu. Şimdi ne olacak? Olacak şey basit: Uruguaylılarla da sportif temasları keseceğiz. Fayda yok, zarar çok. Kısaca, hususi organizasyonlardan elde kalan bu. Rampla Juniors geride bıraktığımız haftanın cumartesi günü Ankarada Ankaragücü ile yaptığı ilk maçı 1-0 kazandı, pazar günü Beşiktaşla yaptığı revanş maçında ise 0-0 berabere durumda iken çıkan bir kavga neticesinde maç yarıda kaldı.

Kulüpler

Fenerbahçede vazife taksimi

Sarışın, uzun boylu bir adam etrafını saran 18 gence "sizler Türkiyenin en iyi futbolcularısınız. Kabiliyet itibarile, diğer klüptekilerden hiç biriniz aşağı değilsiniz. Buna rağmen neden randıman veremiyorsunuz? Bir derdiniz mi var? Söyleyin, beraberce halledelim. Beni idareci veya bir umumi kaptan olarak değil, bir ağabey olarak tanıyın ve dertlerinizi anlatın. Şimdiki halde takımda bir tasfiye düşünmüyorum. Transfer ayına kadar önümüzde beş maç var. Bunun her biri sizler için bir imtihandır. Takımda revizyona ihtiyaç gösteren yerler görürsem o zaman ben de bazı tedbirlere baş vuracağım ve transfer yapacağım", dedi.

Hadise geride, bıraktığımız haftanın cumartesi günü Park Otelde cereyan, ediyordu. Konuşan uzun boylu sarışın zat, Fenerbahçenin ikinci reisliği yanında uhdesine umumi kaptanlık verilen Osman Kavrakoğlu idi. Kavrakoğlu politik konuşuyordu. Oyuncuların üzerinde bu konuşma umumiyetle müsbet bir tesir bırakmıştı. Yalnız, zecri tedbir ve tasfiye gençleri uzun uzun düşündürdü. Biliyorlardı ki Kavrakoğlu mücadeleden yılan bir adam değildi. Aklına koyduğunu harfiyen yapardı. Gençler için alarm çanı böylece çalmış oluyordu. Doğrusunu söylemek icap ederse, mesleği profesyonel olan futbolcular için Fenerbahçe ideal bir yuva idi. Çünkü şöhret ve para orada idi. Hem de öyle bir para ki, mağlûp oldukları halde diğer büyük kulüplerin futbolcularının alamadığı nisbette... Gençlerin canını da iste bu nokta sıkmıştı. Bu konuşmadan bir gün evvel, yani 18 mayıs cuma gecesi stad lokalinde bir toplantı yapan Fenerbahçe idare heyeti vazife taksimatını şöyle yaptı: Birinci başkan Zeki Rıza Sporel; ikinci başkan ve umumi kaptan Osman Kavrakoğlu;. umumi kâtip Ertuğrul Akça; muhasebeci Talât Ataman; veznedar Müslim Bağcılar; Kâmuran Tekil, Muhittin Bulgurlu, Niyazi Sel ve Sedat Bayur ise üye olarak vazife göreceklerdi. İdare heyeti umumi kaptanlığı Osman Kavrakoğluna bir maksatla vermişti: Futbolcular üzerinde sert bir disiplin kursun, diye. Hakikaten Fenerbahçenin, buna ihtiyacı vardı.

Güreş

Dünya şampiyonası

Mecmuamızın basıldığı şu sırada, Mithatpaşa stadı 16 milletin iştirak ettiği Dünya Güreş Şampiyonasına sahne olacaktır. Geride bıraktığımız hafta içerisinde şampiyonaya iştirak eden milletlerin temsilcileri, Hilton Otelinde F.İ.L.A. Beynelmilel Güreş Federasyonu Başkanı Fransız Roger Coulon riyasetinde bir toplantı yapmış ve bu büyük organizasyon hakkında bazı kararlar almışlardır. Her iki stilde yapılacak olan bu karşılaşmalar 31 Mayıs tarihînde sona erecektir. Melburn Olimpiyatları arefesinde güreş vadisinde iddialı bulunan milletler, İstanbulda bir nevi kuvvet denemesine girişmektedirler. Vakıa alınacak neticeler, her ne kadar 1956 olimpiyatlarının neticelerini kati bir şekilde ortaya çıkaracak mahiyet taşımıyorsa da fikir vermek bakımından herhalde faydalı olacaktır. Müsabakalara millî takımımız iyi bir kadro ile iştirak etmektedir. Federasyon Başkam Vehbi Emre hakiki yolun Melburn Olimpiyatları olduğunu sözlerinde ima etmekte ise de, yabancı müşahitler - bunda nezaket de hakim - bizi favori olarak göstermektedirler; Saka lın ak veya kara olduğunu anlamak zamanı gelip çatmıştır. Bu karşılaşmalar bize millî takımımızda revizyona ihtiyaç gösteren yerleri gösterecektir. Şimdiden peşin bir şey söylemek doğru olmaz. Ama saha ve seyirci avantajlarının **bizde** olduğu düşünülecek olursa serbestte **çok, Gre**ko-Romende ise bazı kilolarda başarı göstermemiş ihtimal dahilindedir.

N. S.

MUHABANK
HER HESABA BİR EV PLÂNINA AİT
İSTANBUL APARTMANLARINDAN
BİRİ

HER HESABA BİR EV

MUHABANK

Bankanın bu plânı ile alâkalı inşaatlar hızla ilerlemektedir.

İstanbul'da inşaatlar başlamış olup, ilk olarak, 16/Mayıs/1956 tarihinde Erenköy'deki arsa üzerinde temel atma töreni yapılmıştır

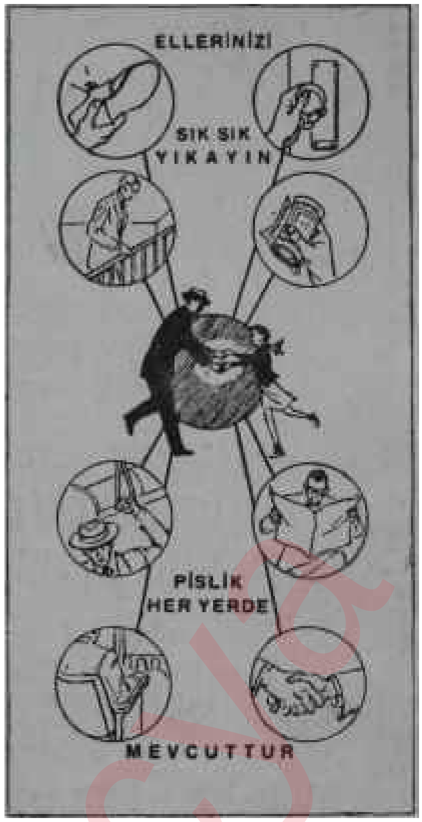
TÜRKİYE ESKİ MUHARİPLER BANKASI A. O.

Ankara - İstanbul - İzmir

Dizanteriyi önlemek için neler yapabilirsiniz ?

Dizanteri çocuklarda daaha çok ve daha şiddetli olur Küçük çocuğunuza bakmadan önce daima ellerinizi yıkayın

Dizanteri mikropları elden ağıza kolayca geçerler. Elleriniz re yiyecekler başlıca mikrop taşıyıcılardır.

Bilhassa çocuklarda ishal belirtisi görülür görülmez, doktorunuzu çağırın Dizanteri ilk 24 saat zarfında en bulaşıcı halindedir.

Dizanterinin Amili, ufak, tek hücreli bir canlıdır, barsak cidarlarına girerek şiddetli iltihaplanma ve ishal tevlid eder. Hattâ öldürebilir. Dizanteri son derece bulaşıcıdır, bir tek dizanterili, yemekler ve su vasıtasile yüzlerce insana hastalık nakledebilir. Sağlık korunumunun fena olduğu yerlere hâs bar hastalık olan dizanteri sineklerin bol olduğu, ılık ve ratıp iklimli yerlerde bilhassa kolayca yayılır. Lâğımların bozukluğu, kirli su ve süt, bu hastalığın mikroplarını bulaştırır. Temizlik, dizanteriye karşı en iyi silâhlardan biridir.

Yiyecekler, İçecekler, Eller, Sinekler: dizanteri mikroplarının başlıca taşıyıcılarıdır. Dizanteriyi önlemek için şunları yapabilirsiniz : 1) Evlerinize sinekleri sokmıyacak tertibat alın, DDT gibi insektisidler kullanın. 2) İçme suyunu kaynatın. Yemekleri iyice pişirin. 3) Yemek kaplarını sıcak, sabunlu suyla yıkayın. Tuvalette oturulan kısımları iyice silin. 4) Çok temiz olun, ellerinizi tuvaletten sonra, yemeklerden evvel, daima yıkayın. 5) İshal, bilhassa çocuklarda, görüldüğü zaman hastayı tecrid edin ve doktoru çağırın. İshal hemen alâka gösterilmesi icabeden bir işarettir.

Dizanterinin iki esas cinsi vardır: Basilli dizanteri ve amibli dizanteri. Basilli dizanteri birden bire, yüksek ateş, şiddetli ishal, mide ağrısı ve bulantıyla başlar. Amibli dizanteri yavaş yavaş ortaya çıkar, yorgunluk hissi verebilir ve biraz ishal görülür Fakat her iki dizanteri de, tedavi görmezse müzminleşir ve hattâ öldürebilir Yahut mafsal iltihabı veya diğer ihtilâflara seheb olur Herhangi bir şiddetli veya devamlı ishal karşısında, doktorunuzu görünüz Sizi o tedavi edebilir, çünkü elinde dizanteriye karşı, tesirli yeni ilâçlar vardır

• Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir. Bu yazılarda, doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp uzun ve sıhhatli bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.

SQUIBB

İ L A Ç L A R I
1858 DENBERİ

Kapak Baskısı : SONHAVADİS MATBAASI Rüzgârlı Sokak — ANKARA